

PIV 1399

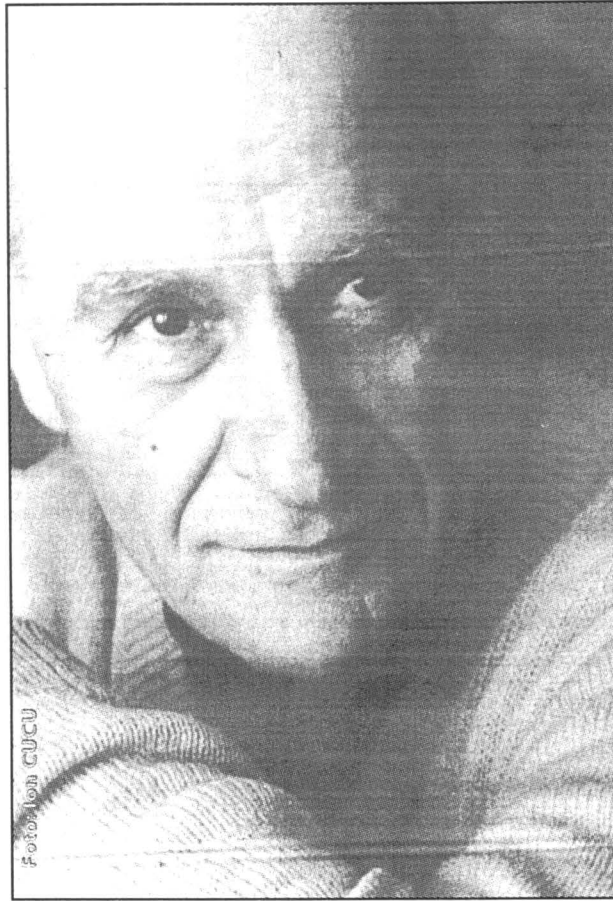

Biblioteca Bucureștilor

7
Iulie
2006

REVISTA ASOCIAȚIEI BIBLIOTECARILOR ȘI DOCUMENTARIȘTILOR DIN ROMÂNIA • BIBLIOTECA METROPOLITANĂ • DIRECTOR FLORIN ROTARU

OCTAVIAN PALER

– 80 de ani –

„... Și ce e adevărul? Nu e adevărul și la fel de nesigur, și la fel de necesar ca Dumnezeu? Vă dați seama ce ar însemna să fie luată «ca adevăr» ideea lui Nietzsche că «Dumnezeu a murit»? Duhoarea metafizică răspândită de cadavrul lui Dumnezeu ar face viața irespirabilă. Pentru mine, Matisse, care răspunde întrebării «credeți în Dumnezeu?» prin «da, când pictez», nu e foarte departe de Don Quijote. La fel, Gauguin când pleacă la Tropicе întorcând spatele Parisului. Iar atunci când, încercând să se sinucidă cu arsenic, Gauguin zice «ce aventură ne-bună, urâtă și tristă e călătoria mea în Tahiti», nu procedează, oare, ca Don Quijote când se «dezmeticește»? Și amintiți-vă că și Christos pe cruce se întreabă:

«Doamne, de ce m-ai părăsit?»...»

Sumar

„Povestea unei coroane de oțel“

Paul ANGHEL – Scrisoare de la Rahova2

Bucureștii de altădată

Georgeta FILITTI – Arhive bucureștene – Al. I. Cuza7

Ana Maria ORĂȘANU – Bucureștii lui Carol I – Monumentele de for public11

Patrimoniu13**Istoria cărții**ROMULUS VULCĂNESCU – *Mitologie Română*14**Autografe contemporane**

Ion MIRCEA – Viziune de iarnă la Gura Râului16

Meridian biblioteconomic**Din viața filialelor Bibliotecii Metropolitane București**

Trofeul „Bibliotecarul și biblioteca sa“18

Nicolae Bălcescu în memoria românilor19

Ziua Internațională a Muzeelor la Biblioteca LIVIU REBREANU20

EBLIDA – Către o Societate Informațională Securizată21

Liviu BUTUC – Scurtă istorie a mijloacelor de comunicare din România (VI)

Presă scrisă între anii 1859 – 2000. Presă scrisă românească

între 1859 – 191822

Scrisoare din Belgrad

Sima PETROVICI – Evocări și distincții literare27

Orizonturi

Gheorghe BULUȚĂ – O monografie monumentală30

Gabriela TOMA – *Vise înstelate* cu două vârste și un anotimp schimbător31

Maria CRIȘAN – Dovezi antice ale limbii noastre scrise:

inscripțiile rupestre din Carpați33

Florentina DOBROGEANU-IPSILANTE – Noul Testament de la Bălgrad34

Catalog36**Repere**

Nina VASILE – Reperele „Observatorului Cultural“38

Calendar39

„Povestea unei coroane de oțel“**Scrisoare de la Rahova**

Paul ANGHIEL

Prințul s-a trezit tîrziu și cu dificultate. A resimțit cu spaimă că s-a trezit tîrziu, după somnul abrupt și înconcordat în care se zăbătuse, dar s-a linpezit curînd, ca sub duș, în răstimpul cîntă a bîjbîit cu mîna, căutînd pe scaunul de fier, de lingă pat, ceasul de voiaj. În somn, trăise tot timpul senzația acută că cineva îl privește, că doarme cu martoni. O lumină indiscretă, aproape impudică, făcuse transparente păturile și așternutul, iar efortul de a se acoperi era zadarnic. Nu se putea smulge nici din somn, nici de sub focarul acelor priviri albe, înalte, chinuitoare, care veneau de peste tot. S-a întors cu fața în jos, dar și salteaua era transparentă, și penna. A căutat un punct de sprijin cu mîna. A nimerit ceasornicul. Atingerea cuticiei minuscule, cu fețe drepte de cristal, i-a redat prima clipă de siguranță. A urmat spasmul sonor dezlîntit în mașinărie, pe care l-a asurzit în palmă, apoi prințul, pe deplin înstăpînit asupra-și, a resimțit, ridicîndu-se, cum tic-tacul regulat și fin îi propagă în sînge stropii mari de liniște. Era întuneric, dar cele cincisprezece mișcări ale bărbatului — precis cincisprezece! — s-au articulată prin beznă nigrinos, de la sire, una din cealaltă: cizmele, mîndriul, centura, mantaua între umeri, cei trei pași pe lingă aparatul Morse, mîna pe clanță. Apoi pasul, în boltă, peste trupul inert al soldatului garde-corp, adormit cu gura căscată pe prag, cu lemnul puștii în brațe, apoi cealaltă ușă, care dădea de-a dreptul în cer.

Ieșirea din bordei în cer, ca dintr-o mare de întuneric pe uscat, îl făcea să respire adînc, să rețîină mult aerul în piept, ca pentru a-l medita. Rămînea așa, nemișcat, pînă își simțea venele străvezii de pe tîmple pulsîndu-i calm, pînă ce capilarele degetelor îi se înfonau de răcoare, pînă ce aerul expirat, înghețat din nou, în ace de brumă, își lăsa greutatea materială pe barbă și mustați. Își masa apoi tîmplele și fața, întîrziînd cu degetele subțirii pe pleoape, ca pentru a le obișnui cu lumina. Aerul din jur devenea între timp străveziu. Simțea cu trupul cum se lărgeste cerul din jur, cum se abstrage lumina siderală pînă la dispariție, lăsînd bătătura bordeiului și împrejurimile într-un fel de penumbră. Cheșteau din această penumbră clăile de coceni ale bulgarului care-i închiriasse bordeiul, grămada comică de întuneric a cortului-suffagenie, grajdul cailor lingă care se aflau două chesoane, iar la drum, abia legîndu-se, siluetele mătălhoase ale sentinelilor de noapte. Prințul știa că soldații îl simt. Aceștia tușeau ușor, cîntă și anunțe discret prezența, rămînd la locul lor în nevărsatul de zori, așa cum și caii din grajd, care îl simțeau, nechezau lin, ca prin somn, izbînd înfundat cu copitele în lătunoaietele ieslei. Acest mod inocent de prezență, blîndă, vie, neprotocolară, îi făcea bine prințului, care o primea ca pe o prelungire a odihnei, ca pe un interludiu între nopți și zori, în care el însuși se includea firesc.

Viața de zori a bivacuului începea dealtfel după trezirea sa, într-un fel de ordine difuză: garde-corpul dispărea să se spele, sergentul de ordonanță mătura bordeiul, încercînd să

evacueze mirosul de tîzic, telegrafistul se așeza pe scaunul său la post, colonelul Văcărescu clasa mesajele primite în cursul nopții, afară în bătătură se deschidea ușa grajdului, răzbeau de acolo valuri de aburi calzi, un iz de bălegar fierbinte și unînt; se dădea la o parte prelata laterală a cortului, se schimbau paiele întinse ca un covor sub masa lungă de campanie și sub scaunele pliante, se puneau la fierc cazanul mare de ceai pentru ofițerii din suită. Între timp, se amplificau și se lîngeau zgomotele din împrejurimi. La bariera de sud a cătunului se schimbau gîndurile. Se auzeau clar încușările de parole, pocnetul cizmelor, apoi răpăitul copitelor patrulei de cazaci călare care își continua rondul jur-împrejurul așezării, se auzeau, se depărta, făcea popasuri, anunțînd în aer cuvinte străine.

Între timp, prințul își urma pneumblarea, sub coroanele celor șase salcîmi din fundul bătăturii, ca pe o alce abstractă de parc. Evita mașinal iregularitatea terenului, distanțele arbitrare dintre copaci, unificînd cu voință un traseu care va deveni pînă la urmă geometric, o linie pe care cizmele o măsurau egal, sigur, calm. Cînd ajungea la al treisutelea pas, lingă un salcîm rămuros, încercat de cuibuni de cioni, se răsuca și pomea într-un alt timp spre bordei.

Mica lui curte îl aștepta pregătită. Pentru a impune ceea ce se cuvine, prințul lucrase vreme de zece ani cu o neînduplecare de anaforet, cu o nigoare de geometru, cu o migală de ceasornicar. Excluseră de la început ideea unui protocol fetic, la care băștinașii erau ispitîți, după modelul curților vecine, mai ales otomană, dar și rusă. Respinsese însă la fel de net și imboldul unor raporturi liberale, pe care o anumită faună politică — tot locală — îl agita, „lunea simpatică“ a foștilor revoluționari, animați de un greganism republican care îi respingea prințului din toată ființa. Reținuse, tocmai de aceea, un minimum protocolar, adaptabil oriunde, decît și în spațiul acestui bordei, pe care nu ezitase să-l aleagă, din clipa cînd oferise împăratului Rusiei singura casă ce se putea locui la Podim.

Aici îi găzduise pe Arnulf de Bavaria, la întorcerea sa dintre zăpezile Balcanilor, din tabăra lui Gurko, pe exilatul Don Carlos al Spaniei, în voiajul său de prinț vagăntes la Plevna, pe cei doi prinți Constantin și Alexandru de Oldenburg, perache severă, bleagă și sumbră, pe generalul prinț Ismetinski, un

polonez guraliv, dar foarte exact în raporturi, pe bietul prinț Serge de Leuchtemberg, nepotul țarului, „aproape un copil“, a cărui moarte avea să producă „un cutremur de jale în Rusia“, pe Albert de Altenburg, un artilerist plin de vervă, care primise „o mică contuziune făcută de un glonte care i-a nimerit tabacherea“, cum notase prințul în jurnalul său, în dreptul fiecăruia.

Aici, în fața pragului, sub streășina de paie, prințul a primit raportul comandantului gărzii, salutul șefului suitei sale, salutul șefului de stat major, căruia i-a întins două degete, după care s-a retras în bordei unde urma a-i primi pe mareșalul curții și pe secretarul său particular. Colonelul Văcărescu, cu funcția de mareșal al curții, îl aștepta în picioare. I-a prezentat prințului depeșele telegrafice. În prima, Brătianu îl prevenea pe prinț că sesiunea de toamnă a corpurilor legiuitoare *nu se mai poate amîna*. Îi solicita prințului, cu insistență, mesajul către cameră și senat, dar acest mesaj *trebuia* să aducă, *ar fi fost bine* să aducă vestea unei victorii. Deci Rahova!... Într-o altă depeșă, ceremonioasă, un fel de *faire-part*, prințul era prevenit că M. S. Împăratul va lua parte, în această zi, la orele 11, la un Te Deum consacrat căderii Karsului. Cea mai importantă victorie rusă pe frontul din Asia suna ca o mustrare pentru comandantii de pe frontul balcanic. Așa o resimțea și marele duce, care îl prevenea – al treilea mesaj – că nu va părăsi în acea zi comandamentul său de la Bogot, acuzînd o indispoziție, cu frisoane de gripă.

– Vom merge la Te Deum! a hotărît prințul.

Văcărescu a înțeles că va trebui să se ocupe de pregătirea participării prințului la Te Deum. Dar prințul aștepta. A așteptat și Văcărescu. Pauza, în care colonelul a închis mapa cu hîrtii, semnifica discret că de la Rahova nu se primise nici un mesaj.

Era luni, 7 noiembrie...

Prințul n-a mai așteptat. Era aproape 10. A încălecat și a pornit spre Te Deum.

Drumul de la Poradim la Tucenița, locul unde avea să se desfășoare ceremonia, pe platoul din spatele redutei imperiale, era împînzit de coloanele de ruși, în ținută de paradă, care mărșăluiau spre marea slujbă. Prințul a remarcat atenția specială care s-a acordat pentru pregătirea acestui moment. După formațiile masive care compuneau coloanele, dar pestrițe – ulani, grenadierii, pușcași siberieni, cherchezi, letoni, cazaci de Nipru și Cuban, două companii finlandeze, toate cu fanfarele în frunte – prințul a apreciat că fuseseră convocate unități reprezentative din mai toate diviziile ruse din jurul Plevnei. Impuneau ofițerii, pentru întâia oară strălucitori, după Te Deum-ul ratat, din 30 august, după acea zi groaznică, plină de toate umilințele. În ținuta lor era vizibilă satisfacția pentru revanșa din Asia, care îi umplea de orgoliu. Prințul știa că în toate liniile ruse fuseseră scrise pancarte, în caractere turcești, vestind otomanilor înfrîngerea lor de la Kars, că aceste pancarte fuseseră plantate uneori cu sacrificii, în fața șanțurilor adverse, de unde se răspundea cu obuze și cu rafale de armă.

Prințul a oprit calul, așteptînd să se scurgă podmolul de soldați din fața sa, apoi, ca să evite această defilare adhoc – ofițerii ruși ordonau unităților, la vederea sa, pasul de paradă – a întors și a luat-o de-a dreptul peste cîmp, urmat de suită. Simțea, călărînd, cum copitele calului se încurcă în cocenii netăiați ai unei porumbiști acoperite de ceață. A luat-o spre stînga către o movilă, dar a nimerit într-o arătură, tot invizibilă, iar copitele calului se înfundau acum ca într-o saltea, în

pămîntul clisos, moale, care reținea și întîrzia fiecare pas al animalului.

– Dincolo de movilă, în vale, e comandamentul lui Todleben, l-a informat Văcărescu pe prinț.

– Ne vom opri la Todleben, a hotărît prințul.

Era locul unde putea sosi o telegramă de la Rahova, prin Verbița, mai înainte ca prințul să ajungă la Te Deum. Văcărescu știa cu cită ardoare așteaptă prințul această veste, care întîrzia să vină, deși ora atacului trecuse de mult.

Au intrat apoi cu caii pe pămînt ferm și au galopat pînă la movilă. Ajunși sus, cuiva din suită i s-a părut că sînt urmăriți de o vedetă, că un curier călare vine în goană spre ei. Au întors caii și au așteptat. Iluzia virtuală s-a topit însă curînd în ceața mișcătoare, care părea acum că se rărește. Se auzeau și mai limpede muzicile ruse.

– O să avem vreme bună, alteță, s-a simțit dator să spună Văcărescu, într-un tîrziu. Ceața se ridică...

Prințul n-a răspuns. Văcărescu a mai adăugat:

– A fost ceață și în treizeci august, vă amintiți!

Muțenia prințului semnifica limpede că între cele două date nu-i nici o legătură. Erau toți stînjiți, cu atît mai stînjiți după gafa lui Fălcoianu care a urmat:

– E adevărat, alteță, că lupta de la Kars s-a dat noaptea?

Calul prințului a strănutat, mînușa stăpînului a tapat blînd gîtul animalului, liniștindu-l.

„Imbecilule, l-a apostrofat Văcărescu în gînd, pe colonelul gafeur. Poziția Karsului, a mai adăugat el tot în gînd, adresîndu-se cu ironie lui Fălcoianu, era bine cunoscută, domnule șef de stat major! Karsul fusese asediat cîteva luni în șir, era înconjurat de cîteva straturi de morți, depuse succesiv, în urma unor nenorocite atacuri. Cînd au înfipt ultima oară scările de asediu pe zidurile Karsului, asediatorii le-au înfipt în mormane de cadavre. Ce vrei?“

Dar Fălcoianu n-a realizat gafa și a stăruit:

– O să fie o ceremonie grozavă!

Prințul a dat pînteni calului, pornind în galop și detașîndu-se rapid de suită, Văcărescu și Fălcoianu l-au ajuns din urmă abia tîrziu, cînd prințul se și oprise în fața adjunctului său militar, generalul conte Todleben, care se afla în dreptul porții comandamentului. Bătrînul erou al apărării Sevastopolului primea de obicei întreaga mîna a prințului, pe care, dintre cei apropiați, n-o mai primeau decît Brătianu și Cernat. Cei doi s-au rezervat, de data aceasta, la salutul militar, rămînînd călare. S-a suprimat și protocolul obișnuit în întîlnirile dintre cei doi, scurtul raport pe care generalul conte îl prezenta prințului, în calitatea sa de adjunct al armatei de împresurare, raport urmat de comentariile prințului, de obicei sumare, binevoitoare, înfățișate sub forma unor întrebări privind amănunte. Prințul îl informa la rîndu-i pe Todleben, în aceste ocazii, despre inițiativele corpului român, de fapt îi confirma generalului imperial ceea ce acesta știa bine, direct de la Cernat. De fapt se întrețineau, conversau, Todleben acordînd o respectuoasă atenție tînărului colonel de artilerie, care era nepot al împăratului Wilhelm și nepot prin alianță al țarului, era german, era prințul României, iar acesta – colonelul! – îl considera cu deferență pe bătrînul erou, în limita inflexibilității lui princiară. Dealtfel materia conversației era mai totdeauna puțină. Un sistem încrucișat de legături făcea ca orice mișcare a uneia din cele două armate aliate să fie adusă instantaneu la cunoștință comandanților direcți, pe toată filiera ierarhiilor, excluzându-se orice fel de surpriză

pentru una dintre părți. Cernat, comandantul corpului român, îl informa astfel pe prinț, comandantul suprem al asediului Plevnei, despre acțiunile armatei sale, dar paralel și pe Todleben, care era adjunctul prințului și șeful statului major al armatelor ruso-române. Prințul îl informa la rândul său pe marele duce, comandantul suprem al armatelor din Balcani, care era însă direct ținut la curent, în aceeași chestiune, de către Todleben. Ultimii doi, marele duce și prințul, îl informau pe țar. La aceste legături, strict convenite, se adăugau însă și altele, firele nevăzute care îi legau pe marii comandanți, în afara ierarhiilor, cu subordonații lor din unitățile mai mici detașate în grupurile mixte de luptă, fire prin care proveneau cele mai însemnate detalii. Astfel la Rahova acționa un regiment rus, sub comanda lui Meyendorff. Meyendorff era la rândul său subordonat lui Slăniceanu. Dar același Meyendorff îl avea în subordinea sa pe colonelul Cretzianu, cu brigada sa de poșioni.

La ora înfălțirii, Todleben aflase astfel aproape tot despre acțiunea Rahova, direct din depeșele lui Meyendorff, așa cum prințul avea să știe tot despre mișcările generalului Balt nu numai din raportul lui Slăniceanu, via Cernat, dar și din raportul lui Cretzianu, care era mîna dreaptă a lui Meyendorff în aceeași operațiune. Toată această rețea de legături funcționa ca și un sistem de oglinzi, în care se simțea prins, era fizic prins, oricare dintre participanții la joc. Acum se simțea prins, fixat între aceste focare intense și prințul.

— Ceța se va ridica, a spus Todleben, controlîndu-și ceasornicul masiv cu rubine, dăruiat de împărat. E unsprezece fără un sfert.

Muzicile din apropiere abordaseră un marș militar. Ceța s-a ridicat într-adevăr. Cînd prințul a intrat pe platoul trupelor, corfindele de neguri s-au dat la o parte, iar alăturile fanfarelor, humbii de aur, eghileții, medalile, crucile de pe piepturi, pintenii, cozoroacele caschetelor, săbiile, căpestrele cailor, canafii stîndardelor, aurăriile de fast bizantin, au strălucit mistic, multiplicînd soarele în mii de oglinzi.

Apariția marelui țar a descătușat un urz clocofitor. Patruzeci de tunuri de asediu au bubuit trei salve. În liniștea care a urmat s-a ridicat, de lingă altarul de campanie, vocea unui popă cu barbă roșie, care a fierăstruit văzduhul pînă sus, în zenit, pogorînd de acolo dintr-un punct ideal, în zîmți străvezii de argint, celesta binecuvîntare spre creștetul plesuv al suveranului tuturor Rusiilor, care s-a umilit, în genunchi. Prințul a făcut crucea catolică și și-a plecat fruntea. Au zguduit pămîntul cei peste trei sute de bași ai conului imperial care țineau loc de clopote și care s-au ridicat la rîndul-le, cu vocile lor, pînă în băncile cenului. Căpuile cu smirnă au oficiat departe de altar, spre trupe, fiindcă țarul nu suporta mirosurile, fiind astmatic. Un sentiment de forță colosală l-a copleșit pe prinț, sentiment pe care nu-l încercase în marile catedrale germane, nici în timpul meselor, cînd asculta concentrat, nici în clipele de contemplație a arhitecturilor de la Colonia și Ulm. O forță care nu se sprijinea pe nimic decît pe vocile oamenilor zguduia acest pămînt umil și punea în vibrație cenul gol. Se

Emil Volkens – Prințepile Carol I în timpul campaniei, acuarelă

puteau urmări pînă sus, unde se stingeau, buclele sonore ale baritonilor și spiralele tenorilor, apoi clamoarea joasă de burdufuri de orgă, a isonului, un fel de gemăt unanim, peste care cădeau cu efect de meteoriți în ocean cuvintele sacre, smulse din adîncurile unei limbi barbare, stranii ca și istoria tulbure a stepelor de unde veneau. Prințul s-a lăsat cuprins de această sfișiere melodică străină, care l-a sorbit în tumulturile sale, l-a răvășit și l-a outremurat, dar l-a și întărit, ajufîndu-l să regăsească pînă la urmă cuvintele rugăciunii lui zilnice, pe care le-a rostit simplu, în latina Vulgatei.

Cînd s-a ridicat, țarul îi-a apărut în față, pentru înfrîna oară înseninat și chiar radios. Arăta de fapt ca o plantă de seră, o cală, abandonată de prea multă vreme în aceeași apă, acum mutată într-o vază nouă, în cristallul cu apă vie al victoriei de la Kars. Pungile vineții din jurul ochilor erau încă vizibile, paloarea încă și mai acuzată din cauza luminii denunța însomniile chinuitoare din ultimele șapte luni. Împăratul a făcut efortul de a sufla:

— *J'ai reçu une adorable dépêche de la princesse et je suis vraiment ému de cette délicate attention de sa part.*

Prințul a respirat cu ușurare, victoria de la Kars a devenit dintr-o dată și altceva, un eveniment al ordinii familiale între cele două curți. Îl-a răspuns țarului că toate victoriile sale sînt scumpe familiei primiciare de la București, că prințesa participă în chip deosebit la tot ce ține de înfrînta augustă a suveranului Rusiei:

— *Je le sais bien, a apreciat țarul. Je dois vous avouer à mon tour que j'éprouve une grande affection pour la princesse. Je vais vous montrer la dépêche.*

A încălecat, invîfîndu-l pe prinț cu un gest să-l însoțească, dar dinspre Bogot, peste cîmp, venea în galop marele duce, urmat de numai doi ofițeri. Țarul a rămas nemiscat, în așteptare.

— *Nicolas s'est remis, a consemnat el. Mais je lui ai demandé de ne pas sortir aujourd'hui.*

Apoi, spre prinț:

— *J'espère que la princesse a surmonté les peines qu'elle a eues. On m'a dit qu'elle se fatiguait trop.*

Rostea fad cuvintele, destrămîndu-le ca pe niște petale ofilite, fără sevă. Cei din jur făceau efortul de a-l auzi.

prinzînd sensul după mișcarea buzelor. Rămas în dreapta sa, cu un bot de cal mai înapoi, prințul a înțeles totuși, mai mult a dedus, că țarul a spus ceva măgulitor despre prințesă sau despre Nicolas. Acesta a frînat brusc, l-a salutat pe augustul său frate, iar prințului i-a aruncat o privire galbenă, de sulf. Apoi brutal, ca o explozie:

– La Rahova, atacul lui Slăniceanu a fost respins...

Trecuse de amiază și prințul nu primise, oficial, nici o veste de la Rahova. Cernat nu telegrafiasse nimic la Poradim, la cartierul său general, unde prințul s-a întors nu pentru masă, ci cît să-și schimbe calul.

N-a mai intrat în bordei, s-a dus direct la grajd, prefînd rîndașului animalul de paradă și alegînd un cal mai mic, pietros dar sprinten, un armăsăraș roib de numai trei ani, harnic și nepretențios, învățat cu pămînturile desfundate, cu coastele bolovănoase, cu spinăriile și porumbiștile de pe dealurile bulgare.

- Veți rămîne la masă? l-a întrebat Văcărescu.
- Nu. Voi prinzi probabil la bivacuul lui Davila.
- Preferați să vă însoțim?
- Nu.
- O dispoziție specială pentru comandament?
- Nu.

Văcărescu a înțeles că prințul vrea să întreprindă inspectarea sectoarelor singur și nu l-a chestionat asupra itinerariului. Răceala prințului i-a interzis-o. Chestiunea era dealtfel delicată. Românii aveau obiceiul prost să dea sfoară-n țară cînd pleca vodă undeva, iar obiceiul, cu toate consecințele lui de potemkiniadă, fuse curmat, înțîia oară, de Vodă Cuza. Acesta, cum spuneau legendele, sosea incognito, adesea travestindu-se, provocînd zăpăceală acolo unde pica, deslănțuind în lanț leșinuri, atacuri de dambla, cele mai comice încurcături. Prințului nu-i convenea o asemenea postură în care ar fi avut de riscat și autoritatea princiară, și ideea ordinii acceptată în sine. Era o chestiune de tact ca cei vizitați să fie preveniți discret, indicîndu-se precis caracterul vizitei – oficială, particulară, simplă trecere – schițîndu-se și speciile de etichetă, nu numai pentru rigoarea etichetei, cît mai ales pentru evitarea unor surprize grotești. Prințul trebuia să înfîlcească, oriunde ar fi sosit și în orice ocazii, *normalitatea* – normalitatea

funcționării aparatului, normalitatea protocolară, normalitatea sentimentului public într-o expresie care să țină o exactă cumpănă între neutru și anonim. Într-o asemenea desfășurare persoanele deveneau funcții – domnul primar, domnul președinte de consiliu, domnul general – prințul însuși devenea o funcție pînă acolo încît pomenirea numelui său de familie, în prilejuri oricît de solemne, i se părea o intimitate ofensatoare.

Cunoscînd regulile, Văcărescu a rămas încurcat și confuz în fața prințului, neîndrăznind să ceară detalii. „Încotro o va lua totuși: spre sectorul rus, spre sectorul român? Va face poate o vizită *en ami* lui Davila? Atunci ar trebui prevenit Davila, care riscă să fie găsit în halat, cu un fes roșu în cap, fredonînd melodii *roturiere*“.

Dar prințul a interzis chestionarea, iar Văcărescu a tăcut, frămîntînd cu tălpile cizmelor noroiul amestecat cu bălegar de lîngă ușa grajdului.

Prințul l-a și ignorat dealtfel, suspendînd comunicarea cu el și ocupîndu-se de cal. A intrat în grajd, a spart cu un ciocan aflat la îndemînă cîteva așchii de zahăr din căpățîna afîrnată de o grindă, sub tavan, apoi, scoțîndu-și mînușa, le-a pus sub botul animalului tînăr, care le-a cronțănit cu plăcere. L-a văzut în sfîrșit și pe Văcărescu, i s-a adresat cu politețea obișnuită:

– Ești bun să spui să-mi aducă trei biscuiți?

Văcărescu a dispărut spre cortul sufragerie, unde se afla și cămara cu provizii uscate. Cînd a revenit, prințul era pe cal, iar în urma lui, pe caii de serviciu, doi sergenți garde-corp. Prințul a luat punga cu biscuiți, exact trei, punînd-o în buzunarul inferior de la manta. Apoi s-a adresat din nou lui Văcărescu, după ce i-a mulțumit mut, pentru micul serviciu:

- S-ar putea ca diseară să avem oaspeți la cină.
- Vor rămîne în cursul nopții la comandament?
- Poate! a răspuns prințul dînd pînteni calului.

Văcărescu a rămas în fața grajdului și mai confuz. În registrul de primiri nu era anunțată nici o vizită. Prințul nu precizase nici ce caracter va avea vizita, nici ce nivel protocolar. Va fi un intim? Desigur, de vreme ce prințul nu făcuse nici o mențiune specială, fapt ce semnifică limpede că oaspetele, oricine ar fi, va împărți cu gazda regimul cotidian al acesteia, adică o cină sumară și patul pliant, instalat în tinda bordeiului. Orice întrebare era însă de prisos. Calul prințului dispăruse fără zgomot, în ceața care se lăsase din nou.

Ieșirea la aer, în pustietatea dealurilor goale, l-a eliberat pe prinț din strînsura de capcană a bivacuului său, de sub iscodirea ochilor invizibili sau prea vizibili ai celor din preajmă, care-l cercetau mut, ciocănindu-l parcă, încercînd să-i găsească, sub chipul întotdeauna neutru, deloc liniștit dealtfel, o fisură.

Prințul a oprit calul pe o culme, după o goană neîntreruptă de o oră, fără să încerce cravașa, lăsîndu-se în avîntul animalului, după care, frînîndu-l cu un gest, a descălecat, și-a scos chipiul și s-a masat pe tîmple. A decis că trebuie să se reculeagă și s-a recules.

Lucrurile nu ieșiseră din normal. A

Carol Popp de Szathmári și Mathes Koenen – *Cucerirea Rahovei*, creion

fi pretins un alt curs al lor ar fi fost nefiresc, probă de impaciță nechibzuită, sursă a unor măsuri precipitate, deci absurde.

A respirat lung, profund.

La orele nouă, ar fi trebuit să înceapă, teoretic, atacul. Dar din cauza ceții atacul a fost amînat.

A respirat încă o dată lung, profund.

Primul atac a fost respins, i-o adusese la cunoștință marele duce, după Te Deum, i-o spusese dur, cu descărcarea nervoasă, electrică, a militarului care dorește victoria, mai ales după marea victorie de la Kars. Dar bătălia nu fusese isprăvită, Cernat nu-i putea raporta altceva decît faptul că lupta continuă. Nu i-a raportat. Deci lupta continuă. Nimic nefiresc.

A respirat lung, profund.

Dacă Cernat i-ar fi raportat despre respingerea primului atac, Cernat ar fi trădat neliniște, panică, stare absurdă la un militar matur și versat. Cernat i-ar fi solicitat indirect prințului, într-un asemenea caz, o dispoziție suplimentară, un ordin nou. Dar Cernat, cunoscîndu-l bine, nu i-a raportat nimic, tocmai fiindcă lucrurile se desfășuraseră normal. Precis normal. Deci lupta continuă. Nimic nefiresc.

A respirat lung, profund.

Bătălia din 30 august se desfășurase sub zodii cu mult mai rele: nu un atac fusese respins, ci cîteva atacuri, nu într-o singură zonă a frontului, ci în toate zonele, iar victoria de la Grivița fusese cucerită la limită, noaptea, într-un ultim și decisiv efort.

A respirat lung, profund.

A fi apărut brusc, la Verbița, la comandamentul lui Cernat, ar fi reprezentat pentru general o surpriză buimăcătoare. De ce? Ce-i putea aduce prințul generalului decît o neliniște. Dar de ce neliniște?

A respirat lung, profund.

A-i fi cerut lui Cernat să inspecteze poziția Rahova, în toiul luptei, ar fi fost un abuz. De ce un asemenea abuz? Cernat era un militar bun. Cernat avea să decidă singur cînd trebuia să intervină, fără nici o sugestie.

A fi apărut la Rahova, fără nici o prevenire, în clocotul executării unor decizii de mult și chibzuit luate, ar fi împins gestul dezordonat al comandantului „en chef” în excepțional. Dar de ce un asemenea excepțional, care exclude normalul, funcția ordonatoare a acestuia! Făptuise un asemenea gest excepțional la Grivița, cînd apăruse, călare, în fața liniilor, atunci, la 30 august, într-o bătălie care nu era exclusiv a lui, era și a marelui duce, peste toate era bătălia împăratului, consacrată zilei împăratului, dar aceasta, în schimb, era exclusiv bătălia lui. Și a răsuflat ușurat. Nu fiindcă avea latitudinea s-o piardă, ci fiindcă n-avea cum s-o piardă.

A reținut mult aerul în plămîn, pînă i-a resimțit greutatea.

„A, da! și-a spus. Îl așteptam de fapt pe colonelul Porter”. Colonelul Adam Porter era corespondentul militar al ziarului *Times*, sosit de la Londra prin Viena, ca să urmărească luptele din jurul Plevnei, pentru presa britanică și europeană. Îi fusese prezentat cu mult după Grivița, pe la mijlocul lunii octombrie, de generalul conte Paul Șuvalov, într-un moment de acalmie a luptelor și deci de disperare militară, și prințul nu l-ar fi primit pe englez dacă o insistentă epistolă de recomandare, din partea fratelui lui Paul, contele Pière Șuvalov, ambasadorul rus la Londra, nu l-ar fi acreditat ca pe un bărbat de onoare, un sir. „Colonelul Porter, scria Șuvalov în scrisoare,

Carol Popp de Szathmári – *Asaltul asupra Griviței*

e un militar serios și cu discernămînt. Îl recomand atenției Alteței Voastre”. Îi spusese lui Porter, la prezentare, că e dispus să accepte o convorbire cu el, după o victorie încă și mai edificatoare a armatei române, decît victoria de la Grivița.

– Și cînd va fi aceasta? l-a întrebat colonelul ziarist.

– Cînd va sosi momentul, i-a răspuns prințul cu liniște, fără nici un dram de echivoc.

– Aș putea spera să fiu prevenit?

– De ce să fiți prevenit? Dacă va fi un fapt notoriu veți auzi, fără îndoială.

– Mă voi afla în preajmă, în cazul acesta.

– Îmi va face plăcere! i-a răspuns prințul, încheind ceremonია, foarte rece.

O singură neliniște îl măcina în această clipă: dacă Porter nu va sosi prea devreme. A vrut să întrebe ce oră este, dar cei doi sergenți garde-corp stăteau la o distanță respectuoasă, fără ceasornice în buzunar, supraveghindu-și caii. Prințul a ezitat să scoată ceasornicul său. Lumina n-avea ore, era dincolo de zi și noapte.

A renunțat să mai meargă la Davila, care între timp fusese prevenit și se pusese în *frais*-uri de primire. A hotărît să mănînce cei trei biscuiți, sub ochii unui popîndău care îl urmărea din orbita locuinței subpămîntene, cu mărgelile lui vii și jucăușe, cu lăbuțele din față ridicat, confundat cu pămîntul și coceni în care era pitit. Prințul și-a scuturat mînușile, lăsîndu-i micii ființe firimiturile, după care a încălecat. Știa că toată șoricărimea pămîntului – hîrciogi, șobolani, popîndăi, șoareci suri – și-a perturbat ciclul de viață datorită exploziilor care răvășeau de cîteva luni colinele, văile, dealurile, iar observația putea constitui un subiect de istorie naturală demn de tot interesul, pentru o sesiune științifică, oricît de savantă.

S-a întors în pas de plimbare la Poradim, unde aveau să-l aștepte totuși cele mai grele ore de veghe din viața sa de pînă atunci.

Din Cartea a V-a a romanului

Zăpezile de acum un veac

Editura Cartea Românească, București, 1977

Bucureștii de altădată

Arhive bucureștene

Al I Cuza

Georgeta FILITTI

O donație a diplomatului Radu Djuvara a adus, în 1945, în fondul St. Georges de la Biblioteca Națională, câteva documente din arhiva domnitorului Al. I. Cuza. Ele privesc testamentul principelui și urmările sale imediate, iar în planul vieții publice câteva corespondențe legate de istoria de început a Principatelor Unite.

Absența copiilor în cuplul Alexandru – Elena Cuza a dus la un gest cu consecințe ce se vor prelungi până în secolul XX. Legat afectiv de Maria Obrenovici (soția principelui Milan și mama viitorului rege Alexandru al Serbiei), principele Cuza a avut doi băieți cu ea pe care a înțeles să-i lase unici moștenitori. Dimensiunile acestei legături extraconjugale sunt cunoscute. În noaptea tragică a detronării, din 11 februarie 1866, în palatul de la București, alături de cel izgonit de conspiratori, se afla frumoasa Maria. În peregrinările ulterioare ale principelui în străinătate aceasta l-a urmat, cum o dovedesc cele două scrisori adresate nepotului ei, Efreș Ghermani, trimise din Linz (30 iunie 1871) și Döbling (17 septembrie 1871). În cea dintâi amintește că a fost în Italia cu principele. La Veneția ea a făcut o bronșită încât a zăcut mai bine de o lună în pat. Apoi s-au îndreptat către Ischl. În acest răstimp „le prince a vu beaucoup de personnes de ses amis, qui tous lui ont dépeint la position du pays comme très mauvaise. Chacun voudrait le voir rentrer en Roumanie, mais vous connaissez le prince, par conséquent, point, il n'est pas besoin de vous dire qu'il ne se mettra jamais en avant“. În continuare îi vorbește de planurile domestice ale principelui Cuza: „Le prince est à Stadt pour le moment; il y restera jusqu'à la fin d'août, puis il retournera à Döbling avec sa famille **chez moi** (subl. M. O.), sa villa étant vendue [...]. Le 15 septembre il pense partir pour Florence où il a acheté une fort jolie maison toute neuve qu'ils vont meubler à leur goût“. În ce o privea pe ea, această soție din umbră își continua cura, se ducea câteva zile acasă, pe urmă la Belgrad să-și vadă fiul. Dacă războiul franco-prusian înceta, ar fi vrut să petreacă un timp la Paris și iarna să stea la Florența, „une charmante ville, les habitations très facile à trouver, la vie pas chère comme à Paris“, încât „avec vos 300 milles francs de rente vous serez le premier à Florence (les florentins ne sont pas riches). Puis la ville est un vrai musée, sans parler qu'on y a toutes les ressources d'une grande ville et un bon

Elena Doamna

Al. I. Cuza

climat“. În continuare, nepotul e informat că ea cheltuise 3.000 franci „pour meubler la maison de Bucarest, mais on m'a volé tant d'objets chez madame Slătineanu...“ Scrisoarea expediată din Döbling precizează unele lucruri: „Je pars à la fin d'Octobre n. st. pour Florence, où je passerai l'hiver. Le prince et sa famille, après être restés quinze jours chez moi, sont partis hier pour l'Italie. [...] Je vous ai dit, n'est-ce pas, qu'il avait acheté une fort jolie villa, composée de 30 chambres [...] dans un des mieux quartiers de la ville“. Ea nu se mai ducea la Belgrad deoarece principele Milan plecase la Craguievaț „où il restera douze mois et le voyage est trop fatigant jusque là pour moi“. Îl invita pe Efreș să-și petreacă iarna la Florența; i se alătură și Al. I. Cuza: „cela lui fait plaisir de vous voir et nous passerions quelques mois ensemble très agréablement [...]. J'ai d'excellentes lettres de recommandation [...] pour [...] le prince Strozzi. C'est une des plus grandes maisons de Florence et ils feront tout pour nous être agréables. Pour moi, je ne compte pas être dans le monde, mes moyens ne me le permettent pas“.

La 8 ianuarie 1873 principele Cuza își redactează, la Florența, testamentul, în limba română, prin care dispunea ca „pre iubiții mei fii Alexandru și Dimitrie, adoptați de mine și de prea iubita mea soție, Elena Doamna, fără părinți cunoscuți, conform legilor în vigoare, ca singurii mei moștenitori, vor împărți deopotrivă între dâșii toată averea mea mișcătoare și ne-

mișcătoare, așa precum se va afla la deschiderea moștenirii.

Din această avere las prea iubitei mele soție, Elena doamna, uzufructul unei a treia părți, spre a se bucura de dânsul pe toată viața sa. După încetarea uzufructului legal ce va avea ca mamă asupra întregii moșteniri, purtând în această calitate și sarcina de firească și legală epitropă, cu consiliul dumnealor Preasfințitul Arhiepiscop Calinic Miclescu, mitropolitul Moldovii și a Sucevei și căpitanul Efreman Germani...“

Dar, așa cum se întâmplă cu mai toate testamentele, și acesta a fost contestat. Un Bondrea Cuza (în numele unei doamne Figa) intervine pe cale juridică și executorii testamentari trebuie să participe la proces. Mitropolitul Calinic îl invită, la 10 februarie 1875, în acest sens pe Efreman Germani să se înfățișeze în instanța unde apărarea prevederilor testamentare și-o asumase avocatul Costache Cazimir. Motivul contestării? Adoptarea băieților nu s-a făcut „conform legilor“, prin urmare testamentul era nul și averea revenea, în părți egale, rudelor defunctului principe.

Bondrea i se adresase văduvei Cuza și îi ceruse 12.000 galbeni, ca preț al tăcerii; altfel amenința că „divulgă toate secretele ce înconjoară nașterea acestor copii“. Între timp Germani „demisionează“ din calitatea de executor testamentar pentru că „i se interzisese să-i vadă pe copii“. Dar n-a făcut-o oficial, în scris, ci doar și-a exprimat verbal neparticiparea la dezbaterile succesiunii. Când a început procesul, instanța l-a citat ca executor și mitropolitul Calinic, într-o caldă și stăruitoare scrisoare, din 24 martie 1875, îl conjura s-o asiste pe principesă căci „unicul scop ce urmărește Măria Sa este fericirea și dezvoltarea perfectă, atât morală cât și materială a prea iubiților ei fii adoptivi“.

De la Ruginoasa principesa îi scrie și ea lui Efreman Germani, la 12 aprilie 1875, despre proces: „...vous avez pu en apprécier toute la perfidie; c'est un chantage ignoble auquel j'opposerai mon droit avec la meilleure conscience si je devais même épuiser toutes les instances judiciaires. Le 27 Mars dernier nos antagonistes ne s'étant pas présentés, le tribunal de Sucéva a déclaré défaut contre eux; useront-ils du droit d'opposition, c'est là la question importante! Pour ne pas m'exposer à plusieurs procès du même genre qu'auraient pu m'intenter les nombreux collatéraux, j'ai dû citer en intervention forcée tous les parents du Prince au même degré que madame Figa et aucun n'a comparu au délai marqué. Monsieur Casimir a été très habile dans les conclusions qu'il a prises dans l'instance et je suis heureuse de pouvoir lui rendre ce témoignage à bon escient [...]“

Il me reste de vous remercier de la manière dont vous avez accueilli mes chers enfants lors de votre rencontre avec eux à la noce d'Alice Alexandri; ce que je regrette c'est que vos occupations et l'absorbante vie de Paris ne vous ont pas donné le loisir de les voir dans leur installation de Vesinet...“

În afara acestor acte ce deslușesc puțin intimități ale familiei Cuza, mica arhivă consultată de noi păstrează câteva piese, adevărate repere, legate de poziția unor mari puteri față de noul stat constituit la Dunărea de jos și condus de principele Al. I. Cuza. Chiar rupte din context, aceste mostre de corespondență diplomatică traduc cel mai bine felul cum a fost receptată apariția Principatelor Unite, considerația ce s-a acordat principelui lor.

Italia, ca regat al Sardiniei și Siciliei, și aflată ea însăși în durerile facerii statale, saluta prin pana regelui Victor Emanuel și a ministrului său Camille Cavour, „din fraternitate de origine“, noul stat, asigurându-l pe principele Cuza de toată susținerea în organisme internaționale (v. anexa).

Ministrul de Externe al Franței, E. de Thouvenel, era gata să stabilească relații „oficioase“ cu cel pe care Cuza îl desemnase agent diplomatic pe lângă Napoleon al III-lea, Ion Alecsandri, amintind totuși de dreptul Porții Otomane, ce îi fusese conferit

Maria Obrenovici

printr-o convenție internațională de a reprezenta în afară interesele românilor (v. anexa). Ceea ce ministrul nu s-a ostenit s-o spună, avea s-o facă, la 10 decembrie 1860, ambasadorul francez la Constantinopol, Lavalette. Un reprezentant propriu în capitalele europene însemna „des changements“ ce invitau la „prudence et légalité“ căci ele „ne peuvent être obtenus que par un accord entre les divers puissances auteurs de la Convention du 19 Août 1858. Il impose essentiellement que le gouvernement de votre Altesse évite avec soin de donner à aucune de ces puissances un grief fondé et s'abstienne de tout acte qui semblerait porter préjudice au droit qui leur appartient de reviser cette Convention...“

Poarta Otomană manifesta în continuare o extremă rigiditate față de desprinderea Principatelor de sub tutela ei, chiar dacă învăluită în înșelătoria frazeologie a corespondenței diplomatice; scrisoarea ce publicăm în continuare este o dovadă în acest sens. Mulțumind pentru condoleanțele trimise de principele Cuza la moartea sultanului Abdul Medgid, marele vizir Aali pașa reamintește de bunăvoința părintească a noului sultan, „suzeranul“ Principatelor (v. anexa).

În sfârșit, animozitatea rusească apare explicit din scrisoarea rece a țarului Alexandru al II-lea (v. anexa), ca și din cea plină de fapte concrete a ministrului său de Externe, contele Alexandru Stroganov. Era vorba de statutul coloniștilor bulgari din sudul Basarabiei (regiune revenită în 1857 în hotarele românești și unde, prin dispozițiile caimacamului Nicolae Vogoride, se făcuseră colonizări masive). Pentru reglementarea diferendului, Stroganov îl trimitea pe maiorul Kotiaev, în vreme ce Cuza îl delegase pe maiorul Pissoski.

Apoi, trecerile ilegale de frontieră, reclamate de români, nu erau de competența MAE rus, se leapădă ministrul. La fel pentru veniturile așezămintelor eclesiastice românești din Basarabia. Într-o formă dibace și pomenind continuu de „biserica moldovenească“, nu românească, Stroganov își motiva neimplicarea astfel: „Il ne m'appartient certainement pas d'apprécier le nouvel ordre des choses que le gouvernement moldave [sic!] a inaugurés dans la gestion du revenu des convents“. Dar, amenința și învăluit, „Cette affaire est réservée par son essence même aux principes réglementaires de la propriété ecclésiastique dans la province de Bessarabie“. Cu alte cuvinte: bunuri românești gestionate potrivit legilor rusești.

În fine, folosim această răsfoire a arhivei Cuza din fondul St. Georges spre a publica discursul șefului israeliților polonezi din Craiova privind acordul conaționalilor săi pentru lovitura de stat de la 2 mai 1864 a principelui Cuza și plebiscitul ce i-a urmat. Discursul e tipărit pe mătase argintie.

ANEXE

Monseigneur,

J'ai reçu la dépêche que Votre Altesse m'a fait l'honneur de m'adresser le 24 Janvier (5 Février) dernier contenant la notification officielle de l'acte par lequel les Assemblées Electives de Moldavie et de Valachie ont appelé Votre Altesse à la dignité de Hospodar des deux Principautés-Unies.

Je me suis empressé de soumettre à Sa Majesté le Roi, mon Auguste maître, la résolution des Assemblées Moldo-Valaques et de porter à sa connaissance les nobles et patriotiques sentiments que Votre Altesse a exprimé en la notifiant au gouvernement du Roi.

Sa Majesté me charge de lui faire parvenir ses félicitations les plus sincères pour l'heureux événement qui vient de s'accomplir. Elle est convaincue que les populations roumaines ne pouvaient confier les hautes fonctions de l'Hospodarat à un personnage plus digne de les remplir dans l'intérêt des deux Principautés.

Le Roi me charge en même temps de donner à Votre Altesse l'assurance que son plénipotentiaire à la Conférence de Paris aura pour instruction de concourir, d'accord avec les Puissances signataires du Traité de 1856 et de la Convention de 1858, à la juste satisfaction des vœux les plus chers des Principautés Unies.

En mon particulier j'ose vous prier, Monseigneur, de croire que je vouerai tous mes efforts pour faire prévaloir une cause qui se recommande à tant titres à la justice de l'Europe et à laquelle sont acquises toutes les sympathies de la Sardaigne.

Je suis avec le plus profond respect, de Votre Altesse, le très humble et très obéissant serviteur,

Turin
Le 3 Avril
1859

C. Cavour

Prince,

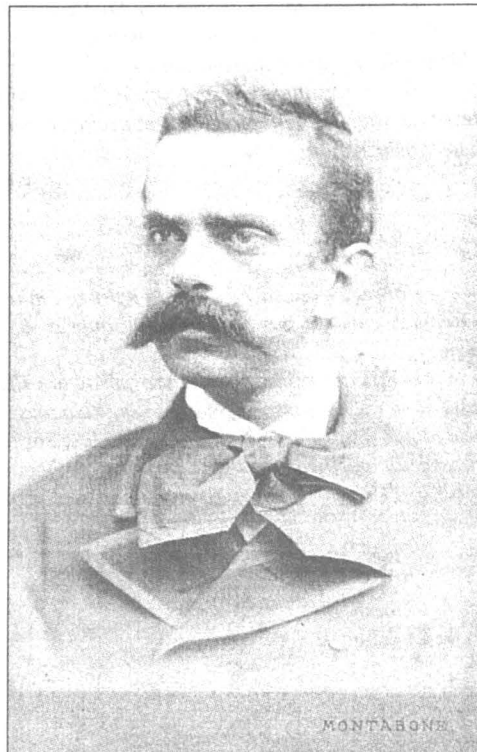
J'ai reçu avec la plus grande satisfaction la lettre que vous avez bien voulu m'adresser pour me féliciter des succès qui, grâce à la Providence, ont couronné mes efforts dans l'intérêt de mon pays. Ce témoignage de sympathie m'est d'autant plus précieux puisqu'il émane du chef de la nation généreuse qui partage avec les Italiens le titre glorieux de descendants des Romains. Je suis heureux de voir que cette fraternité d'origine se manifeste par une conformité de tendances et d'aspirations nationales et je vous donne l'assurance que moi et mon peuple nous faisons les vœux les plus sincères pour le bonheur de la noble nation, qui s'est rangée avec un accord admirable sous le gouvernement d'un prince patriote et éclairé. Je prie Dieu qu'il vous ait dans sa sainte garde.

Victor Emanuel

Turin, Le 30 Juin 1860

Camille Cavour

Victor Emanuel

Prince,

Par la lettre que Votre Altesse m'a fait l'honneur de m'adresser le 12 du mois dernier, Elle m'a informé de son intention d'entretenir à Paris un agent des Principautés Unies et du choix qu'Elle avait fait du Major Jean Alecsandri, frère de son ministre des Affaires Etrangères, pour cette mission.

Votre Altesse peut être assurée de l'empressement que le gouvernement de l'Empereur mettra à accorder à cet agent tous les bons offices qu'il pourrait avoir à réclamer de lui; et si, comme Elle ne l'ignore pas, la Convention de 20 Août laisse à la Sublime Porte le droit de représenter à l'étranger les Principautés Danubiennes, je ne m'en ferai pas moins un plaisir d'établir des rapports officiels avec la personne que vous me désigner comme investie de votre confiance et qui, à ce titre, a des droits au bienveillant accueil du Gouvernement de Sa Majesté.

Je saisis avec empressement cette occasion à exprimer à Votre Altesse les assurances de ma très haute considération.

E. Thouvenel

Paris, le 10 Septembre 1860

Le 20 Août 1861

Mon Prince,

J'ai l'honneur d'informer Votre Altesse que la députation Moldo-Valaque a déposé aux pieds du Trône Impérial la lettre que vous avez écrite à l'occasion de la mort regrettable de Sa Majesté le Sultan Abdul Medjid Khan et de l'avènement de notre Auguste Maître au Trône de ses ancêtres.

Sa Majesté Impériale m'ordonne de transmettre à Votre Altesse la haute satisfaction tant pour les sentiments qui vous animent envers Elle, que pour tout ce que vous avez exprimé à l'égard de l'Auguste défunt. Votre Altesse peut être convaincue que le nouveau suzerain des Principautés porte à ces peuples la même sollicitude paternelle et bienveillante que feu son frère.

Je suis également chargé par Sa Majesté Impériale de donner à Votre Altesse Sérénissime les assurances les plus formelles de Sa bienveillance particulière à son égard.

En m'acquittant de cet agréable message, je prie Votre Altesse de vouloir bien agréer les nouvelles assurances de ma très haute considération.

Aali

Prince,

J'ai reçu avec satisfaction la lettre qui m'a été présentée par les députés envoyés par Votre Altesse auprès de Moi en Nouvelle Russie.

Je fais des vœux pour la prospérité des Principautés Unies. Quant à la reconnaissance des Moldo-Valaques envers une Puissance qui de longue date s'est intéressé à leur sort et qui est toujours disposé à contribuer au développement de leur bien être, il est à désirer que les faits viennent à l'appui des sentiments que vous m'exprimez.

Alexandre

31 Août 1861
Livadia

Țarul Alexandru al II-lea și fiica lui, Ducesa de Edinburgh, mama Reginei Maria a României

DISCURSUL

ținut în sinagoga israeliților lehi din orașul Craiova
cu ocazia zilei onomastice a alteței sale domnitoarei Elena
și predarea plebiscitului de Înalta comisiune

Frați israeliți!

Iată o zi în care putem să declarăm în public tot ce simte interiorul nostru pentru patrie!

Eclesiastica zice: „Decretul domnesc să observi cu atențiune, vorba sa este putere, și de vei asculta nu te va rancontra nici un rău!”

Ce narațiune frumoasă și sublimă! Știți foarte bine, fraților, că un Domn care își iubește poporul și voiește să-l vadă fericit sub protegiul său niciodată nu va crea un decret spre răul lui; poporul asemenea care voiește regenerare, pace, progres, glorie, și voiește a vedea pe alesul său fortunat pe tron, niciodată nu se va abate de la cele decretate. Iubitul nostru domnitor Alexandru Ioan I asemenea voiește a-și vedea poporul înconjurat de fortuna care nu există altundeva decât în pace și mulțumire, el nu voiește să vadă poporul său trist, plângându-se de anarhie, sclavie sau altceva.

Faptul de 2 mai ne arată lămurit că totul este pentru binele general; 2 mai ne arată că domnitorul voiește fericirea fiecăruia din sugeții săi, prin 2 mai vedem că dobândim și noi totul egal celorlalți, în fine prin 2 mai devenim și noi patrioți români! Vedeți dară, confrați! Providența întemeiază totul.

Conspiratorii care în secret au lucrat, voind să sfărâme Unirea și a detrona pe domnitor, uitând sacra expresiune că Unirea face forța și dărâmă discordia, au gândit că va rămânea discret și că vor putea să despartă două surori care trăiesc deja într-o armonie plăcută, legănându-se dulce în tandrele brațe guvernamentale ale alesului națiunii, dar o! cel Putinte care cunoaște mai bine interiorul viețuitorilor n-a voit astfel, ci glorie, fericire și pace pentru patrie a destinat.

Noi, descendenții lui Israel, astăzi nu suntem pe pământul nostru propriu, ci emigrați pe toată suprafața globului, cunoaștem drept patrie numai locul unde suntem născuți, unde ne bucurăm de protegiul unui Domn egal cu ceilalți, de unele și aceleași legi, de una și aceeași libertate, în fine fără excepțiune ne împărtășim la orice, încât a devenit aceasta patria noastră eternă. Pentru patrie sacrifică oricine tot ce-i este mai prețios și viața chiar, numai să devie demn a purta numele de patriot. O, frați! Patriotismul nu este un cuvânt în van! Am alergat și vom alerga cu toții, nu vom neglija nimic spre a arăta țării adevăratul nostru patriotism, cel ardent pentru înflorirea și gloria patriei, și ca să ne facem demni a purta nume de patrioți români.

Alteța sa domnitoarea Elena asemenea nu neglijează nimic pentru progres, civilizațiune și bună educație a fiicelor. Iată o binefacere de care ne împărtășim egal cu ceilalți, fiicele noastre se bucură de-o educațiune împreună cu fiii noștri, care studiază a deveni oameni celebri, utili și buni colaboratori pentru progresul, civilizațiunea și gloria patriei.

Înălțați dară pe lângă acestea ruga cea mai fierbinte către a tot Putinte, ca în zilele alesului națiunii domnitorul Alexandru Ioan I voalul discordiei să se rupă cu totul și lumina perfectă a gloriei să reverse razele sale lucinde în inima fiecărui individ și zilele domnitorului să fie inundate de fericire, cariera sa și a domnitoarei să fie presărate cu roze, oriunde vor călca. O, tată ceresc! revarsă deplină benedicițiune paternală asupra celor care își iubesc fiii cu o iubire egală!

Revarsă binecuvântare asupra onor. Dl. Kogălniceanu, celebrul bărbat de stat, asupra celorlalți miniștri, asupra onor. Dl. prefect Căliman și asupra celorlalți funcționari care voiesc fericirea patriei.

D. Bernhard Șraiber
iubitor de patrie

Bucureștii lui Carol I**Monumentele de for public***Ana Maria ORĂȘANU*

Monumentele de for public sunt componente ale decorului urban, statui sau grupuri statuare, ce înfățișează personalități din trecutul cultural și istoric, surprinse în ipostaze sugestive și amplasate în locuri evocatoare.

Ca lucrări de artă monumentală, ele cumulează valoare memorială și artistică, sporind farmecul orașului. Sunt obiective importante ale turismului cultural, reperi de identitate națională și locală, dar percepția contemporană este influențată și de felul în care le pune în valoare amenajarea cadrului ambiant.

La București, arta de for public își are începuturile în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, odată cu reconfigurarea spațiilor și circulațiilor urbane.

Menționăm însă că prima propunere privind realizarea unei statui bucureștene datează din anul 1841. Atunci, Adunarea obștească a Țării Românești aproba un buget de 15.000 galbeni în vederea realizării statuii generalului rus Pavel Dimitrievici Kisseleff (1788 – 1872), în semn de recunoaștere a contribuției sale la dezvoltarea orașului. Înștiințat de propunere, Kisseleff, la acea dată ambasadorul Rusiei la Paris, a refuzat cu eleganță și a recomandat utilizarea fondurilor pentru alte nevoi comunitare. Bani au fost folosiți pentru ridicarea unor cișmele publice, precum și la amenajarea grădinii Kisseleff.

Prima statuie bucureșteană datează din 1869. Este opera sculptorului Carol Storck și îl înfățișează pe spătarul Mihai Cantacuzino, ilustrul cărturar și ctitor al câtorva celebre ansambluri arhitecturale (Colțea, Sinaia, Fundenii Doamnei). Statuia a fost amplasată în fața Spitalului Colțea și tot acolo se păstrează și în prezent, dar frumusețea romantică a distinsului personaj, înveșmântat după moda somptuoasă a secolului al XVII-lea, este remarcată doar de privirile celor informați. De regulă, statuia trece neobservată pentru că este minimalizată de dimensiunile actuale ale Spitalului Colțea, reconstruit în 1888, și de distanța de la care este văzută de pietoni.

A urmat, în 1874, statuia ecvestră a voievodului Mihai Viteazul (1593 – 1601), realizată de sculptorul francez C. Belleuse, prima lucrare de acest fel a Capitalei, amplasată în fața intrării principale a Palatului Universității și inaugurată chiar în ziua Sfinților Arhangheli Mihail și Gavril printr-o ceremonie desfășurată în prezența familiei domnitoare. A fost și a rămas centrul compozițional al Pieței Universității, iar amplasarea ulterioară, pe axul paralel cu Bulevardul Carol I, a altor trei statui a adăugat noi valențe memoriale locului, marcându-i și semnificația pentru istoria învățământului românesc. Statuile lui Ion Heliade Rădulescu (Ettore Ferrari, 1882), Gheorghe Lazăr (Ion Georgescu, 1886) și, mai târziu, Spiru Haret (I. Jalea, 1935) sugerează fiecare în parte contribuții

Monumentul lui Lascăr Catargiu

esențiale la formarea și dezvoltarea învățământului în limba română, la crearea și organizarea sistemului național de învățământ, proces desfășurat cu consecvență în secolul al XIX-lea.

Astfel configurată din punct de vedere statuar, Piața Universității transmite mesajul major al României de atunci – setea de libertate și unitate națională, precum și dorința de emancipare culturală și intelectuală.

Trecutul istoric a inspirat și alte două monumente ale vremii. Statuia Domniței Bălașa, fiica lui C. Brâncoveanu, fondatoare în 1736 a așezământului de binefacere care îi poartă numele, a fost realizată de Karl Storck, odată cu recon-

strucția bisericii (1881 - 1885), și instalată în vecinătatea acesteia. Cărturarul iluminist Dinicu Golescu (1777 - 1830), înfățișat de W. Hegel într-un monument al Goleștilor instalat în anul 1908 pe bulevardul care îi poartă numele, amintește contribuția acestora la evenimentele vremii. Stolnicul Golescu este prezentat statuar în picioare, iar soclul statuii are pe fiecare latură câte o nișă în care sunt plasate busturile celor patru fii ai săi, participanți la Revoluția din 1848 (Ștefan, Nicolae, Radu și Alexandru).

În această perioadă, cele mai numeroase statui au fost dedicate personalităților vieții publice, oameni politici sau cu recunoscută carieră în administrație. Statuile lor au fost instalate pe noile artere bucureștene și în locuri care le păstrează memoria.

Statuia lui Alexandru Lahovary (1841 - 1897) de A. Mercier, a lui Vasile Lascăr (1852 - 1907) de G. Horvath, a lui C. A. Rosetti de W. Hegel, a dr. Carol Davilla de C. Storck, ca și dramatica reprezentare a lui Barbu Catargiu de R. Romanelli ș.a. sunt prezențe cotidiene în viața Capitalei. Au dispărut, demolate după 1948, cele înfățișând pe Take Ionescu, Em. Protopopescu Pake, Lascăr Catargiu, ca și grupul statuar monumental dedicat lui I. C. Brătianu. Această lucrare a sculptorului E. Dubois și arh. P. Antonescu era amplasată la intersecția Bulevardelor Brătianu și Carol I din 1903, înfățișându-l pe marele om politic, participant la toate evenimentele vremii sale, instalat pe un soclu înalt, unde două basoreliefuli evocau Revoluția din 1848 și sosirea lui Carol I în România. Alături, două figuri alegorice imaginau România rupând lanțurile și România recunoscătoare.

Monumentele de for public din această perioadă, creații ale sculptorilor străini și români, vădesc cu prioritate intenția memorială, aceea de a immortaliza personajele vremii ca participante la evenimentele ce au schimbat istoria și fața orașului.

În totalitate, ele alcătuiesc prima etapă în istoria artei monumentale bucureștene, amintindu-ne că, anterior, cruci de piatră, măiestrit cioplite și inscripționate, păstrau memoria

Monumentul lui C. A. Rosetti

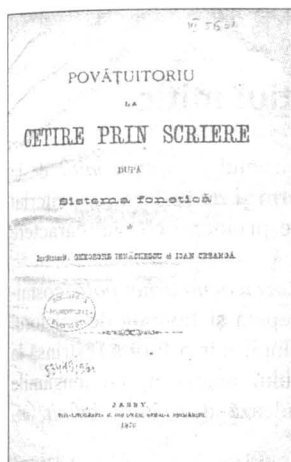
străbunilor. Una dintre ele, păstrată până de curând la poalele Dealului Patriarhiei, era celebra cruce memorială a lui Papa Brâncoveanu, tatăl voievodului.

Grupul statuar dedicat lui I. C. Brătianu

Patrimoniul

Din colecțiile Bibliotecii Metropolitane București

Povățuitoriu la Cetire prin scriere după Sistema fonetică de Institutorii: Gheorghe IENĂCHESCU și Ioan CREANGĂ

Tipo-Litografia H. Goldner, Strada Primăriei, Jassy, 1876

... Această lucrare – unică în felul său – întru cât este produsul unei experiențe de 13 ani, dobândite în mijlocul copiilor începători, sperăm, că va fi folositoare celor ce sunt chemați a se ocupa cu asemenea treabă.

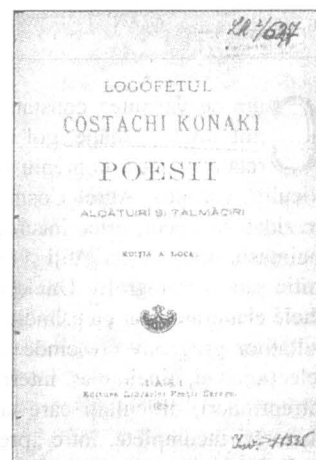
De aceea avem curajul a o recomandă cu toată siguranța, părinților de familie și Domnilor învățători și învățătoare, institutori și institutoare, cărora și **dedicăm** această lucrare a noastră, rugându-i să bine-voască a urmă întocmai cu copiii începători.

Logofetul Costachi KONAKI, Poesii. Alcătuiuri și tălmăciri

Ediția a doua, Editura Librăriei Frații Saraga, Iași, 1887

Logofetul Costachi Konaki, ale căruia opere se tipăresc astăzi de a doua oară, a fost unul din oamenii cei mai distinși din țările noastre, din făptura cea solidă și puternică din care au fost zidiți un Luca Stroici, un Miron Costin; unul din bărbații aceia cari sunt de cinste și podoabă atât clasei vechilor boeri din Moldova, în care s'a născut, cât și neamului românesc întreg...

Această a doua edițiune a poeziilor, împreună cu bucățile în prosă adause la urmă, s'au tipărit sub privitygherea d-lui M. Pompiliu, care a găsit cu cale a schimba întru câțva rândul Alcătuirilor, ținându-se samă, pe cât a fost cu puțință, de timpul când au fost compuse, și totodată a tălmăci cuvintele prea puțin sau de fel obicinuite astăzi.

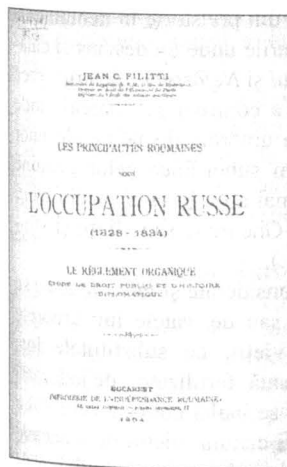
Jean C. FILITTI, Les Principautés Roumaines sous l'occupation russe (1828 – 1834). Le Règlement Organique. Étude de droit public et d'histoire diplomatique

Imprimerie de «L'Indépendance Roumaine», Bucarest, 1904

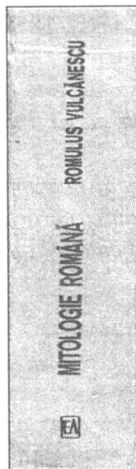
Parmi ceux qui nous feront l'honneur de lire ce livre, il s'en trouvera, peut-être, qui nous qualifieront de russophile et de réactionnaire.

Declarons tout de suite que nous ne sommes ni l'un, ni l'autre. Ce n'est pas de la polémique que nous avons fait, mais de l'histoire, sine ira et studio.

Nous avons essayé de replacer dans leur véritable lumière deux points d'histoire sur lesquels des idées fausses – à notre avis – tendent à s'accréditer dans notre pays...

ROMULUS VULCĂNESCU MITOLOGIE ROMÂNĂ

Spațiul mitic

Restringînd conceptul de *spațiu mitic* de la Cosmos la Terra și de la Terra la teritoriul României, desprindem cîteva caractere esențiale.

Spațiul mitic este *oecumena arhetipală*, cosmicizată pe Terra, concepută și figurată de folclorul mitic al oricărei mitologii într-o formă restrînsă la cosmicizarea pămîntului autohton. Dimensiunile spațiului mitic pendulează deci între *infini*, *indefinit* și *finit*.

El se creează și recrează mereu în conștiința mitologică a românului prin activitatea diferitelor fapte sacre sau consacrate, prin teofanii parțiale, mitizări, ritualizări și ceremonii. Spațiul mitic este *descoperit* ca sacru după anumite *semne caracteristice* lui, ca loc marcat de evenimente considerate mitice. Dar spațiul mitic poate fi și *consacrat*, în sensul că este conceput ca loc de purificare în vederea unui contact cu divinitatea.

Locuțiunea românească „omul sfințește locul” nu răstoarnă ordinea sacralizării *arhetipice* a spațiului, prin instaurarea unei sacralizări *neotipice*. În realitate, sacralizarea, după concepția mitologică a românilor, este tot operă divină. *Omul fiind creația supremă*, dotată cu înțelegere panurgică a lumii și vieții, în el divinitățile gemelare au pus cîte ceva: Nefărtatul *Pămîntul* din care l-a plămădit, iar Fărtatul, *Spiritul* care l-a implantat în pămînt, schimbîndu-i astfel destinul.

În imaginația mitopeică a românului, *centrul spațiului cosmic este Pămîntul*, iar pentru români centrul interesului mitic de pe acest pămînt îl reprezintă *pămîntul românesc*...

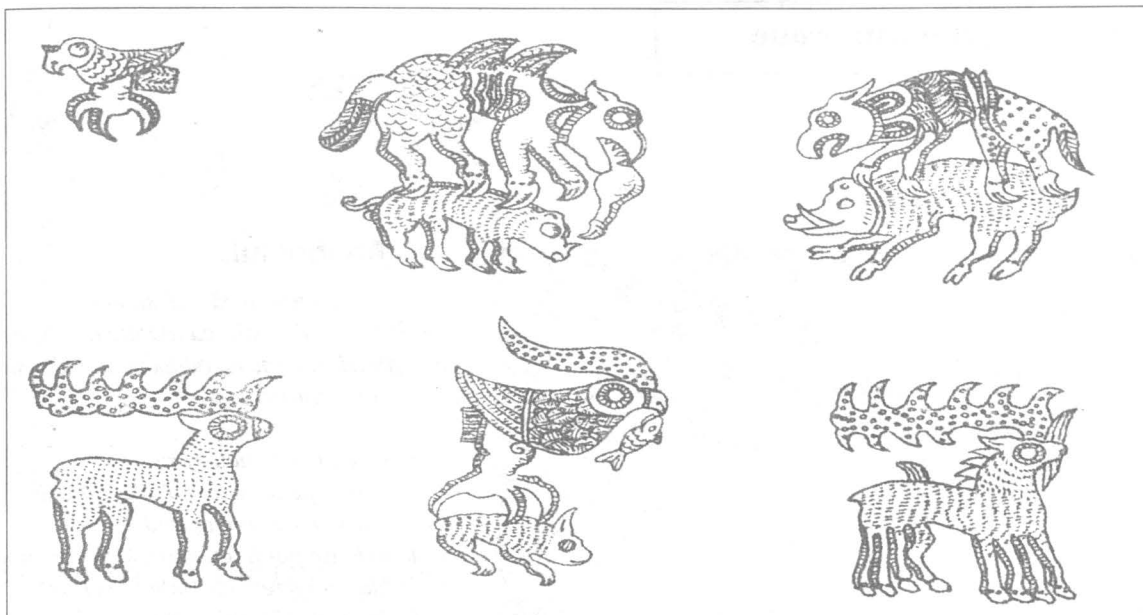
Pămînturile sacre sînt cele în care imaginația autohtonilor se relevă din preistorie în nenumărate hierofanii bogate; locurile unde au descins și călătorit pe pămînt *Fărtatul* și *Nefărtatul*, pentru a crea în continuare, pentru a controla pe oameni, unde s-au arătat în plină zi umbrele dispartate ale unor divinități principale în subordinea celor genuine sau unde au descins mai apoi în evul mediu *sfinții populari* (Sf. Ilie, Sf. Gheorghe sau sfinții și sfințele meteorologice etc.).

Spații sacre sînt considerate și *locurile* unde se află *arborele cosmic* sau derivatele lui: arborele cerului și arborele vieții, cu substitutele lor: arborele de naștere, nuntă, fertilizator, de judecată, funerar etc., sau unde se înalță coloana cerului cu *succedanele* ei, stîlpul ciclului vieții, de judecată, profilactici, ca și *simulacrele* coloanei cerului: troițele de sat, de drum, de mormînt etc. ...

Cum se va putea constata, am urmărit să umplem un gol în domeniul mitologiei române, gol care s-a resimțit tot mai mult, după tentativele ratate în acest domeniu (ale lui Sim. Fl. Marian, Tudor Pamfile, Elena Niculiță-Voronca, Aurel Cosma, Marcel Olinescu). Parcă un destin ingrat a prezidat, în trecut, orice încercare de redactare a unei mitologii române. Toți înaintașii, oricît de pregătiți și entuziaști au fost, au eșuat în antologii de folclor mitic sau în mitografii. Unele din lucrărilor lor au rămas în fază de gestație, altele elaborate doar cu primele capitole și altele în fază avansată, datorită dificultăților progresiv crescînde ale materialului imens care trebuie confruntat, selecționat și, bineînțeles, interpretat în perspectiva mondială a unei asemenea întreprinderi, dificultăți care au stopat pe undeva, între simple inițiativă și elaborări incomplete, între „pfețe” și sfertotehanii de redactări. S-au împotmolit în documente pline de contradicții aparente, în tehnici de selecționare și decodificare, rămînînd pentru posteritate simple opere de arhivă, de preocupări de epocă și curiozitate științifică. Autorii lor nu s-au încumetat să continue o muncă inoperantă, lăsînd-o astfel să sucombe în hățișurile renunțării fără scuze. Două excepții: prima, a lui Ovidiu Papadima, *O viziune românească a lumii*, care este o mitologie completă creștin-primitivă de certă valoare literară, și a doua, *Mitologia românească* a lui Marcel Olinescu, o antologie logografică de popularizare culturală...

Prin prezentarea mitologiei române concepute ca o *sinteză integratoare* a unui aspect al spiritualității poporului român vrem să credem că această ultimă versiune stadial-istorică va contribui la cunoașterea adecvată și mai reală a istoriei culturii și civilizației autohtone și prin această cunoaștere va combate tezele eronate sau tendențioase referitoare la lipsa de creativitate elevată și de feluri culturale corespunzătoare, teze colportate de detractorii dreptului la existența unitară teritorială și etnoculturală a poporului român...

* Romulus VULCĂNESCU, *Mitologie Română*, Editura Academiei RSR, 1985

Bestiarul antic dac – detalii de pe vasul de la Agighiol

Cerul Tatăl

1. Zidirea cerului. – Unele credințe, datini și tradiții despre cer au fost prezentate analitic de: I. Otescu, Tudor Pamfile, Apostol D. Culea, Ion Ionică și altele menționate numai incidental.

I. Otescu a alcătuit un *studiu comparativ-istoric* despre cer, axat mai ales pe mitologia greco-romană; Tudor Pamfile, un studiu de *sin-teză a materialelor de teren* publicate de înaintași și majoritatea culese chiar de el; Apostol D. Culea, un eseu în care a conceput cerul ca un *acoperiș mărginit al pământului*, a cărui *hartă cerească* „cuprinde lumea satului în obștescul ei hotar, prelungit în înălțimi (...) cu numiri familiale și gospodărești”, ce reflectă ocupațiile lui pastoral-agricole – animalele, uneltele și rosturile lor; iar Ion Ionică, un capitol dintr-o monografie sociologică referitoare la satul Drăguș din Țara Oltului, în care *cerul e un ecran pe care se proiectează în desfășurarea timpului, concepția cosmică a locuitorilor unui singur sat*.

Din toate aceste lucrări reiese că în istoria lui *cerul prefigurează splendoarea și măreția cosmosului*, așa cum a fost închipuit la începutul creației și cum s-a perfectat mai apoi.

Pentru mitologia română, *cerul este una din creațiile majore ale celor doi demiurghi cosmocrați*, Fărtatul și Nefărtatul, realizată abia după *creația bradului ca arbore cosmic* și după creația pământului și omului, în timp îi urmează câteva *creații minore*: uneltele de muncă, obiectele casnice etc. Considerat de două ori sfânt în credințele poporului, cerul este *întii locașul divin al panteonului românesc* și, apoi, cum vom constata, sediul antropocosmic al tuturor corpurilor cerești.

2. Imperfectibilitatea cerului. – Din legendele mitice române reiese limpede: *cerul nu a fost creat deodată perfect* de către Fărtați. De aceea nu putem vorbi de *perfectiunea lui inițială*, originară, ci numai de *perfectibilitatea lui evolutivă*, rezultată din tatonări creatoare de lungă durată, din experimentări repetate, din eșecuri și succese treptate.

3. Arborele cosmic și arborele ceresc. – Din relatări legendare, cosmogonia a început cu creația spontană a arborelui cosmic – bradul la români – și implicit cu *coloana cerului* și cu pământul, primele nuclee vitale fito-geomorfice care au adăpostit pe fărtați în haosul ce-i înconjură. Unele legende mitice susțin cum că Cerul a fost alcătuit în a treia zi de la crearea pământului. E foarte posibil ca să fi făcut parte din arborele cosmic, și anume din coroana lui. Din alte legende mitice reiese că cerul constituie partea imediat de deasupra pământului, însă lipită de pământ. Tot legendele mitice în discuție atestă că,

atunci când oamenii au fost creați, umblau pe pământ, *la fundul cerului*. De aceea ei nu făceau distincția netă între cer și pământ. Aceasta e faza *hierogamiei cerului cu pământul*, a complexului de elemente ce se opun prin *structura lor mitontogenetică*. Cerul fiind socotit de esență masculină și pământul de esență feminină.

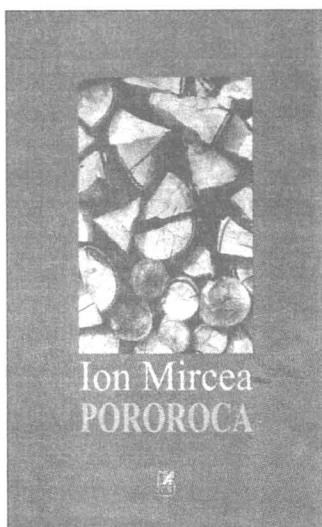
Separarea cerului de pământ s-a realizat în condiții excepționale de viață cosmică, atunci când între corpurile cerești și pămînteni au început să apară conflicte de ordin antropocosmic, și anume atunci când *corpurile cerești inchipuite ca oameni trăiau pe pământ*. O legendă mitică bucovineană consemnată de Elena Niculiță-Voronca spune: „mai întii și întii Soarele și Luna mergeau pe sus, prin aer, nu prin ceriu cum merg acum, și le era tare greu. De aceea s-au rugat lui Dumnezeu să pue ceriul deasupra, pentru ca să poată umbla”. Tudor Pamfile transcrie la modul personal aceeași legendă ca și Elena Niculiță-Voronca: „se povestește că după ce lumea s-a înmulțit chiar Luna și Soarele, neavînd cer, *umblau pe pământ*”. „O dată însă – fie și din pricina drumurilor grele, fie că ardeau pe oameni prea tare, fiind aproape – fie Soarele și Luna, fie oamenii s-au rugat lui Dumnezeu ca să le facă cer de umblat”.

4. Ridicarea cerului în rate. – Atunci demiurghi fratrocrați au ridicat cerul în *coroana bradului* și reședința lor divină din munți (care pentru români nu puteau fi decît Carpații) în vârful bradului. Deci cerul, în forma lui primară, nu corespundea nevoilor celor doi *aștri-oameni*: soarele și luna și nici primilor oameni. În scotința lor, lipsită de experiență, Fărtații au făcut drept cer un *pod de lemn* prin care trecea trunchiul arborelui cosmic (devenit astfel totodată și suport ceresc, care a fost numit coloana cerului). Acest pod era prevăzut la margini cu *uși imense* prin care se putea intra în cer. Cerul se mai sprijinea, pe lângă trunchiul arborelui cosmic, și pe poalele ce cădeau pe marginile pământului. Podul astfel conceput era nepotrivit pentru scopul urmărit, deoarece cei doi *aștri-oameni* nu puteau lumina pământul de sub ei decît prin crăpăturile podului și pe deasupra podul era și subred; la orice mișcare a pământului se puteau rupe „poalele” lui în bucăți.

A doua încercare, de fapt al doilea experiment, a urmărit perfectarea cerului ca pod, prin tăierea lui la mijloc în două părți egale, care să se poată trage în lături, ca un canat dublu de gîrlci, astfel încît cerul să se deschidă și soarele și luna să poată lumina lumea. Dar și acest alt soi de cer-pod care se desfăcea la mijloc nu corespundea pretențiilor divine ale *Bărbatului-soare și Femeii-lună* și nici nevoilor omenești...

Autografe contemporane

Ion MIRCEA

Biobibliografie

Ion Mircea s-a născut în 1 septembrie 1947, la Sărmaș (Mureș). Se numără printre membrii fondatori ai grupării și publicației studentești de cultură „Echinoc” (1968). Este laureatul pentru poezie al primului Festival național studentesc de literatură (București, 1969). A absolvit Facultatea de Filologie din Cluj-Napoca, secția română-italiană. Devine membru al Uniunii Scriitorilor (1979) și, ulterior, membru în Consiliul ei de conducere (între anii 1998 – 2002). În 1990, prin ordin semnat de Andrei Pleșu, Ministrul Culturii, este numit redactor-șef al revistei „Transilvania” din Sibiu. În același an, este ales Secretar al Filialei Sibiu a Uniunii Scriitorilor. Ca vicepreședinte și apoi președinte al Centrului European de Poezie și Dialog Cultural Est-Vest „Constantin Noica” din Sibiu (organism înființat printr-o rezoluție a Adunării Generale a Parlamentului European) a organizat două ediții ale Festivalului European de Poezie: prima, în 1992, cu tema *Încotro satul?*, desfășurată în România și Belgia, iar a doua, în 1995, cu tema *Cele două Americi – O viziune poetică*, desfășurată în România, Belgia, Olanda și Spania. Din anul 1999 se stabilește în București. În același an e cooptat ca membru în Consiliul de administrație al „CopyRo”, organism de gestiune colectivă a drepturilor de autor și a drepturilor conexe, București. În prezent este director în cadrul Institutului Cultural Român.

- Semnează poezie, teatru, scenarii (radiofonice și cinematografice), proză, eseu, critică literară, traduceri (din limbile italiană și franceză), literatură pentru copii.

- A publicat volumele de versuri: *Istm* (1971), *Tobele fragede* (1978), *Copacul cu 10.000 de imagini* (1984), *Die Würde der Rose / Demnitatea trandafirului*, volum antologic în limba germană, traducere de Reimar Alfred Ungar (1989), *Piramida împădurită* (1989), *Poezii*, antologie de autor (1996), *Zalesnená pyramida a ine basne*, volum antologic în limba slovacă, traducere de Ondrej Štefanko (2000), *Șocul oxigenului* (2002), *Pororoca*, antologie de autor (2004).

- Este coautor (alături de Eugène van Itterbeek) al volumului *Europa și Americile – O viziune poetică* (Editura Cartea Românească, 1994).

- Poemul *Corabia lui Noe* a fost pus în scenă, în regia colectivă și interpretarea Companiei Thespis din Timișoara, în cadrul Festivalului Internațional de Teatru de la Sibiu (1997).

- Basmul *Nu am nume sau Pereche în căutarea unei inimi* a stat la baza scenariului radiofonic *Pereche în căutarea unei inimi* (dramatizare: Claudia Tița, regia artistică: Cristian Munteanu), producție a Teatrului Național Radio-

Adăpostul

*Abia după moarte dacă mai suntem
atât de bine adăpostiți ca înainte de naștere.
taina ființei: noi înșine adăpostim adăpostul.
iar prostul e pururi afară.*

*bufomul curții și câinele roșu
sub crinolina pe oase de balenă a Mariei Stuart
merg la pas cu ea spre eșafod.
cât de hidoase pot fi fețele-acestea care umplu piața
cât de hidoase ferestrele date la perete
cetele de femei bătrâni gângavi atârând peste
pervazuri
ca mătasea broaștei ca niște limbi mov de animal.*

*dacă ar fi ea
cu pântecul la gură acum înaintea sfârșitului
până și ultimul zarzavagiu al Londrei ar ști.
dar suplă cum e și nepământesc de înaltă
nimeni dar nimeni nu vede.*

*două catedrale
se înalță ușoare-n văzduh ca două licorne
îndreptându-și turnurile una spre alta.
dar nici lucrul acesta nu e văzut.*

*soarele își târăște ombilicul violet peste pământ.
femeia la lunăție întunecă oglinda.
sângele-n var va-nrăuri o cimentajie puternică.
nimeni nu mai știe zidi pe lumea aceasta.
nimeni. am să mă mut.*

Îndrăgostiții din Barcelona

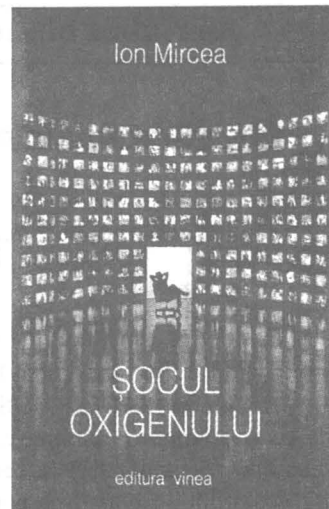
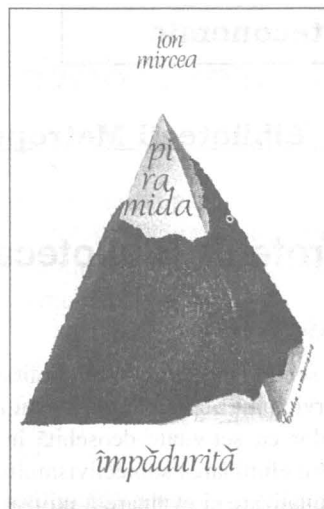
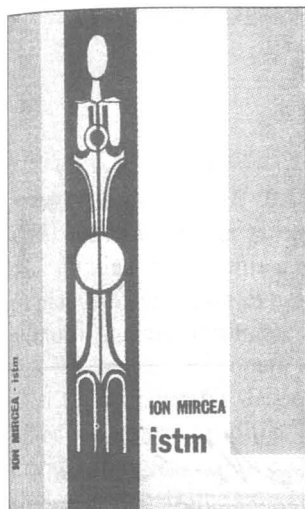
*În centrul catedralei
piațeta unui orașel
în care oficialii vorbesc despre o catedrală
invizibilă*

*oaspetele cel mai masiv
lumina de-afară
e-atâta neîntinare-n penajul porumbeilor
o faină zero se lasă din cer
peste clădiri peste arbori pe umerii oamenilor.
zuruie îndelung oscioarele în micul coșciug al
chitarei*

în timp ce fericirea nu mai încape în lume.

*sus
pe un zid
doi îndrăgostiți împlețiți ca un 8.
e târziu. la umbra lor*

*un cal orb
plânge cu sudoarea de pe gât.*

Viziune de iarnă la Gura Râului

Aprindem chibrituri.

funiculare coboară oase enorme din lună.

fericit

în ger străveziu

golemul își poartă mireasa pe palmă.

lacrimi cât pâinea, cât pernele cad din văzduh
peste mesele de nuntă,

îngheață în farfurii și pahare,

îngroapă viorile, toba, contrabasul,

îngroapă capetele nuntașilor în aureole de gheață.

într-un țurțur de gheață

ca un 8 e mireasa

cu palmele scrise și încă nu împreunate:

ea spune promoroaca-ndurării.

golemul

încălțând două case

calcă pe dealuri, prin cer

purtându-și pe palmă nunta-nghețată.

Matrița

„La început, ceea ce era sus nu se numea cer“

Enûma elish

Când scriu,

sub hârtia pe care scriu,

un alt om, culcat cu fața în sus,

ca sub o matriță de sticlă,

scrie același text, de la dreapta la stânga.

eu închei, aștern punctul

la finele manuscrisului. celălalt om,

de sub hârtie, departe de-a încheia,

continuă să scrie febril

în elină, în hindi, în ebraica pătrată...

În sacul ființei

În mine însumi m-ai

înmormântat,

o, mamă,

în sacul

ființei mele m-ai cusut –

și nimeni nu mă vede, nimeni

nu mă vede,

nici eu nu mă văd, nici eu

pe mine însumi,

și soarele meu încă o dată a

trecut,

încă o dată soarele meu,

încă o dată a trecut soarele

meu.

fonic pentru Copii (București, 1997).

- În 1998, piesa *Noe care ne străbate memoria e o femeie* e onorată cu Premiul UNITER pentru „Cea mai bună piesă de teatru a anului“, distincție acordată de Fundația „Principesa Margareta a României“. În anul următor, piesa vede lumina tiparului la Editura Unitext.

- Traduce din limba italiană *Omul bizantin*, antologie de studii de istoria mentalităților, coordonată de Guglielmo Cavallo, care apare la Editura Polirom, în anul 2000, cu o postfață semnată de Claudia Mircea-Tița, și *Omul secolului al nouăsprezecelea*, coordonat de U. Frevert și H.-G. Haupt, care apare la aceeași editură, în anul 2002.

- Cea mai recentă apariție editorială a autorului este *Ocolul României în 80 de poeme. Cu un jurnal de bord de Ion Mircea* (Editura Media Pro, 2005).

- Are sub tipar, la Editura Corint, o antologie de poezie Nichita Stănescu.

- Este coordonator al volumelor: *Rugăciunea TATĂL NOSTRU. Tâlcuiri de Părintele Galeriu* (Editura Harisma, 2002), *Cu Părintele Galeriu între Geneză și Apocalipsă. Convorbiri realizate de Dorin Popa* (Editura Harisma, 2002), *Cartea celor nouă Fericiri. Tâlcuiri de Părintele Galeriu și Părintele Galeriu, Astăzi* (ambele apărute la aceeași editură, în 2004) etc.

- Este autorul piesei în trei acte *Iisus Nazarineanul* (regia artistică: Gavriil Pinte), producție a Teatrului Național Radiofonic (București, 2004).

- Din anul 2000, este titular al rubricii de critică literară „Poemul de duminică“, ulterior al rubricii „Punctul de raster“ (din „Ziarul de duminică“, supliment al „Ziarului financiar“) și al rubricii „Cu ochii larg închiși“ (din „Ziua literară“, supliment al cotidianului „Ziua“).

- Pentru volumul *Copacul cu 10.000 de imagini*, autorul a obținut Premiul pentru Poezie al Uniunii Scriitorilor (1984). În același an, a fost distins cu Premiul special pentru poezie al revistei „Luceafărul“, iar revistele „Amfiteatru“ și „Viața studentescă“ l-au declarat, în urma unui sondaj național, „Cel mai popular poet român al anului 1984“.

- Antologia *Poezii* primește Premiul SOROS al Uniunii Scriitorilor (1997), iar volumul de versuri *Șocul oxigenului*, Premiul Asociației Scriitorilor din București (2003). Pentru același volum a obținut alte patru premii: Premiul pentru poezie al revistei „Ateneu“ (Bacău, 2003), Premiul pentru poezie al Festivalului „Emmia“ (Deva, 2003), Marele Premiu al Festivalului „Dafora“, acordat de redacțiile publicațiilor de cultură din Transilvania și Banat (Mediaș, 2003) și Marele Premiu pentru poezie al Festivalului internațional „Lucian Blaga“ (Cluj-Napoca, 2004).

- Poeziile autorului au fost traduse în peste 15 limbi străine.

- Ion Mircea este nominalizat pentru **Marele Premiu Național de Poezie „Mihai Eminescu“**.

Meridian biblioteconomic

Din viața filialelor Bibliotecii Metropolitane București

Trofeul „Bibliotecarul și biblioteca sa“

Vineri, 30 iunie 2006, la sediul Bibliotecii Metropolitane București, sub egida ABIDOR și a Serviciului Metodologic, a avut loc festivitatea de premiere a bibliotecarilor cu activitate deosebită în anul 2005. Spre deosebire de anii anteriori, pentru eliminarea subiectivismului, preferențialului și aleatorului, Comisia de nominalizare și evaluare a utilizat un set de criterii ponderate, după cum urmează: număr de utilizatori activi – 20%, frecvență cotidiană – 20%, număr de documente de bibliotecă difuzate – 15%, grad de fidelizare a utilizatorilor – 5%, acțiuni de publicitare, socializare culturală și incluziune socială – 15%, organizarea și vizualizarea colecțiilor – 15% și ambient de lectură – 10%. În urma deliberării, Comisia de jurizare a acordat următoarele distincții:

Marele Premiu și Trofeul „Bibliotecarul și biblioteca sa”: Biblioteca LIVIU REBREANU, al cărei colectiv s-a evidențiat prin constanța performanțelor statistice, prin modul de organizare a colecțiilor și prin manifestări culturale atractive și cu impact la public.

Premiul I: colectivului Bibliotecii IOAN SLAVICI.

Premiul II: colectivelor Bibliotecilor B.P. HASDEU și NICHITA STĂNESCU.

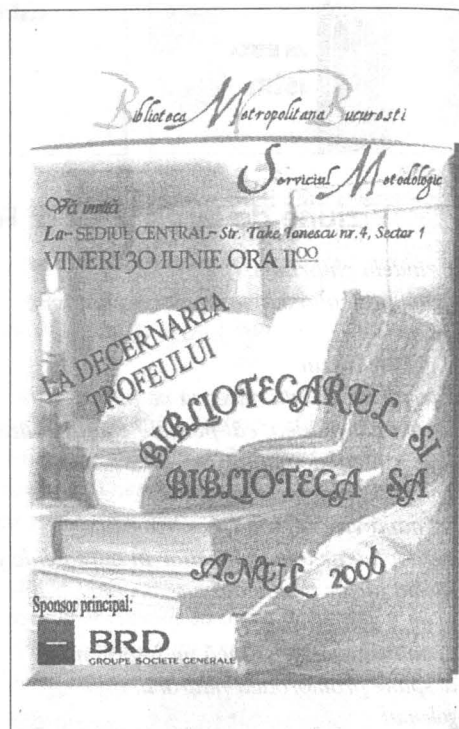
Premiul III: colectivelor Bibliotecilor LUCIAN BLAGA și DIMITRIE BOLINTINEANU.

La secțiunea „Biblioteci pentru copii”, Trofeul a fost adjudecat în continuare de filiala ION CREANGĂ – etalon de organizare și activitate specializată în rândul structurilor infodocumentare de profil. Tot aici, juriul a acordat o mențiune specială colectivului Bibliotecii VASILE ALECSANDRI care, în cursul anului anterior, a acționat pentru reorganizarea spațiului, a colecției și a ambientului, dând filialei un aer de prospețime și modernitate.

Diplome pentru merite deosebite au mai fost acordate bibliotecarelor: Ileana Șerbănescu (Serviciul Informare Bibliografică), Liliana Matei (Serviciul Intranet – Informatizare), Dana Petrescu (Serviciul Dezvoltarea Colecțiilor) și Olimpia Sultana (Serviciul Comunicarea Colecțiilor).

Un Premiu de Excelență, pentru întreaga activitate de câteva decenii în BMB, a fost acordat Doamnei Cornelia Olteanu, profesionist desăvârșit și mentor de suflet pentru numeroși discipoli.

Pe lângă diplome, distincții au fost răsplătiți și cu premii în obiecte puse la dispoziție de sponsorii principali: BRD Société Générale, Dacia Textile și Elmiplant. (L. B.)

REMBRANDT
Peisaj, cca. 1654

Reproduceri în paginile
20 și 35

Nicolae Bălcescu în memoria românilor

Filiala *NICOLAE BĂLCESCU*, care poartă numele marelui cărturar și om politic pașoptist, a organizat, în ziua de 29 iunie a.c., un moment aniversar. A fost un binevenit prilej de evocare a personalității unuia dintre mentorii societății românești de la mijlocul secolului al XIX-lea. Istoric cu o operă neatinsă de uzura morală a timpului (v. monografia despre Mihai Viteazul), publicist și editor de mare erudiție (intemeietor al „Magazinului istoric“), membru în guvernul revoluționar provizoriu de la 1848, Nicolae Bălcescu rămâne, fără îndoială, în istoria noastră, un model de om și de cetățean.

Acest lucru a fost evidențiat în expunerea făcută la filiala noastră de vicepreședintele Academiei Române, Dan Berindei, binecunoscut istoric al epocii moderne. Domnia sa a creionat portretul celui care a înțeles în chip superior, în anii '40 ai secolului al XIX-lea, nevoia românilor de a-și afirma identitatea, de a se elibera de sub suzeranitatea turcească revolută și apăsătorul protectorat rusesc.

Cofondator al „Frăției“, societate cu țeluri revoluționare, organizator al tineretului român studios din capitala Franței, om de acțiune în timpul zilelor revoluționare din 1848, Nicolae Bălcescu s-a vădit deopotrivă un diplomat de excepție când a încercat, în 1849, o împăcare, în interesul ambelor părți, cu insurgenții maghiari. Academicianul Dan Berindei a evocat și momente dramatice legate de posteritatea revoluționarului, mort departe de țară, la Palermo. N. Bălcescu a devenit rapid, pentru cei rămași acasă, un mit. Persoane oficiale ori cu statut particular i-au căutat de-a lungul anilor mormântul, încercând să omagieze, cum se cuvine, locul unde zac rămășițele sale. Acad. D. Berindei însuși, alături de Horia Nestorescu Bălcești și Cantemir Rișcuția, a întreprins, fără succes, în 1979, un asemenea demers. Rămâne și azi o datorie a statului român ca măcar hotelul *Trinacria*, aflat în ruină, unde a închis ochii N. Bălcescu, să fie restaurat.

În continuare, Georgeta Filitti, șef Serviciu Relații internaționale. Documentare. Publicații al Bibliotecii Metropolitane București, istoric modernist, a înfățișat unele aspecte din viața personală a lui N. Bălcescu.

Evocarea patronului filialei *NICOLAE BĂLCESCU* are o dublă semnificație: pe de o parte, e adusă în fața cititorilor personalitatea de excepție a acestui român, iar pe de

alta, se repară parțial o nedreptate. Și aceasta pentru că după Revoluție figura sa a intrat într-un con de umbră, fiind socotit, în mod aberant, un colaborator postum al regimului comunist.

Filiala *NICOLAE BĂLCESCU*, care păstrează și o mică statuie a patronului său, a organizat cu acest prilej o expoziție de carte despre el, între care două titluri datorate acad. D. Berindei.

Discuțiile urmate după conferință dovedesc că bibliotecarii rămân oameni mereu bine informați, curioși și a căror cultură nu se face în funcție de modă. Constatarea ne îndreptățește să sperăm că vor transmite cu același profesionalism cunoștințe publicului cititor, în majoritate provenit din școlile sectorului.

Înființată la data de 4 decembrie 1949 sub denumirea de *Biblioteca Populară nr. 12* (Șos. Giurgiului nr. 65, Raionul „Nicolae Bălcescu“), în 1958 își schimbă denumirea în *Biblioteca Raională NICOLAE BĂLCESCU* (Șos. Giurgiului nr. 175), iar în 1969 devine *Biblioteca Publică NICOLAE BĂLCESCU*, având de atunci adresa: Șos. Giurgiului nr. 86.

Zona de acoperire cuprinde Sectorul 4 (Parcul Tineretului, Parcul Carol, Bellu, Orașelul Copiilor ș.a.). Pe raza Sectorului 4 se găsește Casa Memorială *TUDOR ARGHEZI* (Mărțișor) și Muzeul *GEORGE BACOVIA*.

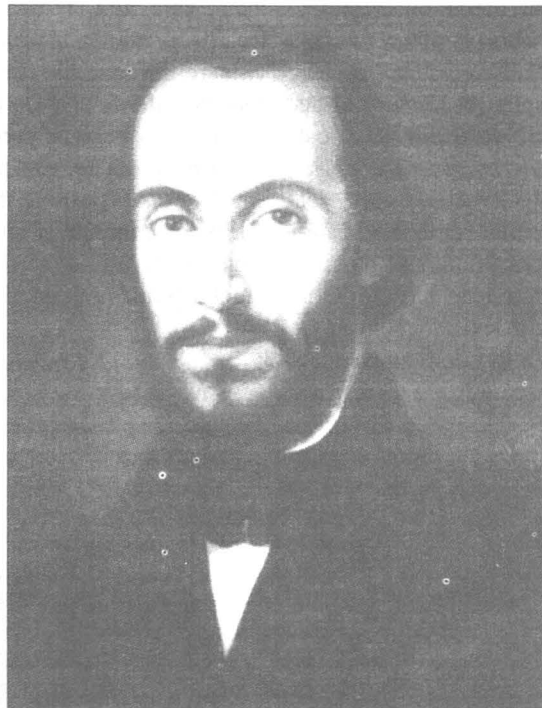
Pe o suprafață de 90 m², sunt amenajate două săli pentru împrumut, cu acces liber la raft și o sală de lectură. Biblioteca are abonament la trei ziare („România Liberă“, „Adevărul“, „Jurnalul Național“) și la revistele: „Magazin“, „Formula AS“, „National Geographic“, „Renașterea“, „Biblioteca“, „Biblioteca Bucureștilor“.

Pe lângă serviciile generale asigurate membrilor comunității, Biblioteca *NICOLAE BĂLCESCU* coordonează editarea Foii Sectorului 4, „Orizont“, ca supliment al revistei „Biblioteca Bucureștilor“.

Fondul de publicații totalizează 22.842 u.b.

Accesul la bibliotecă se face cu metroul, până la stația „Eroii Revoluției“, apoi cu autobuzele 275 și 323 sau cu tramvaiele 7 și 12 până la stația „Progresul“ (Piața Progresul).

G. F.

Ziua Internațională a Muzeelor la Biblioteca LIVIU REBREANU

Este bine cunoscută biblioteca publică pentru serviciile sale tradiționale, dar activitatea noastră, a bibliotecarilor, nu se oprește aici. Bineînțeles, unde am fi putut marca *Ziua Internațională a Muzeelor* decât într-un cadru adecvat. Am ales Muzeul Memorial *LIVIU REBREANU* din mai multe motive: pentru că biblioteca noastră îl are ca patron spiritual pe marele scriitor; pentru că avem un acord de parteneriat cu Muzeul Național al Literaturii Române; și nu în ultimul rând, pentru că domnul Corneliu Lupeș, cel care ne-a fost gazdă, a fost alături de noi la fiecare manifestare pe care am organizat-o.

În cadrul acestei manifestări culturale ne-am propus să parcurgem, firește imaginar, un itinerar literar bucureștean. Astfel am putut pătrunde în atmosfera câtorva muzee memoriale: *LIVIU REBREANU*, *ION MINULESCU*, *TUDOR ARGHEZI* și *GEORGE BACOVIA*. Altfel spus, joi 18 mai a.c., de la ora 13.00, la Muzeul Memorial *LIVIU REBREANU* a fost organizată masa rotundă cu titlul *Itinerare literare bucureștene*. Ghidul nostru a fost domnul Corneliu Lupeș, șef secție Muzee Memoriale în cadrul Muzeului Național al Literaturii Române, care a moderat întâlnirea. Alături de domnia sa ne-au călăuzit în periplul nostru bucureștean scriitorii Grigore Traian Pop, C. Stănescu, Ion Crețu, Alexandru Buican. O prezență deosebită și foarte dragă nouă a fost domnul Nicolae

Gheran, istoric literar. Și pentru că Biblioteca *LIVIU REBREANU* are un acord de parteneriat și cu Muzeul de Istorie a Bucureștiului, am avut-o alături de noi pe d-ra Mihaela Rafailă, muzeograf.

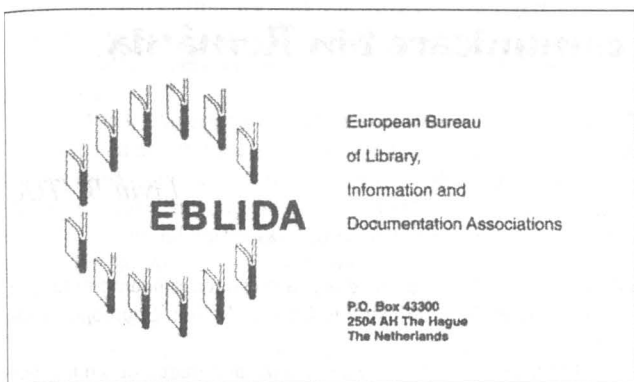
De ce o bibliotecă publică marchează o asemenea zi? Pentru a răspunde la această întrebare este bine să spunem mai întâi că Muzeul Memorial *LIVIU REBREANU* a devenit neîncăpător pentru invitați: bibliotecari, muzeografi, membri ai comunității bucureștene și, bineînțeles, utilizatori ai filialei noastre. Astfel am ieșit din tiparele obișnuite, biblioteca având un rol nou, și anume acela de a readuce în atenția celor care iubesc literatura, cartea în general, oameni care au fost și locuri care sunt. Totodată, în ce ne privește pe noi, bibliotecarii, evenimentul a constituit o bază pentru proiectele viitoare. Informațiile prezentate au fost transmise utilizatorilor pe diferite căi. De exemplu: se apropie sfârșitul anului școlar; pentru elevi o perioadă cu multe activități extrașcolare și extracurriculare. Am profitat de ocazie și le-am oferit perspectiva unor posibile itinerare literare bucureștene. Așadar, vor putea cunoaște și altfel, într-un mod plăcut spunem noi, viața și opera unor scriitori români. Și, de ce nu, poate vor îndrăgi și mai mult istoria Bucureștiului.

Florentina DOBROGEANU-IPSIANTE

Sacrificiul lui Abraham,

1655

EBLIDA

Orizonturi Programe Inițiative

Către o Societate Informațională Securizată

Pledoarie pentru arhive și biblioteci

Andrew Cranfield, director EBLIDA, transmite:

Prima lună de directorat a fost foarte încărcată. A început cu întâlnirea anuală a Consiliului EBLIDA de la Budapesta, care mi-a dat ocazia să cunosc mai multe persoane cu care voi lucra de aici înainte. Acolo s-a convenit că strategia de comunicare a organizației noastre este de importanță vitală, fiind anexată Planului de activitate pe 2006. Într-un număr viitor al buletinului „Hot News” voi da îndrumări despre cum trebuie EBLIDA să țină legătura cu membrii săi și cu lumea din afară pentru a-și asigura eficiența, furnizând informații necesare bibliotecilor și comunității informaționale europene.

În luna mai a.c., o delegație EBLIDA s-a întâlnit la Bruxelles cu reprezentanții Federației Editorilor Europeni pentru a discuta probleme de interes comun, inclusiv despre Biblioteca Digitală Europeană, ca și unele aspecte legate de legislația copyright în Uniunea Europeană. Desigur, Federația și EBLIDA au păreri diferite asupra unor aspecte privind drepturile proprietății intelectuale, copyright-ul și accesul liber la surse, dar în același timp au și țeluri comune. Intenționăm ca aceste întâlniri să devină bianuale, convinși fiind că, de fapt, sunt modalități pentru o mai bună înțelegere a diferitelor puncte de vedere. Vizita la Bruxelles mi-a oferit, de asemenea, prilejul să mă întâlnesc cu reprezentanții Federației Europene a Librarilor și să discutăm probleme de interes comun.

Studiul evoluției economice și tehnice a pieței de publicații științifice în Europa, publicat la începutul acestui an, a însemnat mai multe luări de atitudine din partea celor interesați, poziția EBLIDA putând fi consultată pe site-ul nostru (www.eblida.org). Studiul e o analiză amănunțită a provocărilor aduse de era digitală publicațiilor științifice, iar EBLIDA susține călduros recomandările lui.

EBLIDA a răspuns și la *Carta albă despre politica de comunicare*, precizându-și poziția privind dreptul cetățenilor la informație și liberă exprimare și cum trebuie acesta privit prin prisma măsurilor exagerate de protecție.

La întâlnirea Consiliului s-a pus și problema colaborării cu alte organizații interesate; în acest sens, m-am întâlnit cu reprezentanții IFLA (Federația Internațională a Asociațiilor Bibliotecare) și mă voi întâlni la mijlocul lunii iunie cu cei de la LIBER. Socot că, nu în ultimul rând, din sfera comerțului (WTO, GATS, WIPO) putem profita de orice sugestie și participare – în ceea ce adesea înseamnă o lume foarte complexă și puțin transparentă.

Societate informațională

Privit primul raport anual asupra societății informaționale europene (*i2010*), statele membre UE au nevoie de planuri mult mai ambițioase pentru a se bucura de beneficiile tehnolo-

giilor informaționale și comunicaționale; astfel, ele trebuie: să îmbunătățească accesul Internet de bandă largă, să faciliteze circulația conținutului digital, să deschidă frecvențele radio pentru noi aplicații, să integreze cercetarea și inovația și să modernizeze serviciile publice.

În privința apariției a noi dispozitive, rețele și servicii, raportul evidențiază nevoia de a difuza material digital protejat prin copyright la nivel european, de a furniza soluții de Management al Drepturilor Digitale, de a actualiza regulile consumului și ale protecției datelor, precum și de a acționa împotriva distribuirii online a conținutului ilegal.

Trei mesaje vor continua să susțină inițiativa *i2010* în anii 2006 – 2007: urgență, parteneriat și acțiune. Primele măsuri luate sub această inițiativă includ, printre altele: revizuirea cadrului reglementativ al UE privind comunicarea electronică; o nouă strategie pentru un management mult mai coordonat și eficient în UE; modernizarea regulilor UE pentru serviciile de media audiovizuale fără frontiere. Următorii pași vor viza o Strategie a unei Societăți Informaționale Securizate.

Pe parcursul anilor 2006 – 2007, Comisia Europeană va face și alte propuneri privind subiecte precum: cercetarea și inovația în domeniul tehnologiilor informaționale și comunicaționale; alfabetizarea digitală; infracțiunile în spațiul cyber; bibliotecile digitale; tehnologiile informaționale și comunicaționale pentru educație și instruire în susținerea învățării permanente și a inovației.

Internet

Într-un document adoptat la 31 mai a.c., Comisia Europeană informează despre o nouă Strategie de Securitate Informațională pentru Europa. Un parteneriat între statele membre, utilizatori și ENISA (the European Network and Information Security Agency) este menit să creeze un cadru informațional și comunicațional mult mai securizat.

Comisia propune drept repere ale politicilor naționale în domeniul securității informaționale: îmbunătățirea dialogului dintre autoritățile publice, identificarea celor mai bune practici și conștientizarea utilizatorilor finali asupra acestui domeniu.

ENISA va avea responsabilitatea de a dezvolta un cadru adecvat colectării datelor, pentru a rezolva incidentele care pot surveni și pentru a urmări cotele de încredere ale consumatorilor din Europa. Se va avea în vedere și un sistem de alertă și de partajare multilingvă a informației. Statele membre și sectorul privat sunt chemate să joace un rol mult mai activ în consolidarea securității informaționale.

(Din buletinul EBLIDA „Hot News”, mai 2006)

Scurtă istorie a mijloacelor de comunicare din România

- VI -

Liviu BUTUC

6. Presa scrisă între anii 1859 – 2000

6.1. Introducere

Presa scrisă este o formă de comunicare mijlocită (mediatizată) de mesaje sau cogninformații cu ajutorul textului tipărit. Sub această formă a cunoscut perioade evolutive, de stagnare sau chiar regres, având ca determinant parcursul istoriei mondiale sau naționale.

„Istoria presei – spune Pierre Albert – este și, mai mult decât o arată sensul, o știință auxiliară a istoriei moderne și contemporane. Arhive ale cotidianului, jurnalele sunt sursa cea mai completă și, în diversitatea lor, sursa cea mai obiectivă a istoriei generale (...) Poate că, dintre toate subiectele de cercetare istorică, ziarul este cel care are raporturile cele mai strânse cu starea politică, cu situația economică, organizarea socială și nivelul cultural din țara și din epoca pe care o reflectă”²³⁰.

Depășind etapa de la începutul presei scrise, evocată în alt capitol, relevăm în continuare faptul că dacă în secolul XVII jurnalismul este apanajul unei elite sociale, în secolul XVIII presa scrisă își lărgeste publicul prin dezvoltarea unor noi modele de lectură (cafenele, saloane de lectură), ea apărând acum „ca un instrument esențial de organizare a spațiului public” (Jurgen Habermas), ca element de interval între societatea civilă și stat, adjuccându-și rolul civic de formare a opiniei publice. În secolul XIX, acestei funcții i se adaugă cea de informare a cetățeanului și chiar de divertisment. Apariția presei politice, partinice face din presă așa-zisa a patra putere în stat, expresie creată de istoricul Macauley și des utilizată, pe la 1850, de ziaristul F. Knight Hunt într-o carte despre presă. În acest secol beneficiază de legi de protecție a exprimării și de înlăturare a restricțiilor, de abrogare a taxelor de timbru și pe hârtie, care au drept consecințe dezvoltarea fără precedent a presei, descentralizarea prin apariția ziarelor locale, accesibilizarea prețului și prin volumul mare de reclame publicate. În a doua jumătate a secolului XIX începe profesionalizarea presei scrise prin apariția primelor forme de învățământ în jurnalism, în 1860 (înlăturând astfel autodidacticismul și ucenicia), precum și a primelor forme de asociere, ca Asociația Națională a Ziariștilor în 1886, la Birmingham. La sfârșitul secolului XIX, ziarul tinde să devină un produs cultural supus industrializării, tendință careia, pe parcursul primei jumătăți a secolului XX, i se vor adăuga diversificarea surselor de informare, a targetului și marketizarea după principiul segmentării lectoratului conform criteriilor de vârstă, sex, venit, stil de viață, pasiuni, profesii etc., sfârșind prin adresarea unor grupuri delimitate mai mult decât masei („triumful class-mediilor”). Evoluția presei scrise în ultimele două secole trebuie urmărită, însă, și în concordanță cu dezvoltarea tehnologiilor de redactare și imprimare, cu inovațiile intervenite în acest sens.

Astfel, în 1799, Aloys Senefelder din München introduce *fotolithografierea* cu ajutorul *litografiei*. Câteva decenii mai târziu, Nicephore Niepce descoperă *heliografia* (1813), principiu pe baza căruia se va dezvolta fotografia și în subsidiar fotogalvanografia, heliogravura și fototipia, ultima brevetată de chimistul francez Alphonse Poitevin, în 1855. În secolul XX, se inventează *linogravura* (matriță în linoleum, intens folosită în anii '20 ai secolului XX de pictori celebri precum Matisse și Picasso, iar în România de M. Olinescu și A. Mărculescu) și *serigrafia*.

Mașina de tipărit, care a stat trei secole în același format, cu mici adaosuri, va cunoaște în secolul XIX, dar mai cu seamă în se-

colul XX, optimizări care vor duce la creșterea randamentului și a fiabilității. Astfel, în 1796, contele Charles Mahon Stanhope inventează *presa metalică*.

1810. Friedrich Koenig realizează acționarea cu abur a mașinii de tipar și alimentarea automată cu cerneală a suprafeței active.

1811. Friedrich Koenig brevetează *presa plano-cilindrică*, prin care placa de presare e înlocuită cu un valț greu, pe care este așezată coala de tipar ce rulează peste forma de tipar plană cerneluită. Cu aceste inovații, în 1814, cotidianul englez „The Times” ajunge la o productivitate de 300 exemplare pe oră.

1813. Americanul George Clymer, ebenist (tâmplar de mobilă fină), înlocuiește șurubul de presare cu un sistem ingenios de pârghii și contragreutăți. Tot el, asociat cu R.W. Cope din Anglia, scoate o mașină de tipărit, *Albion*, mai suplă, mai ușoară și mai ieftină.

1821. Daniel Treadwell realizează *Tigel-ul*, o mașină simplă, de mici dimensiuni, cu închidere și deschidere mecanică a presei de plan-pe-plan.

1822. *Mașina de turnat* a lui William Church, cu un randament de 12 – 20.000 de caractere pe oră.

1828. Applegart și Cowper perfecționează mașina lui Koenig, introducând patru valțuri, și cresc productivitatea la 4.000 exemplare/oră.

1834. David Napier aduce îmbunătățiri care permit imprimarea succesivă pe ambele fețe.

1846. Americanul Richard Hoe realizează *rotativa* (forma de tipar este un semicilindru cu coala plasată pe un cilindru) la tipografia ziarului „Philadelphia Public Ledger”.

1848. Germanul J.N. Kronheim brevetează *flancul* – un carton termoplastic care preia elementele în relief ale zațului și formează o matriță cilindrică ce servește drept formă de tipar pe valț.

1849. Se inventează mașina de tăiat hârtie – un dispozitiv cu foarfece și ghilotină, folosit pentru tăierea colilor de imprimat, rotunjirea blocurilor de carte etc. – de către francezul Guillaume Massignot (1797 – 1870), fiind cunoscută și sub numele de *Massicot*.

1854. Americanul Charles Craske realizează formele de tipar curbe.

1860. Englezul Jean Walter construiește o mașină de tipărit alimentată cu hârtie din bobină.

1861. Richard Hoe pune în funcțiune rotativa cu valțuri de stereotipie, cu alimentare din sul și tipărire pe ambele fețe.

1867. Marinoni creează o rotativă ce scoate 18.000 exemplare/oră.

1868. Alexander Mackie creează o mașină de cules pe baza indicațiilor primite de la banda perforată de hârtie. Prin aceasta se anticipa monotipul și variantele sale.

1884. Ottmar Morgenthaler din Baltimore (SUA) inventează *linotipul* numit *Blower*, care, din 1890, va intra în producție de serie. Iar din 1894 se vor utiliza tipografiile ziarelor din America și Europa. Linotipul este o mașină de culegere de rânduri întregi de tipar înalt (line-of-types – linie de caractere).

1897. Tolbert Lanston brevetează *monotipul*, prin care culegerea se face pe un monotaster, cu claviatura asemănătoare celei a mașinii de scris, de unde rezultă o bandă perforată care se introduce în mașina de turnare și comandă turnarea și alinierea.

1905. Germanii Gaspar Herman și J.W. Rubel introduc la New Jersey tiparul *offset*.

1930. Americanul W. Marey inventează *teletipul*, combinat între linotip și monotip, numai că banda perforată poate fi transmisă

la distanță prin telefon, telegraf sau radioelectronic către linotipul ce execută turnarea.

1948. Americanii R.M. Schaffert și J.C. Wilson inventează *xerografia*.

1954. Americanii Higonne și Moyrand realizează fotoculegerea cu ajutorul invenției lor numită *Lumityp* – o mașină hibrid ce combină acționarea foto cu litera metalică (alte variante perfecționate: *fotsetter*-ul și *monofoto* – 1957). Francezii Bafour, Blanchard și Raymond realizează *fotoculegerea* pe bază de calculator.

1958. Apare mașina de fotoculegere *Type-setter*, o mașină electronică de scris, ce dă o bandă perforată, care produce filmul cu textul fotoculegerii.

1965. Firma Hell produce *Digiset*, prima mașină de fotoculegere fără litere, cu memorie magnetică și cu o productivitate de 1,5 milioane de semne/oră.

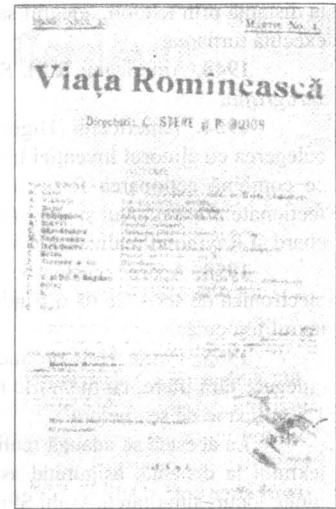
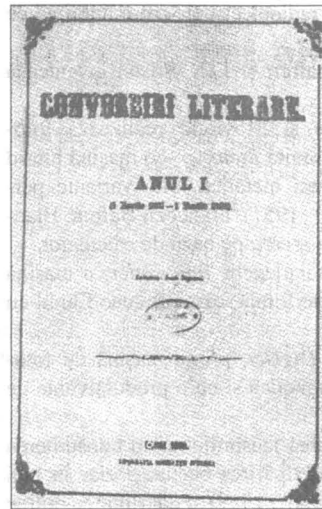
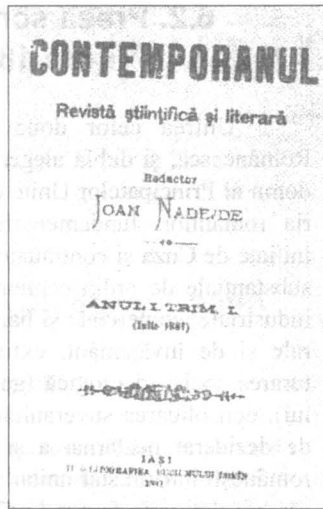
La acestea se adaugă realizarea facsimilului, cu transmiterea textului la distanță, asigurând astfel tipărirea aceluiași ziar în mai multe locuri simultan („Asahi Shimbun“, 1959) și distribuirea online la domiciliu, lansată de „Asahi Shimbun“, ca și printarea acestuia în formă tradițională cu ajutorul imprimantelor auxiliare calculatoarelor²³¹.

Concurența presei audio-vizuale, prin apariția radioului și televiziunii, impune presei scrise adaptarea la noua situație prin prolificitatea tipologiei, senzaționalismul conținutului, accentul pe retorică imaginilor infografice, lapidaritatea discursului după tipul limbajului televizual (lectura de tip Zapping), sfârșind prin a deveni o parte a complexului mediatic (după ce mare parte din istoria sa a funcționat pe cont propriu) prin integrarea în mari trusturi de presă scrisă și audio-vizuale ca Murdoch, IPG, CNN. Cu toate aceste artificii de seducție, presa scrisă pierde tot mai mult din audiență în fața televiziunii și Internetului, fiind astfel obligată, la începutul secolului XXI, să accepte numerizarea și formatul multimedia online, ca alternativă a presei tradiționale opusă ofensivei noilor mijloace de comunicare în masă. În sprijinul presei scrise au venit și mijloacele de transport (căile ferate, vaporul, automobilul, avionul) care au asigurat rapiditatea difuzării; dezvoltarea poștei, a comunicațiilor telegrafo-telefonice și a agențiilor de presă, ca surse de colectare și diseminare a informațiilor. Din confruntarea cu puterea politică, presa scrisă a reușit smulgerea recunoașterii libertății de exprimare, dar nu puține au fost perioadele de legislație restrictivă, cu cenzură preventivă ori de cădere în obediență umilitoare în regimurile de factură dictatorială. De-a lungul timpului, presa scrisă a cunoscut patru tipuri de regimuri de presă și și-a modelat funcția principală de informare – educație – divertisment după comandamentele mediului politic. Pe lângă regimurile liberal și de responsabilitate socială, au funcționat și regimurile autoritare (de tipul monarhiilor absolutiste sau state fasciste și comuniste).

Presa de tip comunist apare după revoluția bolșevică din 1917 din Rusia. Este o presă etatizată, controlată de regimul de dictatură a proletariatului prin organisme ca Agitprop (aparat de agitație și propagandă), Gosdat (de distribuire a hârtiei și dezvoltarea tipografică) și Glavlit (1923), serviciu de cenzură. Presa centrală, organ de partid, reprezentată de „Pravda“ și „Izvestia“, este matricea presei locale și regionale. Astfel că agenția centrală dă tonul, furnizează versiunea oficială a actualității, iar celelalte medii, deci și radioul și televiziunea, le copiază. Rolurile presei comuniste sunt de difuzare a instrucțiunilor date de putere, de exortare (de mobilizare), de îndoctrinare (de inoculare a ideologiei oficiale, care avea ca scop formarea omului nou – homo sovieticus) și de celebrare a cultului personalității. Ingerințele cenzurii sunt la discreția puterii politice. În acest caz avem de-a face cu o decădere de la comunicarea democratică de masă la cea intrapersonală (monologală) sau interpersonală restrânsă (în mediul familial). Fluxul de informație prelucrată este unidirecționat dinspre puterea partidului unic (stat sau dictator) către mase, presa, în general, devenind astfel un reflex al acestui ultim tip de comunicare. În România au fost practicate aproape toate tipurile de regim de presă, dar cel mai dur a fost tipul comunist impus după Al Doilea Război Mondial.

6.2. Presa scrisă românească între 1859 – 1918

Unirea celor două principate, Moldova și Țara Românească, și dubla alegere a lui Alexandru Ioan Cuza ca domn al Principatelor Unite consfințeau o nouă etapă în istoria românilor, fundamentarea statului modern. Reformele inițiate de Cuza și continuate de Carol I configurează mutații substanțiale de ordin economic (dezvoltarea întreprinderilor industriale, comerciale și bancare), avântul instituțiilor culturale și de învățământ, extinderea urbanismului și restructurarea social-ideologică (apariția burgheziei și proletariatului), consolidarea suveranității statale. Rămâneau sub formă de deziderat neatârarea și coagularea tuturor provinciilor românești într-un stat unitar și independent, idealuri în slujba cărora, alături de factorul politic, se va angaja și presa călăuzită de cele mai ilustre figuri ale intelectualității românești din a doua jumătate a secolului XIX. Schimburile de informații sunt impulsionate de apariția și extinderea vertiginoasă a noilor mijloace de comunicație și de comunicare (căile ferate, automobilul, telegraful, telefonul etc.), de dezvoltare a agențiilor de presă, precum și de inovațiile aduse tehnicilor de imprimare. Cadrelor istoric favorizant expansiunii gazetăriei i se adaugă decelarea și configurarea ideologic-doctrinară, cu apariția pluripartidismului și a politicianismului zgomotos polemic și promulgarea unor acte normative cu conținut democratic de factură occidentală (în care la loc de cinstă stău principalele libertăți): *Legea presei* din 1862 și *Constituția* din 1866. Ambele documente conferă un cadru legislativ permisiv activității slujitorilor gazetăriei, dar și cu excepții care acordau autorităților posibilități de control al mesajelor publicistice, control exprimat nu de puține ori prin măsuri restrictive, de cenzură brutală, cu precădere în cazurile în care fondul expresiei aducea ofense persoanei domnului și, ulterior, din 1881, regelui și familiei sale ori suveranilor statelor străine. Sunt cunoscute în epocă situații în care însuși A.I. Cuza a hotărât suprimarea unor publicații indezirabile și chiar pedepsirea cu privire de libertate a ziaristilor (I.G. Valentineanu de la „Reforma“, Constantin G. Florescu de la „Aripile furtunoase“, N.T. Orășanu de la „Opiniunea națională“) sau Carol I care, în 1872, a suprimat revista „Adevărul“ datorită discursului virulent antidinastic. Pe acest fond consemnăm nu numai o creștere exponențială a numărului de publicații, dar și diversificarea acestora, modernizarea de fond și formă, introducerea unor noi specii publicistice (articolul de fond, interviul, reportajul, ancheta și reclama), creșterea tirajelor și accesibilizarea prețurilor. În concluzie: industrializarea și occidentalizarea jurnalismului românesc, în unele cazuri chiar cu ajutorul unor prestigioși profesioniști străini precum Émile Gali (fondatorul ziarului „L'Orient“ în 1877), Frédéric Damé (colaborator la „L'Indépendance Roumaine“), Ulysse de Marsillac (fondatorul ziarului „Le Journal de Bucarest“) și, cel mai celebru caz, italianul Luigi Cazzavillan care a intrat în istoria presei românești nu numai ca întemeietor al ziarului „Universul“, ci și ca inițiator al unor măsuri de modernizare a instituției presei prin introducerea primei rotative, a serviciului telegrafic direct, creșterea tirajului și ieftinirea per exemplar, prin acoperirea parțială a prețului din publicitate etc. Achiziția de tehnologie modernă a contribuit la creșterea tirajelor în unitatea de timp și la rentabilizarea presei. Astfel, în 1864, au fost aduse în țară, la *Imprimeriile Statului*, primele mașini cu aburi

de imprimat, iar în 1890 („Universul“) și 1895 („Adevărul“) a fost introdusă în producție mașina rotativă Marinoni. Așa se face că „în ajunul Primului Război Mondial Universul și Adevărul se imprimau pe trei rotative, Dimineața, la două rotative, în tiraje de masă: Dimineața – 100.000 exemplare, Adevărul – 60.000 exemplare, Universul – 80.000, acesta din urmă ajungând în 1916 la 170.000 de exemplare“²³².

De asemenea, după ce în 1884 fusese inventat lino-tipul, C-tin. Mille l-a importat în 1907, pentru ca în 1914 să existe opt, progresul fiind foarte evident: cu lino-tipul erau culese 4.000 de semne/oră în loc de circa 1.000 de semne câte se puteau culege manual. Tot el a fost acela care a introdus telefonul în redacție și a instalat un fir telefonic pe linia Budapesta – Viena – Berlin – Paris – Londra. În 1887, Tipografia Socec introduce redarea fotografiei prin procedeul zincografiei (preluat în 1910 – 1911 și de Tipografia Baier), iar în 1902 a fost adoptat procedeul redării fotografiilor în culori pentru revistele ilustrate. Pentru ziare, tehnica tiparului în culori a fost utilizată la ziarul „Dimineața“, acesta fiind primul cotidian din lume tipărit în două culori (al doilea a fost „Le Figaro“). Modernizarea tipografiilor merge simultan cu creșterea numărului acestora. Așa, de pildă, de la zece tipografii, câte erau în 1859, în 1881 numai în București erau 24, iar în anul 1890 numărul lor se ridica la 40. Tipografiile mai existau: zece la Iași, câte trei la Craiova și Turnu Severin, șase la Galați, apoi la Sibiu, Brașov, Cluj, Arad, Lugoj, Cernăuți etc.

Cele mai importante erau Socec (1871), *Universul* (1882), *Carol Göbl* (1885) și *Adevărul*. Crește numărul ziaristilor, deși nu exista o școală superioară de jurnalism, iar informația este tot mai mult accesată de la agenții internaționale de presă (*Havas, Reuter*), dar și de la corespondenți voluntari. De exemplu, în anul 1907, ziarele „Adevărul“ și „Dimineața“ ale lui Constantin Mille aveau aproape 50 de corespondenți și se întreceau în a fi primii pe piața presei cu informațiile, la concurență acerbă cu „Universul“. Modelul occidental al publicității, aducătoare de venituri substanțiale, va fi introdus cu succes în a doua jumătate a secolului al XIX-lea și extinsă în secolul următor. Prima astfel de agenție a fost fondată în 1880 de negustorul evreu David Adania (*Agencia de publicitate D. Adania*), urmat la scurt timp (1880 – 1886) de Emil Melber, Carol Schulder, Isidor A. Stern și de *Oficiul de Publicitate Româna*, creat de George Albert Tacid, care va edita și „Almanahul comercial“ cu motto-ul „Anunții și

reclama sunt sufletul comerțului“, iar în preajma Primului Război Mondial, fostul administrator al ziarului „L'Indépendance Roumaine“, A. Marcu, va înființa *Agencia Amargo*, care prelua comenzi și din Ardeal, Bucovina și Basarabia²³³. Această dotare va permite și o creștere substanțială a numărului de periodice. Sub aspect statistic, evoluția presei este mai mult decât vizibilă. Astfel, între anii 1850 – 1862 numărul periodicelor nou apărute în fiecare an era în medie de 30 – 40 pentru ca după 1865 să se tripeze²³⁴. În deceniul 1866 – 1877 se înregistrează 250 de titluri la care se adaugă așa-zisele „foi“, în 26 de orașe, plus edițiile de provincie ale unor ziare centrale (de exemplu: „Informații bucureștene“ avea ediții la Galați și Iași).

În 1885, numai la București apăreau peste 40 de publicații, dintre care 20 erau cotidiene. În preajma Primului Război Mondial, numărul publicațiilor depășește 2.000, cu o mare diversitate de tipuri. De pildă, în 1908, apăreau 219 publicații cu profil social-politic, 91 economice, 37 enciclopedice, 26 medicale, 20 umoristice, 15 sportive, 11 militare, 10 pedagogice etc., Capitala deținând întâietate numerică. „Aici apăreau nu mai puțin de 250 de publicații, din care 17 ziare cotidiene, urmând, în ordine, Iașiul, Craiova, Galați etc. La acestea se adăugau alte 69 de publicații ale românilor din afara granițelor Regatului, multe în limbile minorităților sau în limbi de circulație internațională“²³⁵.

După Unirea din 1859, centrul politic al țării se mută la București fapt ce face ca circa 75% din publicații să se concentreze aici²³⁶. Dintre periodicele progresiste, care susțineau acțiunile politice ale lui A.I. Cuza, amintim: „Dâmbovița“, „Buciumul“ (1862), „Țeranul român“ (1861 – 1863), „Românul“ lui C.A. Rosetti, cu orientare liberal-radicală. Curentul politic conservator, reprezentând interesele marilor latifundiați, se exprima prin „Conservatorul progresist“, „Unirea“, „Proprietarul român“ etc. Publicistica literară, științifică, economică își făcea timid prezența cu „Revista română pentru științe, litere și arte“ (1861, condusă de Al. Odobescu), „Foița de istorie și literatură“ (1860, condusă de B.P. Hasdeu), „Agronomia“ (1859 – 1861), „Natura“ (1856 – 1865), „Medicul român“ (1859 – 1861), „Analele economice“ (1860 – 1864), „Dreptul“ (1862), „România militară“ (1864) etc. La acestea se mai adaugă presa umoristică precum: „Nichipercea“ (1859) lui N.T. Orășanu și „Aghi-ută“ a lui B.P. Hasdeu. Nu lipseau gazetele în limbi străine: franceză („La Roumanie“ – 1860), germană („Deutsche Zeitung“ – 1864), maghiară, idiș etc.

După abdicarea forțată a domnului Unirii, în țară, cu concursul liberalilor, este adus principele Carol, care va fi înscăunat ca domnitor și (după 1881) rege, România devenind astfel o monarhie constituțională, funcționând pe temeiul principiului separării puterilor în stat. Modernizarea statului român continuă prin introducerea sistemului electoral cenzitar; modificarea raportului dintre agricultură (ramura dominantă) și industrie, care capătă un mai mare ritm de dezvoltare; creșterea puterii burgheziei în structura socială, din rândurile acesteia ridicându-se elita politică; opoziția tot mai acerbă a marilor latifundiați față de „problema agrară” a redistribuirii proprietății, care va duce la ample confruntări sociale (răscoalele țărănești din 1888, 1893 și 1907); configurarea pe scena politică a principalelor doctrine și organizarea acestora pe principiul pluripartidismului. Așa se face că în ultimul pătrar al secolului XIX se oficializează principalele partide care de aici încolo își vor pune amprenta pe întreaga viață social-politică a României. Astfel, în 1875, apare Partidul Național Liberal, monopolizat vreme de aproape trei sferturi de veac de neamul Brătienilor, în 1881, Partidul Conservator – reprezentant al intereselor latifundiarilor –, iar în 1893, ca urmare a dezvoltării proletariatului, PSDMR. Aceste trei partide, cu numeroasele facțiuni dizidente ulterioare, vor domina alegerile și emulația pentru putere în deceniile următoare și vor decide destinele țării în lupta pentru independență și realizare a României Mari, idealuri care se vor înfăptui cu mari sacrificii.

În acest context istoric, presa românească va cunoaște o adevărată explozie, impresionând prin număr, diversitate și tendințe moderniste recuperatoare. Oficioasele politice, deși în tiraje mici, vor reflecta pe larg propensiunile românilor pentru politicianismul acerb polemic și demagogic, așa cum îl creionează cu vână genială I.L. Caragiale în piesele sale. Liberalii vor patrona gazete partizane ca: „Românul” (al cărui suflu scade după moartea lui C.A. Rosetti în 1885), „L'Indépendance Roumaine” (1879), „Voința națională” (1884), „Democrația” (1888), „Mișcarea” (1900, ziar al aripii tinere liberale conduse de Ion I.C. Brătianu), „Secolul” (1902) și „Viitorul” (1906). Culoarea conservatoare se regăsește în „Timpul”, ziar dominat de personalitatea lui Eminescu („organ de expresie al poetului” – spune George Călinescu, pentru care „își crease antipatii chiar în rândul conservatorilor”), alături de Caragiale și Slavici; „Epoca” (B.Șt. Delavrancea – 1885), „La Roumanie” (1898), „Conservatorul” (1900), „Acțiunea conservatoare” (1906) și „Ordinea” (1908).

Orientarea social-democrată, reprezentantă a intereselor muncitorești și a mișcării socialiste, după primii pași în plan publicistic cu „Tipograful român” (1865), „Analele tipografice” (1869), „Uvrieturul” (1872) și „Lucrătorul român” (1872), se va maturiza cu „Contemporanul” (Iași, 1881 – 1891) sub directa îndrumare a unor mentori „inițiați” ca Ioan și Sofia Nădejde sau C.D. Gherea. S-au mai impus în peisajul publicistic de aceeași culoare: „Revista socială” (Iași, 1884 – 1886), „Drepturile omului” (1885), „Munca” (1890 – 1894), „Lumea nouă” (1894 – 1899), „România muncitoare” (1902; 1905 – 1914), „Viitorul social” (1907 – 1908), „Viața socială” (1909 – 1910) și „Facla” (1911 – 1914), cu colaborări de substanță ale lui T. Argezi și G. Galaction. Pentru cei mai puțini loviți de morbul politicii, piața presei acestei perioade oferă numeroase „independente”, gazete imparțiale, croite pe

calapodul informării cu obiectivitate și consecvență a cetățeanului, deși nu de puține ori interesele redacționale cad în partizanate. Multe, chiar efemere-evenimentiale, apar în preajma Războiului de Independență, pentru susținerea și exprimarea entuziasmului popular și pentru informarea privind desfășurarea evenimentelor. Amintim în acest sens „România liberă” (15 mai 1877), „Resboiul”, „Independența română”, „Steaua României” (22 mai 1877), „Dorobanțul” (15 noiembrie 1877). Acestea, alături de consacratele periodice „Românul”, „Gazeta Transilvaniei”, „Timpul” etc. își vor avea rostul de „a mobiliza energiile tuturor, de a îmbărbăta armata, de a arăta că România își merită statutul de țară suverană, de a face cunoscute opiniei publice europene virtuțile poporului de la Dunărea de Jos, problemele societății românești”²³⁷.

Cu o viață mai lungă și cu o activitate publicistică mai consistentă se impune „Tribuna”, cotidian politic și literar al românilor din Transilvania, apărut la Sibiu, în 1884, sub girul spiritual al unor intelectuali români ca Ioan Slavici, Nicolae Popea, N. Cristea, Eugen Brote și cu corespondenți în principalele orașe transilvănene, dar și în București, Iași, Suceava, Budapesta și Viena. Își va menține independența până în 1896, când proprietatea ziarului trece în mâinile lui Ion Rațiu și va deveni oficiosul Partidului Național Român. În întreaga sa existență, până în anul 1903, va sprijini acțiunile memorandiste din 1892 și va milita pentru propagarea ideii de unitate politică și culturală a poporului român în confruntarea cu duritatea dualismului austro-ungar, de pe urma căreia se va alege cu nu mai puțin de 20 de procese. Asemenea Junimii și „Convorbirilor literare” (Iași), „Tribuna” s-a implicat în cultivarea limbii literare unitare, a promovat ideea apropierei românilor de minoritățile naționale și a făcut operă de culturalizare prin numeroase suplimente ca „Foaia ilustrată” (1891), „Tribuna literară” (1900 – 1902) și „Calendarul poporului”. În același an cu „Tribuna”, George Panu scoate la Iași ziarul „Lupta” care, după doi ani, se va muta la București, iar din 1892 va deveni oficiosul Partidului Radical, născut din violenta campanie a directorului său cu guvernarea brătienistă. „Lupta” era un ziar modern, combativ, de atitudine, în care s-a introdus pentru prima dată editorialul zilnic, amprentat de personalitatea ironic-zeflemistă a lui George Panu. Pe 20 august 1884, italianul Luigi Cazzavillan (1852 – 1902) începe editarea „Universului”, jurnal cu viață lungă și cu o biografie consistentă. Bun întreprinzător și gospodar destoinic, Cazzavillan va reuși în scurt timp să modernizeze tipărirea, să crească tirajul, să reducă prețul, să implementeze publicitatea aducătoare de profit și să-i dea o înfățișare occidentală, cu conținut variat și atractiv. Prestigiul „Universului” a crescut și datorită unui corp redacțional de profesioniști (D. Teleor, Grigore Ventura, Panait Macri), dar și grație colaboratorilor renumiți (I.L. Caragiale, Al. Vlahuță, Șt.O. Iosif). De-a lungul timpului și-a adăugat numeroase suplimente de nișă („Universul copiilor”, „Universul literar”, „Universul ilustrat” etc.). Un concurent redutabil pentru „Universul” s-a dovedit curând a fi „Adevărul”, hebdomadar independent fondat de V. Beldiman (1832 – 1898) la Iași, 1871 – 1872, și cu o a doua serie începută la București, în 1888, sub formă de cotidian ce-și va continua existența până în 1951. După 1898, sub conducerea lui C-tin Mille, „Adevărul” va înclina spre stânga eșichierului politic. A avut mereu o ținută modernă, impunându-se prin anchete de presă care aduceau la lumină cazuri grave de abuzuri și

corupție, din această cauză suportând numeroase procese și mulți ziaristi arestați. Și-a etalat și suplimente sectoriale ca: „Adevărul literar“ (condus de C. Bacalbașa), „Adevărul ilustrat“, „Adevărul de Joi“, „Adevărul pentru copii“ și „Adevărul de dimineață“, care va deveni ziar de sine stătător și va apărea până în anul 1937.

Din efervescența creatoare a marelui istoric N. Iorga, se naște, la 10 mai 1906, „Neamul românesc“, mai întâi bisăptămânal, până în 1907, apoi trisăptămânal, până în 1916, după care va deveni cotidian până în 1940. Dacă la început avea o tentă literară, din dorința patronului său de a continua „Semănătorul“, după 1910 „Neamul românesc“ devine oficiul Partidului Național Democrat. Pentru a putea pătrunde și în Transilvania, cotidianul iorghist își va modifica în câteva rânduri titlul, apărând sub numele de „Sfătuitorul“, „De la noi“ (1909), „Din țară“ sau „Foaia Jiului“ (1910).

La începutul secolului XX (1908) apare „Minerva“, purtător de cuvânt al aripei filogermane – Marghiloman din Partidul Conservator. A avut colaboratori de marcă dintre literați și publiciști: Ioan Slavici, Octavian Goga, Constantin Rădulescu-Motru, G. Țițeica, Al. Tzigara-Samurcaș ș.a. În afara publicațiilor independente sau cu caracter partinic, statistice și sursele bibliografice relevă și o multitudine de alte periodice sectoriale care vin să întregescă peisajul pluricolor al publicisticii românești din această perioadă. Bunăoară, pentru a impulsiunea dezvoltarea și plasarea economiei pe orbita capitalismului european se editează numeroase ziare și reviste cu profil economic precum: „Economia națională“ (1885), „Revista științifică“, dirijată de P.S. Aurelian, „Capitalistul“ (1893), „Creditul“ (1898), „Agrarul“ (1901), „Bursa“ (1902), „L'Industrie Roumaine“ (1905), „Argus“ (1910), „Câmpul“, „Reporterul petrolului“ etc.

Dezvoltarea centrelor universitare și a societăților științifice se exprimă prin reviste specifice: „Revista pentru istorie, arheologie și filologie“ (1882) condusă de Grigore Tocilescu, „Revista nouă“ (1887) avându-l ca mentor pe B.P. Hasdeu, „Revista de drept și sociologie“ (1899), „Revista judiciară“ (1905), „Revista generală a învățământului“ (1905) etc.

Creatori din vastul domeniu al literaturii, începând cu Eminescu, Creangă, Slavici, Macedonski, Caragiale, Vlahuță, Coșbuc, Maiorescu, Ilarie Chendi, Ibrăileanu, Minulescu și alții beneficiază de reviste de profil precum: „Convorbiri literare“ (1867), „Literatorul“ (1880), „Vieța“ (1893), „Vatra“ (1894), „Semănătorul“ (1901), „Viața literară“ (1906), „Viața românească“ (1906) etc.

Teatrul și literatura umoristică se afirmă în paginile unor publicații de genul: „Nichipercea“ (1893), „Moftul român“ (1901), „Revista teatrală“, „Spiriduș“, „Cicala“, „Sarsailă“, „Urcicătorul“, „Teatrul“ (1912) ori „Zeflemeaua“ și „Furnica“ lui George Ranetti. Dar nu trebuie uitate nici suplimentele ziarelor independente citate mai sus.

Pe linia dezvoltării și diversificării s-a înscris și presa din provinciile românești aflate sub dominație străină și având ca deziderate fundamentale rezistența în fața opresiunii, cultivarea limbii române, lupta pentru unitatea națională a tuturor românilor. Acestor idealuri s-au dedicat „Gazeta Transilvaniei“, „Observatorul“ (1878, editat de G. Bariț), „Tribuna“, „Tribuna poporului“ (Arad, 1897), „Dreptatea“ (Timișoara), „Drapelul“ (Lugoj, 1901), „Lucașul“ (Budapesta, 1902), „Românul“ (Arad, 1911).

În Bucovina va apărea *Societatea pentru Literatură și Cultura Română din Bucovina*, alături de alte societăți științifice care vor da glas aspirațiilor românilor prin „Foaia“ (1865 – 1869), „Aurora Română“ (1881 – 1884), „Revista politică“, „Gazeta Bucovinei“ (1891). În 1897, Partidul Național din Bucovina scoate organul de presă „Patria“, iar Partidul Social Democrat editează „Lupta“ (1906 – 1910).

În Basarabia apare încă din 1854 oficiul în limba rusă „Foia regională basarabeană“, pentru ca abia în anul 1884 să se tipărească „Mesagerul Basarabiei“, primul ziar scris în limba română. În română cu litere chirilice mai apar: „Basarabia“, hebdomadur îngrijit de tânărul Pantelimon Halippa, în 1907, săptămânalul „Viața Basarabiei“, urmat de „Moldovanul“ (1907), „Luminătorul“ (1908), „Glasul Basarabiei“ (1913) și „Cuvântul Moldovenesc“, avându-l printre conducători pe Pan Halippa. Această ultimă gazetă a publicat programul Partidului Național Moldovenesc în care se sublinia că „Basarabia dorește să-și cârmuiască singură viața ei din lăuntru, ținând seama de drepturile naționale ale tuturor românilor”²³⁸.

În plin război, între 1 octombrie 1917 și 20 noiembrie 1918, Onisifor Ghibu, ardelean refugiat în Basarabia, scoate „Ardealul“ care, din 24 ianuarie 1918, când Basarabia s-a proclamat independentă, va purta numele de „România nouă“.

La Cernăuți, în 22 octombrie 1918, sub conducerea lui Sextil Pușcariu (1877 – 1948) apare „Glasul Bucovinei“, care saluta votarea actului Unirii. Realizarea actului național al Unirii, la 1 decembrie 1918, a fost salutăată cu ardoare și reflectată cu simpatie și de publicații străine („Le Matin“, „The New York Times“) sau de presa românească din diaspora („Semănătorul“ din Ohio, „America“ din New York, „Romania“ din Chicago, „La Roumanie“ și „La Transylvanie“ din Paris). Astfel, presa a contribuit la deschiderea unei noi epoci în istoria națională, o epocă de profunde schimbări care se vor reflecta în anii postbelici în paginile viitoarelor publicații.

Bibliografie și note

230. Albert, Pierre – *Istoria presei*, Iași, Editura Institutului European, 2002.
231. Thoveron, Gabriel – *Istoria mijloacelor de comunicare*, Iași, Editura Institutului European, 2003.
232. Badea, Marin – *Scurtă istorie a presei românești*, București, Editura Economică, 2004.
233. Pasailă, Vasile – *Presa în istoria modernă a românilor*, București Editura Fundației PRO, 2004.
234. Craia, Sultana – *Comunicare și spațiu public la români*, București, Editura Meronia, 2005.
235. Pasailă, Vasile – *Ibidem*.
236. Antip, Constantin – *Contribuții la istoria presei române*, București, 1964.
237. Pasailă, Vasile – *Ibidem*.
238. Pasailă, Vasile – *Ibidem*.

Scrisoare din Belgrad

Evocări și distincții literare

Sima PETROVICI

Joi, 26.01.2006, Editura Libertatea și revista „Lumina” au organizat la sediul lor două manifestări cultural-artistice și literare de o mare însemnătate pentru etnia românească. În fața unui public relativ numeros – cu toate că am avut o zi siberiană!

Festivitatea a început cu *Atelierul artistic alternativ Lumina*, pe care l-a deschis redactorul șef al revistei, distinsul poet Ioan Baba. Dânsul a vorbit despre regretatul poet și prozator, prof. Ion Bălan, ani în șir redactor al revistei „Lumina”, apoi despre regretatul profesor, ziarist, poet și traducător Ioan Flora, ambii decedați la o vârstă relativ tânără – numai 50 de ani, dar cunoscuți și în România, mai ales ultimul – ca fost secretar al Uniunii Scriitorilor din România, nu numai în mediul româno-sârbesc de aici. După un cuvânt introductiv, Ioan Baba a dat cuvântul redactorului cultural al ziarului „Libertatea”, Simeon Lăzăreanu, care a evocat figura distinsului nostru poet Ioan Flora – din anii studenției la București, elogiat, la vârsta de 21 de ani, de ilustrul Geo Bogza, amintind și de intuirea morții sale în ultimul volum, *Prânzul de sub iarbă*. Poetul și redactorul Editurii Libertatea, Vasa Barbu, a evocat amintirile sale despre poetul și prozatorul Ion Bălan, încurajatorul și promotorul tinerilor condeieri, ca redactor al „Luminii”, iar subsemnatul a evocat o noapte din anul 1953, de la Căminul elevilor feroviari, cu o cină cu cârnăciori și slănină friptă în cuptorul de faianță și discuții literare, sau cum Ion Bălan a evitat să doarmă la prof. univ. dr. Radu Flora, ca să nu-i ceară obligații noi istorico-literare, cum avea obiceiul să-i oblige pe toți studenții lui și pe cei de la fără frecvență...

Directorul CPE Libertatea, Nicu Ciobanu, poet de factură modernistă, a dezvelit apoi, împreună cu pictorul academic Ionel Popovici, portretele regretaților confrăți, în prezența soției lui Ion Bălan, d-na Ofelia Beba, octogenară.

A urmat o pauză de pioșenie, apoi o muzică a Grupului Wekant din satul natal al poetului Ioan Flora, care cultivă muzică medievală, cu instrumente medievale și o interpretă vocală, de altfel cunoscuți de la Festivalul *Tinerețea cântă* de la Uzdin, 2005.

În partea a doua a programului, *Un an editorial într-o singură zi*, în expunerea redactorului responsabil Vasa Barbu a fost subliniat faptul că editura a reușit să publice zece titluri în condiții financiare grele, printre care volumul lui Ion Deaconescu (Craiova), cu 20 de poezii, antologia de texte intitulată *Cultură politică și democrație*, redactată de Ion Deaconescu și Aurel Pițurcă (România) și *Almanahul Libertatea*, 2006, dar și șapte volume de creație originală a autorilor români din Banatul Sârbesc-Voivodina: Slavco Almăjan, *Faptele imaginarului*, poeme; Mărioara Baba, *Porțile orașului*, poeme; Eugenia Bălțeanu, *Mona*, roman; Pavel Gătăianțu, *Balastologie*, manual alternativ, eseuri; Eufrozina Greoneanț, *Poveștile Giei*, amintiri din copilărie; Costa Roșu, *Bibliografia Editurii Libertatea*, vol. II, Cartea a II-a (1995 – 2005) și Mariana Stratulat, *Neliniști și speranțe*, roman.

Creațiile acestea au fost evaluate de un juriu de specialitate, în componența prof. univ. dr. Lia Magdu, prof. univ. dr. Marina Puia-Bădescu, șefe ale Catedrei de limba și literatura română a Universității din Novi Sad, și prof. de limba română și sârbă, jurist, Sima Petrovici din Belgrad, scriitor și critic literar.

Moderatorul Vasa Barbu a dat cuvântul autorilor să-și expună mesajul operelor. După aceea, distinsa profesoară Lia Magdu a expus pe scurt aprecierea operelor prezentate la concurs. A urmat expunerea d-nei Marina Puia-Bădescu, cu ilustrații scurte, precum și expunerea lapidară a subsemnatului, doar despre romanul *Mona* al Eugeniei Bălțeanu. S-a subliniat bucuria că anul acesta a prevalat proza, până acum deficitară, că nivelul valoric este în ascensiune, mai ales al celor două volume de poezie, precum și debutul Eufrozinei Greoneanț cu volumul de amintiri.

Într-o nouă pauză, tânărul ansamblu ne-a dăruit noi acorduri de muzică medievală și clasică, dar și cântece românești stilizate și interpretate cu simț clasic și nerv medieval, pe motive populare. Redactorul Vasa Barbu a proclamat hotărârea juriului, în unanimitate, care a desemnat romanul *Mona* drept cartea anului 2005 al Editurii Libertatea, cu toate că volumul de poezii al lui Slavco Almăjan, *Faptele imaginarului* și cel al Mărioarei Baba, *Porțile orașului*, au fost în concurență serioasă. Este un roman de amploare, scris în *trend*-ul modern de azi și redă o generație de tineri optimiști în mod real și bine conturată.

În baza hotărârii CPE Libertatea, autorul cărții premiate a primit o diplomă și o pictură a aceluiași pictor academic Ionel Popovici, înmânate de directorul Nicu Ciobanu. A mulțumit Eugenia Bălțeanu în termeni aleși, nu numai juriului, ci și Editurii, familiei sale, cum a făcut-o și în dedicația sa, dat fiindcă i-a creat condiții optime de lucru.

Atelierul alternativ Lumina a continuat la Casa pictorului Ionel Popovici, tradițional, ospitalier, lângă mănăstirea Voilovica, în pădurea apăsată de ger, scutită de vânt, într-o atmosferă de colegialitate agreabilă, dar, din păcate, nu ca anul trecut, fără prezența lui Ioan Flora...

* * *

În prezentarea de mai sus, am redat succint ambianța celor două manifestări însemnate ale etniei noastre ținute la Panciova. Simțim nevoia de a informa mai pe larg despre volumele editate și caracterul lor, respectiv valoarea indubitabilă pentru suflarea românească de aici și nu numai, așa că o vom face în ordinea alfabetică.

Distinsul și cel mai des premiatul Slavco Almăjan are deja peste 18 volume de poezie, proză și eseistică, și-i prezentat într-o seamă de antologii din țară și din România, în mai multe limbi. La vârsta de 65 de ani, ne-a surprins cu volumul *Faptele imaginarului*, cu noile sale idei, alegorii, imagini,

metafore și mai multe aforisme, ecoul experiențelor vitale și cărturărești – că un adevărat poet adept al modernității ideatice și expresive. Poetul este și pe mai departe inovator și pledează pentru o dualitate a eului – existenței și naturii – de aceea avem și un titlu aparent contradictoriu, dar care, pe parcurs, demonstrează o gândire și o denumire adecvată. Poetul își argumentează denumirea prin însăși expunerea, am sublinia, frământărilor umane și creative. Acestea se îmbracă mai puțin în extravagante stilistice și alegorii abstractizante, și mai mult în mici distihuri – tristihuri paradoxice și aforistice, în cel mai nou *trend* de tip Smarandache, cu toate că nu lipsește nici acestuia, nici lui Slavco, ecoul peste decenii blagian! Volumul cuprinde trei cicluri cu 64 poeme. Primul, ciudat intitulat *Anotimpul crescătorilor de enigme* – 33 poeme, al doilea, *Fata morgana cu portocală* – 29 poeme, și al treilea, *Intruziuni* – două poeme, ceva mai lungi, concluzive.

Poetul folosește contradicțiile ca să-și exprime frământările și dualitatea pe care o resimte în natura omului și în natura înconjurătoare și caută un răspuns la dilemele existențiale tot mai insistente cu cât înaintează în vârstă; dar se pare că nu a aflat răspunsurile adecvate la întrebările sale, de aceea le caută în folclor și în literatura aforistică, ajungând și singur la soluții aforistic-filozofice originale. Este o calitate nouă și o trecere de la poezia imaginativă și metaforică închisată la o alta mai explicită și mai cursivă și pe înțelesul unui public mai larg. Este formula expresivă care i se potrivește poetului mai bine și prin care și-a depășit lirica anterioară simbolistă, alegorică, ermetică, suprarrealistă și abstracționistă, șocantă și viguroasă a tinereții și maturizării sale. Avem aici o altă maturizare benefică și definitorie, credem, care a dospit un nou aluat inventiv și imaginativ, noi fapte aievea, nu ale imaginarului, ci ale unei trăiri și meditații intense.

Poetul apelează acum atât la simțuri, cât și la un mai mare efort cerebral ca să se pătrundă în lumea lui poetică plină de noi sensuri și sugestii, de noi imagini poetice inedite și tulburătoare la adresa firii și rostului existențial al omului în ea. Sunt ecurile din lecturile ideilor marilor existențialiști și ale marilor noștri gânditori-mitologi de talia lui Blaga, Eliade, Noica, Cioran.

Avem de a face cu un volum bine structurat, în care imaginile picturale se impun viguros și-s un ecou din Dalí, Picasso, dar și din toate creațiile moderniste și postmoderniste pentru care Slavco are o preferință aparte, nu numai pentru pictura naivă și oarecum arhetipală. Mai resimțim un ecou al „Medialei” și picturii Cercului nostru din Paris, ceva și din zborurile măiestre ale lui Brâncuși, dat fiindcă Slavco Almăjan a depășit pictura lui Grigorescu și impresionismul european.

Mărioara Baba: *Porțile orașului*, un nou volum de poeme cu care și-a depășit vârful atins în volumele anterioare: *Ape cristaline*, *Ploaia eternă*, *Dubla ființă a naturii* și *La dans cu ciufulitul*, impunându-se în lirica noastră feminină ca lider cu o voce lirică sugestivă, distinctă și autentică. Dacă în *Ape cristaline* poeta a avut iluzii și a cântat luminos dragostea tinerească, iar în *Ploaia eternă* și-n *Dubla ființă a naturii* pe cea aievea, încorporată în ființa sa proprie, ca

dublură a omului și poetului, cu încredere în forțele proprii creative și de un rost pozitiv al iubirii și creației, în volumul de față Mărioara Baba face un salt valoric, cu o pledoarie completă liric-reflexivă în cântarea dragostei personale și generale, cu întrebări la care cere răspunsuri adecvate, care, credem, nu au fost decât parțial aflate. Poeta e la vârsta de aur și a devenit mult mai vigilentă dar și mai directă în expunerea sentimentelor și meditațiilor despre dragoste și viață, despre dualitatea din fapătura fiecărui om, dar mai ales a poetului care, pare-se, cere de la toate mai mult decât omul de rând și-i veșnic nemulțumit cu aceea ce-i dăruiește partenerul ori soarta. În cazul concret, poeta cântă o lirică feminină plină de întrebări într-un alt stil – aforistic, metaforic inedit, căutând răspunsurile adecvate la dubiile sentimentale și reflexive. Anterior, aveam soluții alegorice, simboliste, azi avem concluzii frumoase aforistice și adesea, ca la Slavco Almăjan ori Ioan Baba, stihuri paradoxice și ușor haiku-uri japoneze, dacă s-ar repartiza formal așa. Acum ideile nu se mai ascund, mesajul se vrea adesea elucidat și dat clar, așa că cititorul și interpretul mai ușor pătrund în lumea poetică frământată a autoarei. Din înșeși titlurile celor opt cicluri, ceea ce se întâmplă mai rar, dar concludent, ilustrativ: I. *Paradisul meu particular*; II. *Corabia sacră*; III. *Umbre de vânt*; IV. *Fruclul sferic*; V. *Cercul etern*; VI. *Șoapta nisipului*; VII. *Lumina perfectă* și VIII. *Umbra semilunii*, se poate vedea că preocupările poetei sunt cele existențiale și filozofice. Ea pune accentul pe relația bărbat – femeie, în căutarea armoniei dragostei și liniștii cosmice, pornind de la trăirile personale și așteptările-n tremur și neliniște, în mari tensiuni emotive adesea neîmplinite.

Structurarea volumului și deschiderea ființei sale duble – uman-creative, evocativ-mărturisite – dau volumului, cu încă vreo câteva simboluri – reminiscențe din volumele anterioare greu descifrabile, într-o ploaie de noi imagini și metafore rare, cel mai înalt grad de calitate liric-meditativă, o lirică autentică feminină care devine reprezentativă atât numeric, cât și valoric, pe un plan românesc mai larg.

Eugenia Bălțeanu în romanul *Mona* – după experiențele poetice din volumele *Variații în albastru*, *Inevitabilul fluviu* și *Concert pentru strada mea* și cele narative din romanul pentru copii *Ultima poveste înainte de zbor* – s-a avântat într-o mare aventură creativă de plămăuire a unei adolescențe de la finea secolului XX și începutul secolului XXI, care a urmat în fosta Iugoslavie după bombardamentele NATO.

Romanul *Mona* este un tablou veridic al unui grup tânăr aparținând unei generații postbelice nefericite de soarta vitregă și de conducătorii fără clarviziune, tineri care au reușit să învingă cursul dramatic existențial, să nu cadă victimă sorții tragice. A venit după mai mulți ani de secetă în proza noastră să o promoveze, cu toate că are un caracter universal, nu pur etnic-românesc, ci cetățenesc, cu aspirații de o viață tihnită și mai bogată în Comunitatea Europeană în care trebuie să aibă toți un loc de lucru și

de cinste, după meritele individuale. Este o pledoarie în favoarea cetățenilor localității, etniei, regiunii și lumii. *Mona* se impune ca roman realist și modern, optimist (și romanțios, ca tinerețea), valoros, ceea ce bucură aparte, dat fiindcă îmbogățește literatura noastră încă săracă în creații narative, așa că trebuie salutat aparte și evaluat foarte serios în concursul pentru cartea anului 2005 a Editurii Libertatea! Aceasta și datorită limbii alese, dar mai ales pentru că-i un roman realizat și formal-expresiv la un nivel valoric foarte înalt.

În volumul său *Balastologie*, poetul modernist-cotidianist **Pavel Gătăianțu** ne aduce un „manual alternativ“, cum afirmă, compus din câteva eseuri, pornind de la noțiunea de „balast“ – după *DEX*-ul românesc al Academiei – în viața de toate zilele, în artă și literatură, în societate. Din Cuprinsul volumului: I. *Eseuri și alte obsesii*; II. *Devastarea tradiției prin conservare și refacere*; III. *De ce căpiază doamnele după Hercule* (sic) și IV. *Addenda* – ne putem da seama că diapazonul interesului autorului este foarte larg și variat. El are preocupări multiple, adesea ieșite din comun, să nu zicem bizare. Un poet cu vibrații proeuropene pornește de la filozofia lui Andy Warhol și de la Heidegger (nu și de la Sartre), ca existențialiști și de la structuraliști și pledează pentru ecologie și păstrarea armoniei stabilite-n lumea materiei. După ce dă definiția „balastologiei“, ca obiect de studiu, relativizează problema și alegerea temelor și-și expune conceptul creativ. Apoi elaborează materia sa într-un colaj neunitar. Avem un volum-colaj variat, nu și o eseistică veritabilă și de vârf care numai arare depășește efemerul.

În volumul de debut *Poveștile Giei*, **Eufrozina Greoneanț** ne surprinde printr-o proză introspectivă redată prin unghiul de vedere al unei fete preșcolare, o proză a vieții proprii, de la cele mai fragede zile de care-și amintește, până la ziua plecării la Școala primară. Toate trecute printr-un filtru profesoral și ziaristic – ecou al experiențelor și povestirilor bătrânilor care au învățat amintirile din copilărie.

Eufrozina Greoneanț reușește să ne dea un tablou real, dar numai în linii mari, al satului natal – Nicolinț, cu toate că s-a hotărât să plămuiască doar galeria de tipuri familiare, sătești și de copii, să ne evoce jocurile din satul natal la copiii din Ulița din Deal (în plină câmpie) și mai ales viața de la via familiei, în tovărășia unui bunic excepțional, în Dealul Dâlmii la marginea Pesacului Deliblații. Icoanele viei i s-au tipărit în minte și i-au fost cele mai dragi, de aceea și descrierea este mai vioaie și mai cromatică, dar și mai lirică.

Discursul narativ, fie și cu lacune geografic-sociale despre satul natal, ne vâdește un povestitor de talie, care poate da o frescă a unei copilării rare într-un cadru mult mai bine conturat-cromatic, adică boit local și fixat mai bine în timp și spațiu.

Laureatul de anul trecut pentru *Lexiconul persona-*

lităților românești din Voivodina, **Costa Roșu**, cu sânguință și tenacitate, ne-a dăruit încă o unitate bibliografică din proiectul său grandios *Bibliografia românilor din Voivodina*. Este vorba de *Bibliografia Editurii Libertatea, 1995 – 2005*, I, Cartea a II-a. Prin aceasta, cum au menționat just directorul Nicu Ciobanu în Prefață și Vasa Barbu, redactorul editurii, în articolul său „Respirații străjuite de veșnicii“, eforturile editurii au fost complet conturate bibliografic, de la primele începuturi până-n zilele noastre, în două volume de referință.

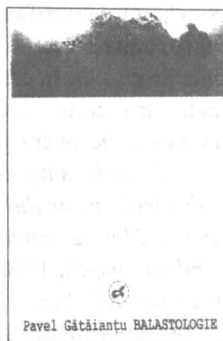
Toată cinstea autorului și grațitudinea cuvenită. Fără aceste Bibliografii, posteritatea nu va putea aprecia la justa valoare eforturile nobile ale Editurii Libertatea și ale redactorilor ei, dar mai ales contribuția autorilor cărților publicate la ridicarea nivelului cultural-artistic, literar și științific al etniei noastre. Ea mai este și un document care ne distinge în cadrul celorlalte minorități și ne include în cel mai larg spațiu spiritual sârbo-românesc.

Bibliografia a fost elaborată cu cea mai rigidă legitate lexicografică actuală de un lexicograf încercat, versat și consacrat, unic în spațiile noastre. Dovadă sunt și cele 65 de titluri dibuite în bibliotecile particulare de care nu dispunea, din motive subiective – obiective, arhiva editurii, astfel că nu au fost pierdute pentru totdeauna.

Romanul **Marianei Stratulat**, *Neliniști și speranțe*, este scris în stil modern, totuși, ca un colaj literar-reportericesc și pseudopolitist, cu aplicații tematice și expresive care pulsează între umanism și criminalitate. Romanul aduce în câmpul literar un subiect foarte greu și neobișnuit – nașterea copiilor din eprubetă și problema secretului acestei nașteri, precum și pe cea a existenței lor și a adaptării la viață aveau, regăsirea lor în viață. Prea multe probleme de soluționat în fața tinerei autoare, cu care s-a luptat curajos și le-a rezolvat în felul ei doar parțial. Fără îndoială este faptul că autoarea ne-a dat o viziune plastică și dramatică a regăsirii copiilor din eprubetă în viața de toate zilele, dramatică și tragică, chiar tocmai datorită faptului că trebuia să se confrunte la maturitate cu dezvăluirea secretului despre părinții lor biologici, dar și cu dubiul dacă ei nu sunt decât un proces chimic, nu și oameni adevărați. Proba psihologică, o soră-geamănă a trecut-o cu succes – de aceea titlul metaforic, iar cealaltă soră geamănă n-a reușit s-o depășească și s-a sinucis.

Romanul este scris cu nerv, are fraze tensionante, dar și poticniri și episoade șterse, nu-i un tot unitar. Uneori dramatismul predomină, alteori se pierde acțiunea în lucruri bizare, cotidiene. Totuși, inventivitatea autoarei este indubitabilă.

Mariana Stratulat ne-a dat un roman de concepție obiectivistă-realistă, dar și tezigist. Poate că și-a depășit puterile creative zămisindu-l cu prea multe personaje, în loc să-l simplifice și să-l construiescă mai sublimat, ca să-și ducă mai ușor povestirea și să obțină un efect mai sigur.

Orizonturi

O monografie monumentală

Gheorghe BULUȚĂ

Nu sunt numeroși scriitorii care au parte de monografii din timpul vieții, dar *Mihail Diaconescu* (n. 8 noiembrie 1937) este o excepție, de vreme ce a apărut a treia lucrare cu acest caracter, după *Stil și artă literară în proza lui Mihail Diaconescu* de Gh. Bulgăr, în două ediții, în 2001 și 2004, și *Critica arhetipală și fenomenologia narativă* de Valeriu Filimon, în 2004.

Această a treia carte dedicată romancierului, de către *Theodor Codreanu* (n. 1 aprilie 1945), se numește *Mihail Diaconescu – Fenomenologia epică a istoriei românești* și însumează 368 pagini. Nu este o monografie convențională, căci, de la început, cronologia cu care se deschide volumul (p. 9 – 42) este una neobișnuită și are ca prim reper anul 1763, coborând până la cei mai îndepărtați strămoși cunoscuți ai prozatorului. Este o istorie a locurilor din Transilvania și a familiei din care se trage Mihail Diaconescu, bogată în amănunte și scrisă ca o poveste, în care se recompune în culoare locală existența mai multor generații. Toate faptele și atmosfera contribuie la configurarea psihologiei și modelelor scriitorului, profund marcat de trecutul alor săi și de acela al soției sale, Corina Ligia Vlad, și ea ardeleană din Brad, dintr-o familie foarte veche și cu merite culturale. Povestea vieții lor este plină de inițiative legate de lumea literară și universitară, de viața revistelor de cultură, bogată în călătorii și în evenimente culturale, în legături intelectuale și cărți, cu permanentă raportare la viața de familie.

Prima parte a cărții în sine, *Fundamentele fenomenologiei epice*, conturează singularitatea prozatorului în peisajul literar, ca scriitor cu program și având „curajul de a fi tradiționalist“, ca autor de romane istorice aspirând la complementaritate exemplară și la construcția unei „fenomenologii epice naționale“, cu o analiză a stilisticii acesteia.

Partea a doua, *Analize fenomenologice*, reprezintă o abordare nu cronologică, în mod standardizat aproape în cazul multor monografii, ci din perspectivă tematică („Eminescianismul în ipostază epică“, „În căutarea adevărului istoric“, „O parabolă epică despre justiție – *Adevărul retorului Lucaci*“, „Fenomenologia epică a puterii“, „Mitul Meșterului Manole sau relația sacrificiu-creație“, „Memoria arheică a Unirii“, „Epopoea Marii Uniri“, „O parabolă epică despre *mirabilis spiritus loci*“). Fiecare temă face obiectul de analiză al unui capitol cu 6 – 8 subcapitole structurate fie pe sub-teme, fie pe anumite simboluri, metafore, caracteristici stilistice și/sau ideatice. Din marele număr de subtitluri cităm câteva pentru a ilustra puterea lor de sugestie asupra semnificațiilor și specificității prozei lui Mihail Diaconescu: „Tentația puterii“, „Romanul total“, „Idealul dreptății“, „Fantasticul, *ars magica* și trăirea faustică“, „Urme și umbre“, „Himera lui Anteu“, „Triumf și singurătate“.

A treia parte, *De la fenomenologia epică la fenomenologia culturii*, se deschide cu o schiță de cadru și cuprinde

capitole mari precum „Eonul românesc“, „Esteticul Ortodoxiei“, „O demistificare a istoriei și culturii“. Ca și în secțiunile anterioare, în care s-a ocupat, într-o cronologie fenomenologică, de opera prozatorului (*Culorile sângelui*, 1973; *Adevărul retorului Lucaci*, 1977; *Marele cântec*, 1980; *Umbrele nopții*, 1980; *Călătoria spre zei*, 1982; *Speranța*, 1984; *Depărtarea și timpul*, 1986; *Sacrificiul*, 1988) și prin care a identificat dimensiunile, accentele, ideile și formele care îl caracterizează și îl singularizează pe romancier, relevând unitatea sistemică a programului său epic și a reprezentărilor despre istorie, dar și substanța erudiției sale din care se nutrește această fenomenologie epică, Theodor Codreanu se ocupă, în a treia parte a cărții sale, de volumele de istoric al culturii ale lui Mihail Diaconescu, „realizări științifice de mare anvergură“ (*Istorie și valori*, 1994; *Prelegeri de estetica Ortodoxiei*, 2 vol., 1996; *Terra Mirabilis*, un studiu introductiv la albumul *Biserici și mănăstiri ortodoxe*, 1998; *Istoria literaturii dacoromane*, 1999 și *Antologie de literatură dacoromană. Texte comentate*, 2003).

Componenta analitică a volumului se încheie cu un text conclusiv, intitulat *Steaua la apogeu*, urmată de o *Bibliografie* structurată și ea în mai multe secțiuni: „Volume publicate de Mihail Diaconescu“, „Bibliografia exegezilor asupra creației lui Mihail Diaconescu“ (în volume, de la dicționare și istorii literare până la volume de critică literară și monografii, în publicații periodice și pe Internet). Titlurile enumerate în această bibliografie acoperă numai ele 110 pagini din volum.

Ultima parte a cărții este consacrată iconografiei. În 46 pagini sunt reproduse fotografiile ale strămoșilor lui Mihail și ai Corinei Vlad-Diaconescu, ale locurilor de care se leagă trecutul și prezentul familiei, ale apropiaților, colaboratorilor, principalilor exegeți. Se adaugă ilustrații și coperti ale romanelor lui Mihail Diaconescu, scene de la evenimente culturale în care a fost implicat scriitorul, fotografiile ale acestuia din diferite etape și momente ale carierei sale.

După cum se vede, volumul lui Theodor Codreanu (publicat de *Editura Ager-Economistul* în 2005) prezintă un dublu interes: din perspectiva analitică și din perspectiva documentară. Modernă prin concepție, amplă și exhaustivă, monografia conține un volum impresionant de informații și se impune prin calitatea demersului de critică literară în care acrobacia se împletește cu eleganța stilistică.

Vise înstelate cu două vârste și un anotimp schimbător

Gabriela TOMA

Vise înstelate este volumul de versuri al poetei de origine română, *Diane de Rivoire*, absolventă de Litere Moderne, stabilită în Franța, pe care a avut amabilitatea de a-l trimite Bibliotecii Metropolitane București, însoțit de un autograf în care își prezintă recunoștința pentru cei care lucrează pentru prestigiul național și internațional al acestei instituții, precum și pentru cititorii săi. Cu această ocazie, redacția noastră îi mulțumește poetei pentru gândul său frumos printr-o scurtă prezentare a discursului său poetic.

Primele două părți ale acestei culegeri de poeme sublimă perioada copilăriei și a adolescenței Dianei, dezvăluind privirile ființei întru tristețea și frumusețea acestor lumi. Cea de-a treia parte conferă vigoare elementelor poetice prin interogarea unor teme și motive cu ecouri romantice, dar și actuale: iubirea ideală, Alesul, femeia-copil, femeia-poet, *tempus fugit, pantha rei*, eternul și efemerul, oglinda, apropierea și distanța, identitatea și alteritatea, privirea Celuilalt.

În lumina copilăriei – prima parte a *Viselor înstelate* – înfățișează un portret remarcabil al micului copil al Saharei la sfârșitul unui întreg secol, nefericit, *cu ochii puri și gânditori*, dar plini de visele speranței, strigând după compasiune și milă. *Copleșit de greutatea unei lumi atât de imperfecte*, copilul Saharei – *minunata floare albă crescută pe pământ arid* – va muri pe o colină de nisip, sub privirea Celuilalt, o privire de încredere și iubire, care nu-l va uita. Această artă poetică actualizează prin imagini vizuale tema pustului, a rătăcirii, a identității și a Celuilalt. Mama fiului Saharei a fugit, iar tatăl îi este acoperit – metaforă a morții – și doar imaginea Străinului îndepărtată și totuși apropiată clipei trecerii lasă deschisă o alternativă acestui tablou pustiu de tristețe. Întâlnirea cu Celălalt, clipa alterității, se întâmplă în absență. Trupul se dematerializează și în locul său rămâne o privire a spiritului căruia îi rămâne să refacă spațiul vital, să-i atașeze visul înstelat al pustietății. Prin rememorare, privirea copilăriei este chemată pentru a fi martora nostalgică a poetului matur. Prin urmare, nostalgia și confesiunea sunt elementele definitorii ale acestei perioade interogate poetic.

Re-descoperite, re-formulate, visele copilăriei traversează noianul de *gânduri fluide* din *cavernele blestemăților*, unde predomină o *liniște prăfuită*. Ecurile alegoriei peșterii din *Republica* lui Platon străbat poemul despre melancolie și tristețe. Lumea inteligibilului și lumea vizibilului sunt despărțite printr-o privire. Copilăria se rescrie cu fiecare cadru pe care retina următoarei vârste îl răpește pentru a-i defini vizibilul, caverna, blestemul. A ști să privești corect echivalează cu *starea-de-neascundere* pe care Heidegger o atribuia luminii adevărate opuse în acest poem metaforei *liniștea prăfuită*. Poetul rămâne fără a mai avea ceva de spus. Ideea poetică revine în poemul *Femeia-poet: Femeia poet a adormit și arborele lui Dumnezeu s-a copt*. Rămâne ceva nespuse, nevăzut, neatins, aproape imperceptibil în acest dat spre vișare.

Sub lumina adolescenței, a doua parte a *Viselor înstelate* continuă curgerea implacabilă a timpului, *pantha rei* hegelian. Agățată de visele copilăriei, adolescența este redată

prin imagini vizuale sugestive din câmpul semantic al pustului – *foi uscate, lemn mort, pietre și surcele*, elemente care se vor pierde în *remușcări*. Adolescentul nu este decât un copil dezamăgit, care conștientizează că lumea nu a fost creată pentru el. O lume străină destrămată, înstrăinată, de nerecunoscut, o metaforă a inertului, a cristalinelui, o *statuie de sare cu privirea de gheață*.

Imaginea iubirii este sugerată de poetă printr-o axă a ființei în oglindă – axa orizontală și axa verticală. *Dra-*

gostea este o floare pură care răsare acolo unde te aștepti mai puțin. Cu cât încerci să cunoști mai mult idealul iubirii, cu atât distanța crește. Este o comparație integratoare, dezvăluind neputința apropierei totale – echivalentă a morții – și totodată denunțând reprimarea libertății de a străbate o distanță. Îndrăgostitul deconstruiește, în termenii lui Derrida, uită, revine, se întoarce, se lasă moștenit, se reflectă într-o imagine ideală a iubirii: *Cu cât ai încerca să cunoști limita gândurilor sale,/ Abisurile care îi străbat sufletul,/ Adâncurile privirii/ Te-ai îneca, te-ai pierde.../ Cu cât ai cunoaște elanurile sufletului său/ Înălțimile amețitoare ale fantasmelor sale/ Imensele citadele ridicate de iubirea sa.../ Ți-ai uita de tine, (...)/ Condamnat să rătăcești* (Femeia-copil).

Viziunea feminină asupra iubirii este a privirii lui Ianus – una îndreptată spre copilărie, alta spre maternitate. A încerca să privești înlăuntrul acestei priviri ar însemna să orbești, să rătăcești drumul spre sine, să călătorești spre Alter. În poemul *Ființa ideală*, distanța este apropiată de un *cuvânt duios* care dispăre în *spatele oglinzii unde alunecă răsul în lacrimi*. Celălalt este așteptat ca un miracol: *inima mea strânsă în palma-ți înstelată de iubire/ poartă în sfârșit inscripția vieților noastre unite*.

Într-un secol în care doar poezia mai poate salva această lume imperfectă, zeița *Venus plânge și suferă, blestemă și pedepsește*. Imaginea privirii pure a zeiței, a lacrimii ce înobilează genele amintesc de copilul Saharei, adăugându-i *pharmakon*-ul senzualității: fragilitatea gâtului și a șoldului, paloarea frunții pure, curba dulce a sânilor, mâna albă și frumoasă.

Vitrina buticarului este refugiul unei ființe asaltate de mulțime care așteaptă întristată, cu un aer absent, de o tristețe fără sfârșit. Este copilul unui secol, o esență împărțită în mii de fragmente, care își caută identitatea în timpuri și nu în timpul său: *ce vârstă să aibă acest copil? Suntem în secolul al XX-lea sau în al XVIII-lea? Unde își va ascunde visele înstelate? Este copilul trist/ Al secolului trecut, cu îmbrăcămintea necorespunzătoare spiritului vremii, un copil ce aruncă priviri dezgustate acestei vitrine a bătrânului buticar cu inima tandră*.

Cuvintele sunt aduse aici sau acolo, sunt prinse, răsucite, golite de sens în poemul *Ție*. Clipa golirii cuvintelor de sensul propriu este urmată de clipa meșteșugului, a atribuirii unui sens personal, figurat, original ce adăpostește semnificația poetică specifică celui care creează: *Fac din ele trese pe care le rup/ Și biciuiesc furioasă aerul cu ele/ Din asta ies palide, întinse, mohorâte/ Apoi îmi fac din ele șuvițe roșcate și blonde/ De-o frumusețe nemaivăzută/ Pe care le scutur nebunește pe după gâtul meu/ Fugind, vesel și nestatornic copil*. Cele două clipe se regăsesc în crearea identității poematice și a sinelui. Poezia se naște din iubire, din nevoia de a explica Celuilalt, fiindcă voiai să știi de unde am acest talent.

Poemul *Alesul* este o invocație ce amintește de pictura naivă *Vino, vino!*, invocație care consumă iubirea în posibil, a unui Celălalt în care se privește acolo unde se oglindesc stele și tu te ridici în zbor/ Foarte sus, mereu mai sus/ Până când dispăre iubirea amănților sacri/ Ce se face nevăzută rotindu-se. Oamenii îl aclamă, iar gloria este a lui, ești pentru totdeauna/ Gravat în spiritul lor, întrucât tot ceea ce face este simplu, adevărat, generos și mai ales pentru că el este Alesul.

Cea de-a treia parte a volumului de poeme se intitulează *De la un țărm de vârstă la altul* și propune treceri prin culoarele timpului.

Zidarul și ploaia surprinde frumoasa poveste a identificării poetului cu cel care construiește într-un oraș în care plouă în inimile noastre de copii. Cuvintele zidite se năruiesc odată cu zidurile, nici un sacrificiu nu este de ajuns pentru a alunga tristețea de ore a inimilor noastre reunite. Este un cântec sacru tocmai pentru că rămâne scris, nezidit, neașezat într-o formă în care cineva să poată ființa.

Tristețea are tăceri, zgomote nebănuite și mai ales priviri într-un prea plin deodată de lacrimi, într-un anotimp al Reverberației în care *Îmi simt pulsul în cadența unui strigăt de trecător*. Însingurarea și înstrăinarea sunt sentimente ale unui decupaj al onticului. Rămâne uimitorul chip roșu și verde al castanului a cărui sevă-ncetinită consumă vara-ntreagă, mijlocul lucrurilor, esența lor.

În poemul *Scrisoare de adio unei iubiri carnivore*, interogarea iubirii se face din dubla perspectivă – a eternului și a efemerului, două drumuri a căror întâlnire duce la rătăcire și necunoscut. O privire a eternului ce promite stele și foc, o reflectare în efemerul care citește greșit și se simte *en vogue* mai degrabă pe planeta iubirilor efemere și dulci. O scurtă

întâlnire a două inimi ce *navighează la unison, purtate de simțuri până în ziua în care încep să coboare ca un reflux*. Fuga se consumă într-un univers sonor, de furori și lumini orbitoare. Este fuga de Unul spre mai mulți alter-ego a căror sumă nu pot reface întregul holistic al Unului.

Metamorfoza peștelui de apă dulce în orcă este metafora ființei umane care pendulează, fără să-și cunoască locul pe pământ, între *a fi însuși și a fi prin participare*, amuțit de ecuația ambiguității ontologice pe care încearcă să o descifreze și a cărei soluție se definește numai prin raportare

la o imagine superioară: om – Dumnezeu și, respectiv, pește de apă dulce – orcă. Încercarea de a părăsi finitudinea duce la însingurarea: *Cei din specia mea ar spune că sunt un solitar*, la sentimentul de superioritate prin rememorarea permanentă a chipului din trecut, *trăind cu speranța de a nu fi luați niciodată prizonieri/ liberi de a atinge limitele timpului și ale oceanului*. În final, vâul iluziei este ridicat de aceeași apă dulce ce spală retina peștelui care aspiră să devină o ființă oceanică. Sentimentul zădărniceii și al micimii ființei umane ce se privește în oglinda eternului transpare și în poemul *O eternitate*. Poeta mărturisește: *prin fața ta eu aspir spre primăveri trecute, nimic/ Nu egalează splendoarea ta divină (...)* *Efemeră-i viața pe pământul așezat la est*.

– un punct cardinal definit în indefinitul eternității, cuprins de o *singurătată punctată de fugitive clipe de bucurii, de râsete, de mâni, de extaz*.

Contrapunctul se întrevide în poemul *Gândirea logică și rațională*. Atât titlul în raport cu poemul însuși, cât și cele două imagini în oglindă au ca structură contrapunctul afirmație – interogație: *Eu iubesc muzica: iubești tu muzica?/ Eu iubesc pisicile: iubești tu pisicile?* Contrapunctul se consumă într-un semn de punctuație – cele două puncte traversează necesitatea identificării Eu – Tu, El – Ea, fără de care comunicarea sentimentelor nu ar putea avea loc.

Poeta Diane de Rivoire, printr-un admirabil joc de roluri, împrumută deseori unuia dintre *personagiile sale* – Alesul – propriile însușiri de simplitate, generozitate, sinceritate, propriile priviri – înlăuntrul și în afara nostalgiei, de conștientizare a finitudinii, de pierdere a unui paradis de care mulți par a fi uitat. Printr-un limbaj simplu ce caută în puritatea privirii copilului Saharei sau a zeiței Venus, poeta reunește în această carte de poeme două vârste și un anotimp schimbător, două trepte și un joc de imagini sugestive ale unui caleidoscop.

Vitrine de boutique

Elle est là, noire et triste.

Adossée à l'encoignure d'un mur jaune, elle attend.

*Son corps, informe et froissé, tressaille sous l'assaut de la foule
Se pressant contre la noire vitrine, pour se railler d'elle.*

*Bien que son long visage pâle regarde la foule d'un air absent,
Dans ses larges yeux océans se lit une tristesse sans fond.*

*Parfois, lorsqu'un garnement passe et lui lance quelques ordures,
une larme amère roule sur sa joue lisse et décolorée.*

*Quel âge a-t-elle cette enfant? Sommes nous au dix-huitième
siècle ou au vingtième siècle?*

*Il me semble avoir déjà aperçu sa robe ocre de tulle chiffonnée,
aux rubans roses arrachés,
ne serait-ce que des siècles auparavant.*

*J'aimerais lui tendre la main, à cette misérable enfant
D'un siècle passé.*

La prendre, la bercer, la caresser.

*Mais elle lèverait sur moi un de ces regards pâles où une flamme
De fierté et d'amour propre scintillerait.*

*Son visage de porcelaine prendrait la couleur d'une nuit d'orage
Et ses traits se tordraient comme sous l'effet d'une ultime brimade.
Pauvre âme!*

*Violée, elle tournerait une fois de plus son regard absent
vers cette foule avide où dans quelques instants un malotru viendrait
Jeter des regards dégoûtés à cette vitrine de vieux boutiqueur sale,
Mais au cœur tendre.*

Dovezi antice ale limbii noastre scrise: inscripțiile rupestre din Carpați

Maria CRIȘAN

Munții noștri au nenumărate peșteri, ba încă cel puțin de pe vremea lui Decebal, adevăr semnalat și de Annaeus Florus dar și de către Dio Cassius în a sa *Istorie romană* (48, 14) – adăposturi destule și pentru daci, în vremurile de răstriește, dar și pentru comorile geto-dace. Pereții multor peșteri sunt încărcăți de inscripții runice, nedescifrate: materie primă pentru paleografi, pentru epigrafiști, filologi, istorici.

Și, după cum se subliniază în prefața voluminoasei opere *Codex Argenteus Upsaliensis* (1927 – ediție facsimilată), atribuită episcopului Ulfila, se cunoșteau 25 de tipuri de rune, în funcție de regiune, ba chiar în aceeași regiune se scria cu rune diferite. Acesta este cazul multora dintre inscripțiile rupestre din Carpații noștri. Înarmați cu stăpânirea alfabetelor vechi, paleografuli noștri oficiali le-ar putea descifra, nu chiar cu ușurință, dar precis cu dăruire. (De reținut că substantivul rună înseamnă: *săgeată cu vârful întors*, amintind de sabia dacă, *secret, scrisoare, valah, cal castrat* – vlahii au fost primii care au îmblânzit calul, în epoca de bronz), iar în româna veche valah se mai numea și berbecul castrat. Am publicat deja microstudiul *Codex Argenteus* (var. rom. și engl.) – cel mai vechi document scris preponderent în getă, în care am subliniat că nu numai alfabetul dar și lexicul este, într-o bună măsură, getic. Alfabetul folosit de Ulfila în *Codex Argenteus* este cel *getic*, după cum o subliniază toți cărturarii din Evul Mediu, i.a. și Bonaventura Vulcanius Brugensis (*De litteris et lingua Getarum sive Gothorum = Despre literele și limba Geților sau Goților*, Leyda, 1597), Ulfila folosindu-se de alfabetul *getic*, care era demult creat, când a tradus din ebraică, parțial și din arameică și greacă, acest *Codex* – el simplificând unele caractere getice; acest lucru se poate vedea foarte clar privind atent alfabetele vechi: *getic* primitiv, grec primitiv, ebraic, etrusc primitiv, latin rustic și cel din *Codex Argenteus*, plus cel de pe Täblițele de plumb de la Sinaia: toate acestea probează că se trag din cel *getic* primitiv care a fost analizat pentru prima oară de către senatorul roman Cato Major (234 – 149 î.Ch.) de pe acea rocă uriașă pe care fusese încrustat de către uriași, pe vremea Potopului, când este fixată domnia acestora. Deci, privind cu luare aminte alfabetele vechi, veți constata că ele seamănă destul de bine între ele, iar toate au caractere comune cu cel *getic* primitiv: B, F, L, M, N, O, P (= B în *geticul* primitiv). În el mai sunt prezente și grupele *ce*, *ci* și *ge*, *gi*, reprezentând palatalizarea consoanelor guturale urmate de *e* și *i*, caracteristică a limbii gete, subliniate, i.a., și de către Vulcanius (*op. cit.*). Fenomenul de palatalizare, inclusiv în cazul consoanelor dentale *d* și *t* în aceeași poziție, este prezent și în *Manuscrisul Ponticelor de la Alba-Iulia*, „defect” de care autorul *Ponticelor*, P. Ovidius Naso, fusese contaminat, scuzându-se deseori prietenilor de la Roma, că fonetismul *getic* era prezent în poemele sale scrise în latină. În primii doi ani, Poetul s-a înțeles cu localnicii prin semne, apoi, le-a învățat limba, ba a scris și o cărtulie în idiomul *getic/geto-sarmat*, ne mărturisește în Elegia a 13-a din Cartea a IV-a a *Epistolelor din Pont* (Ex Ponto), unde, între versurile 23 – 32, ne este redat și rezumatul poeziei *Laudes de Caesare* (Elogiu lui Octavian Augustus), poem pe care îl citise în fața Geților-Sarmați la una din seratele literare care se desfășurau în casa lui de la Tomis [din Bosforul-Cimerian-Kerč, un orașel portuar care reglementa navigația între Marea Neagră, Marea de Azov și fluviul Don și care cu siguranță zace de mult pe fundul mării ca urmare a catastrofelor naturale frecvente în zonă; *Ara Pacis Augustae*, sculptură, copie în argint după cea de

aur din Museo delle Terme, făcea parte din inventarul vestibulului lui – reprezentând familia imperială după victoria din Panonia: un punct de reper!]. Tomis se numea acea așezare în graiul localnicilor de la verbul grecesc τέμνω = a tăia în bucățele, căci acolo își ucisese Medeea pe fratele ei Absyrthos – al cărui mormânt era o realitate și în secolul II, căci Arrian îl menționează în al sau *Periplu*; numele oficial al orașelului era multiplu: Porthmeion/ Kimmeris/ Kimmeriké/ Cimmerium/ Cherson/ Chersones/ Cedren/ Aezegrin, dar și Zegrinus, așa cum se află acest toponim și pe fila 52 al *Manuscrisului Ponticelor de la Alba Iulia* (publicat de noi în 2003, var. engl. și rom., prefațat de dl. profesor dr. Florin Rotaru).

Conform informației de pe Internet, în Ucraina s-au folosit runele gotice/getice, dar și limba gotică/getică, până în secolul al XVII-lea, de aceea socotim că ar fi binevenit un studiu comparativ al acestora cu runele de la noi (faimosul *Codex Rohonczii* este, în opinia mea, scris tot în rune).

Alfabetele vechi – 25 la număr – se găsesc în cartea mea *Concordanțe istorice între traci-geto-daci, hitiți și etrusci pe bază de lexic și alfabet*, Arvin Press, 2005, pp. 191 – 199.

Consider util a se analiza cartea d-nei Cornelia Velcescu, *Inscripții rupestre din Munții Carpați*, Tempus, 2002, căci, ocolind unele misticisme în comentarea inscripțiilor, rămâne osatura pe care se pot insera date pur științifice de astronomie, fizică și mecanică cerească, științe pe care strămoșii noștri le stăpâneau atât de bine.

Desigur, trebuie să acordăm atenție deosebită și mitologiei geto-dace – izvor de istorie și cultură al civilizației – bazându-ne atât pe autori greci și romani – Herodot, Platon, Aristotel, Thucidide, Tacit, Plinius, Festus, Varro, Cato, Dioder, cât și pe cei medievali – Saxo Grammaticus, J. Magnus și Olaus Magnus, Gotihus, C. Lundius și Finus Magnusen, i.a., autor al unui dens *Lexicon de mitologie a popoarelor nordice*, furnizând informații prețioase de istorie a primilor geți, locuind în „Ultima Tula”, azi Islanda, cu numele de *Gautai*, și în sânul căroră s-a născut zeul/zisul-zeu străbun *Attin*, făuritor al primei legi, un plebiscit numit *Lex Attinis/Lex Attinia*, de aceea a și fost zeificat. Acest străbun *Attin* a devenit la popoarele germanice *Odin/ Wodan/ Wotan*, având încă vreo două sute de nume printre care și cel de *Buda, Gauta* și *Gautama*, la vechii indieni, *Vodă* și *Voievod* și *Har* la populațiile traco-geto-dace. Acel străbun *tătic* *Attin* va deveni la greci și Adonis, frumosul tânăr îndrăgostit și îndrăgît de Afrodita, care moare în floarea vârstei, ucis de un mistreț (probabil soțul Afroditei, *Ares*, mascat în mistreț), iar la ebraici *Adonai* = Stăpâne!, Doamne!, formulă de invocare de origine frigiană. În *Codex Argenteus*, *Attin* va însemna D-zeu – Atotputernic – Zeus/deus pater/ în elină și latină, *Frauja* pentru Jesus Christus și simplu – *Atta* când vrea să spună *Tată*, cum este cazul în rugăciunea *Tatăl Nostru – Unsar Atta* (Ev. Matei 6,9 – 13). *Codex Argenteus*, în opinia mea, este primul document scris în geta veche/medievală; Ovidiu a scris o întreagă cărtulie în geta veche-sarmată, iar inscripțiile rupestre sunt dovezi în plus de limbă scrisă a strămoșilor noștri, pe care nu le putem nega, căci ele nu s-au mișcat din loc! Acestea așteaptă să fie studiate și traduse fără idei preconcepționale și fără misticism; după aceea, se va putea face o analiză științifică a faimosului *Codex Rohonczii* care a stârnit atâtea controverse, pentru că autoarea descifrării nu a oferit cititorului cheia, metoda de descifrare a lui.

Noul Testament de la Bălgrad

Simion Ștefan

(1643 – 1656)

Florentina DOBROGEANU-IPSILANTE

Noul Testament de la Bălgrad, tipărit de mitropolitul Simion Ștefan în 1648, apare într-o perioadă de grele încercări pentru ortodoxia românească, perioadă în care se încerca, prin toate metodele, „calvinizarea” Bisericii Ortodoxe Române. Mitropolitului Simion Ștefan „i-au fost impuse 15 îndatoriri umilitoare”⁴¹ care urmăreau tocmai acest lucru, și anume: „catehizarea tineretului după Catehismul calvin, înlocuirea Sfintei Împărtășanii cu pâine și vin nesfințite, înlăturarea ritualului ortodox de la botez și înmormântare, a cultului icoanelor, al crucii, anumite protopopiate erau scoase de sub jurisdicția mitropolitului și subordonate superintendentului calvin maghiar din Alba Iulia, precum și altele”⁴².

„În poșida atâtor prevederi pe care mitropolitul nu le-a îndeplinit, căci ele ar fi dus la calvinizarea completă și chiar la maghiarizarea românilor, mitropolitul Ștefan a căutat să țină mereu trează conștiința ortodoxă și românească în sufletele păstoriților săi. Acest lucru îl dovedește mai cu seamă una din cele mai importante cărți din cultura veche românească, editată sub directa sa îndrumare, Noul Testament de la Alba Iulia din 1648, prima ediție românească integrală”⁴³.

Faptul că traduceri parțiale făcute până nu de mult nu mai corespundeau nevoilor – Coresi dăduse numai cele patru evanghelii din Noul Testament – duce, de asemenea, la apariția Noului Testament tipărit de mitropolitul Simion Ștefan.

Mai întâi, Noul Testament de la Bălgrad a ridicat problema necesității folosirii unei limbi comune care să fie înțeleasă de toți românii din provinciile românești și nu numai. Întâmpinând aceeași problemă ca și înaintașii săi, mitropolitul Simion Ștefan a găsit soluția folosind cuvinte de largă circulație. Pentru a exemplifica acest lucru el dă celebra comparație cu circulația

banilor: „cuvintele trebuie să fie ca bani: că banii aceia sunt buni carii împlă în toate țările, așa și cuvintele: acelea sunt bune, carele le înțeleg toți”⁴⁴.

O altă problemă întâmpinată la traducere a fost cea a cuvintelor care nu aveau corespondent în limba română. Pentru acea vreme aceste cuvinte, care au fost lăsate în forma lor originală din limba din care au fost traduse, erau neologisme, îmbogățindu-se astfel limba română: diverse substantive – synagoga, publican, gangrena, nume de pietre prețioase și veșminte, sau nume de „lemne” (copaci).

„Aciasta încă vom să știți, că vedem că unele cuvinte unii le-au izvodit într-un chip, alții într-alt; iar noi le-am lăsat cum au fost în izvodul grecesc, văzând că alte limbi încă le țin așa, cumu-i: synagoga și pobllicanu și gangrena și pietri scumpe, carele nu să știu rumânește ce sunt, noi încă le-am lăsat grecește, pentru că alte limbi încă le-au lăsat așa”⁴⁵.

De asemenea, s-a adoptat o redactare folosită în toate limbile, de a numerota versetele, dându-se și explicația pentru această preferință: „pentru că-i foarte lesne a găsi îndegrabă ce va vrea să caute”⁴⁶.

Consecvenți principiilor stabilite pentru elaborarea cărții, traducătorii au încercat să scrie într-o limbă accesibilă tuturor, fiind pregătiți să primească și critici, dar care sperau să fie obiective:

„Noi drept aceea ne-am silit, den cât am putut, să izvodim așa cum să înțelegă toți; iar, că nu vor înțeleage toți, nu-i de vina noastră, ce-i de vina celuiia ce-au răsfirat rumânii printr-alte țări, de și-au mestecat cuvintele, de nu grăiesc toți într-un chip”⁴⁷.

Format în folio, cartea are un aspect grafic impresionant. Deși litera este mărunță, rândurile sunt la distanțe egale.

Ornamentația este sobră, rezumându-se la înflorituri pentru majuscule. Pagina este încadrată în linii drepte care o împart în trei spații – unul pentru text, al doilea pentru numerotarea versetelor, iar al treilea pentru glosele marginale. În titluri a fost folosită cerneală neagră și roșie de calitate superioară. Există două xilogravuri – una ce reprezintă stema principelui Transilvaniei, Gheorghe Rakoczi, și cealaltă, un frontispiciu floral la începutul textului. Titlurile pe fiecare pagină sunt poziționate sus, între patru linii drepte, și sunt tipărite între două desene⁸.

„Conștient de unitatea poporului român, în ciuda faptului că împrejurările istorice îl <răsfirase> în mai multe <țări>, Simion Ștefan e conștient deopotrivă de necesitatea a ceea ce vom numi mai târziu o limbă literară comună. ... Ceea ce caracterizează traducerea este apropierea de limba populară”⁹.

Noul Testament de la Bălgrad prevestește apariția în 1688 a Bibiei de la București, aceasta fiind un punct culminant al strădaniilor unor cărturari însuflețiți de idealuri nobile într-ale slujirii limbii românești, pentru ca ea să devină „limbă cât mai unitară, bazată pe fonetismul graiului muntean”¹⁰.

Aceste strădanii au fost răsplătite de apariția Bibiei de la București, numele celor care, în secolele anterioare trudușeră la tălmăcirea diferitelor părți sau scrieri ale Sfintei Scripturi, rămânând în istoria culturii românești.

Într-o altă epocă, Andrei Șaguna spunea despre înaintașii săi că: „*lauda cea netrecătoare se cuvine mitropoliților Teodosie și Simion Ștefan... căci tălmăcirile lor sunt ușile, pe care s-a învrednicit și poporul românesc a intra în câmpul cel ceresc al Dumnezeștilor învățături, care în mijlocul vijeliilor și valurilor lumii rămân neclintite și adevărate, din veac în veac*”¹¹.

Bibliografie și note

1. M. Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2002, p. 132.
2. *Ibidem*, p. 132.
3. *Ibidem*, p. 132.
4. N. Cartoian, *Istoria literaturii române vechi*, Editura Fundației Culturale Române, București, 1996, p. 172.
5. *Ibidem*, pp. 171 – 172.
6. D. Simonescu, Gh. Buluță, *Pagini din istoria cărții românești*, Editura Ion Creangă, București, 1981, pp. 55 – 56.
7. N. Cartoian, *op. cit.*, p. 172.
8. D. Simonescu, Gh. Buluță, *op. cit.*, pp. 55 – 56.
9. G. Ivașcu, *Istoria literaturii române*, I, Editura Științifică, București, 1969, p. 158.
10. Al. Rosetti, B. Cazacu, L. Onu, *Istoria limbii române literare*, Editura Minerva, București, 1971, p. 180.
11. I. Lupaș, *Sfânta Scriptură în limba română*, Tiparul Tipografiei Arhidiecezane, Sibiu, 1912, p. 13.

Bunul Samaritean, 1633

Catalog

Mircea ELIADE, *Jurnalul portughez și alte scrieri, 1*

Prefață și îngrijire de ediție de Sorin Alexandrescu, studii introductive, note și traduceri de Sorin Alexandrescu, Florin Țurcanu, Mihai Zamfir, traduceri din portugheză și glosar de nume de Mihai Zamfir, Editura Humanitas, București, 2006, 515 p.

Un volum impresionant prin dimensiuni și valoare, ce reunește aproape tot ce a scris Mircea Eliade în perioada cât a trăit și a lucrat în Portugalia. Evocă de răscurce în existența marelui savant român, „cumpănă a apelor” în viața și opera sa, când se încheie etapa românească și începe cea europeană și universală. Volumul, conținând trei importante studii introductive (semnate de Sorin Alexandrescu, Florin Țurcanu și Mihai Zamfir), cuprinde, în primul rând, mult așteptatul text integral – și, în mare parte, inedit! – al Jurnalului portughez (1941 – 1944), Jurnalul romanului „Viața nouă” (1940 – 1942), corespondența, rapoartele diplomatice, studiile istorice Salazar și revoluția din Portugalia, României, latinii Orientului...

Mircea ELIADE, *Jurnalul portughez și alte scrieri, 2*

Îngrijire de ediție de Sorin Alexandrescu, traduceri din portugheză și glosar de nume de Mihai Zamfir, Editura Humanitas, București, 2006, 507 p.

... precum și toate articolele (Ginta latină e regină..., Camões și Eminescu, Eminescu – poetul rasei române, Cântece românești de Crăciun, Întâlnire cu Mircea Eliade, autorul celei mai recente cărți despre Salazar și Revoluția națională [interviu], Dor – saudade românească, Legenda Meșterului Manole, Liviu Rebreanu, Panorama intelectuală a României [interviu], Nicolae Iorga, omul care a scris cel mai mult din lume, Literatura română contemporană, Este sociologia instrument de reformă socială?, Un mit românesc al morții, Câțiva lusofili români), piesa de teatru Oameni și pietre etc. În mare parte, textele cuprinse în prezentele două volume sunt inedite sau sunt publicate pentru prima oară în traducere românească. (Humanitas)

Dan DAMASCHIN, *Rugăciunile pictorilor*

Editura Palimpsest, București, 2005, 52 p.

Autorii tablourilor de față ne invită să contemplăm Invizibilul. Misterul care li s-a relevat și pe care astfel ni-l împărtășesc. Împărtășirea cu Misterul fiind împărtășirea cu Logosul din care purcede, din care toate purced: rostire, formă, culoare, sunet, semn și sens. Rugăciunea pictorului, rugăciunea poetului se vrea o aducere aminte a Logosului unificator.

Ei sunt ucenici ai sfântului Luca, evanghelistul, dar și pictorul care a zugrăvit, cel dintâi (ne spune Tradiția), chipul Maicii lui Dumnezeu...

Rugându-se pictând, autorii tablourilor comentate aici ne invită să fim părtași la rugăciunea lor.

Eu am încercat să talmăcesc această chemare la împărtășire / împărtășanie. (Autorul)

European Council of Information Associations, *Euroreferențial I&D*

Ediția a 2-a revăzută integral, referent de specialitate Nicoleta Marinescu, postfață de Liviu Butuc, traducere vol. 1 Julieta Moleanu și Micheline Trancu-Boscoff, vol. 2 Nicoleta Marinescu, ABIDOR, Editura Centrului de Pregătire și Formare a Personalului din Instituțiile de Cultură, București, 2006, 82 p.

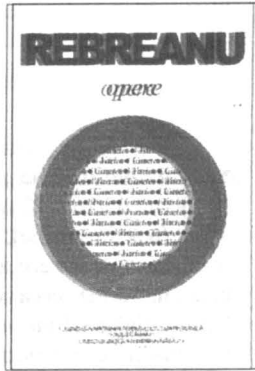
... Prin conținutul și obiectivele sale, noul Euroreferențial invită pe toți salariații în domeniul infodocumentării la autoexigență, autoformare și autoevaluare profesionale, dar în același timp este și un foarte bun îndreptar pentru angajatorii sau recrutatorii de specialiști ori pentru factorii decidenți din instituțiile formale de învățământ de profil, care au ca finalitate formarea viitorilor specialiști, în elaborarea și structurarea modulelor de instruire formală... (Liviu Butuc)

Rebreanu

Liviu REBREANU, Opere 23. Caiete - Vania 1907 - 1944

Ediție critică de Nicolae Gheran, Fundația Națională pentru Civilizație Rurală „Niște Țărani”, Muzeul Județean Bistrița-Năsăud, București, 2005, 608 p.

... Între subtil și ridicol, editorul și comentatorul acestei serii de opere complete s-a străduit, vreme de 40 de ani, să demonstreze că ea poate fi și isprăvită, după repetatele eșecuri de valorificare a tiparului interbelic. Reproducând integral opera magna a scriitorului în 12 volume (proza, dramaturgia, eseistica), a adunat apoi, în alte 111 tomuri, creația lui din periodice și arhive (publicistica, memorialistica și corespondența). Volumul de față conține caietele tânărului Rebreanu, precum și vanile pagini ce întregesc seria deja tipărită. Apare cu prilejul a 120 de ani de la nașterea romancierului (1885 - 2005) și dispore datorită tinajului redus. Fie ca o ediție viitoare să aibă parte de-o soartă mai bună. (Nicolae Gheran)

De la cuvinte la macuvinte. 50 de poeți români contemporani, vol. I

Ediție bilingvă româno-maghiară, traducere de Horvath Dezideriu, Editura Contrast, București, 2005, 449 p.

... Canta vine după 40 de ani, de când unul dintre cei mai importanți poeți maghiari, care a creat în România, nume de răsunet european, Franyó Zoltán, a înlămcit în limba sa de origine o antologie cuprinzând 36 de poeți români, între care vârful veacului XX: Arghezi, Blaga, Eftimiu, Beniuc, Nichita Stănescu. Franyó Zoltán a dus la apogeu opera de traducător reprezentată de numeroși înlămcitori în limba maghiară, mulți dintre ei aparținând culturii maghiare din România și prieteni apropiați ai scriitorilor români... (prof. dr. Victor Crăciun)

Paula ROMANESCU, Dialog // Dialogue

Versiune română și franceză, ilustrații de Adina Romanescu, ediția a 2-a revăzută, Editura Alcor Edimpex, București, 2006, 68 p.

De ce ai iubit omul - miez de lumină-n noapte? // O, m-ai aflat ce-nseamnă marea singurătate?
Pourquoi l'homme - étincelle dans la nuit sans voix? // Du mot „la solitude“ en comais-tu le poids?

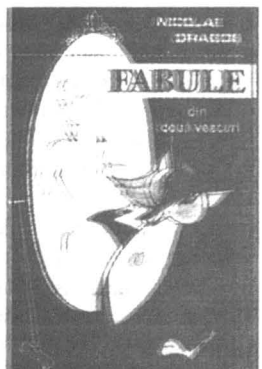
E rai de aur crângul și aur în livadă... // De dragul tău spun frunzei cum trebuie să cadă...
C'est Paradis doré le bois, d'or - le wasser. // De t'aimer tant je dis aux feuilles comment tomber...

Nicolae DRAGOȘ, Fabule din două veacuri

Ilustrații de Aurel Ștefan Alexandrescu, Editura Agor, București, 2006, 265 p.

... Cititorul neprevenit va descoperi - iar prototipul, dacă există!, se va descoperi - numeroase alte ingenioase formule și scenarii mai mult sau mai puțin «esopice» unde Nicolae Dragoș, respectând norma argezeană a fabulei, strecoară în țesătura prozei «pișcătură» veninoasă a adveștilor usturătoare care tumefiază chipul înșelător al eroilor săi. Dar «sunăsub»? Există și el, ca de pildă în comedia burlescă a «dopului perfect»: simbolul sau masca imponderabilității morale.

Cu sau fără morală, fabula lui Nicolae Dragoș este o bună exemplificare a definiției argeziene: «Fabula se cheamă vedea concituză // Dintre pilda bună și caricatură; // O miincună blânda-n care se prefac // Hăzurile snoavei scurte-n bobămac». ((C. Stănescu)

NOTĂ: Rubrică realizată cu sprijinul Serviciului Dezvoltarea Colecțiilor al Bibliotecii Metropolitane București

Repere

Reperetele „Observatorului Cultural“

Nina VASILE

Una din mărcile „Observatorului Cultural“ din ultimul timp (nr. 55/16 – 22 martie), nr. 57 (30 martie – 5 aprilie), nr. 58 (6 – 12 aprilie), sub conducerea prof. Carmen Mușat, este practicarea dezbaterii ample, insistente, a unor teme ce fixează în cele din urmă ceea ce este de reținut din viața culturală a Bucureștiului (și nu numai); este o poziționare specializată (profesionistă) ce conturează ferm structura valorilor artei din acest moment, de la noi. Este, desigur, la nivelul altei generații culturale decât cea a „României Literare“, o revistă a elitei, și elitistă inevitabil, căci cele sale sau cei care intră în vizorul revistei au o factură mai mult oficială. Micile fenomene din zona underground nu apar în paginile ei. Este de notat și suplimentul de creație literară – poezie, proză, teatru – de 4 – 8 pagini, adăugat săptămânal și confirmând valorile promovate în analizele și interviurile din interiorul „Observatorului...“. Concret vorbind, tema dominantă din ultimele numere (martie – aprilie) este: „Chiar a scris Alex. Ștefănescu o istorie a literaturii?“, un subiect mult controversat nu doar în revistele literare ci și în celelalte medii de comunicare (TV, radio). Între numele care semnează sancționarea specializată a monumentalului eșec al autorului noii *Istoriei a literaturii contemporane (1941 – 2000)*: Mircea Muthu, Ștefan Borbély, Paul Cernat, Iulia Popovici, Carmen Mușat; aceasta sintetizând și punctând precis erorile despre care știm că vor conta pentru cei din viitoarele generații ce vor face din literatură profesia lor. Nu este posibilă aici redarea întregii argumentații ce desființează practic volumul, altminteri impresionant prin eleganța grafică, al lui Alex. Ștefănescu, dar reținem: dincolo de lipsa unui criteriu adecvat de selecție a autorilor – „o istorie care sărbătorește individualitatea este un nonsens“ – se adaugă lipsa unui sistem de concepte, a unei viziuni de ansamblu, a unei perspective critice întemeiată pe criterii estetice. Un exemplu: după ce criteriile Constantin Noica sau Petre Țuțea, care nu sunt scriitori, ci filozofi, și nu au creat *opere literare*, au fost incluși în *Istorie...?* Sau: după ce criteriul, scriitorii (poetii și prozatorii, critici) precum: Ștefan Agopian, Gheorghe Crăciun, Nora Iuga, Mariana Marin, Mircea Martin, Ion Mureșan, Gellu Naum, Norman Manea, Eugen Negrici, ca și mulți alții pe care cititorii înșiși i-ar putea adăuga, nu sunt prezenți în aceeași *Istorie...?* Critica pe care Carmen Mușat o aduce lui Alex. Ștefănescu este, cred, cea mai dură pe care am citit-o. În rest, se știe deja că, pentru un vast public prea puțin pretențios, lectura acestei istorii a literaturii scrisă adesea jurnalistic poate fi savuroasă. În fond, există un public posibil și pentru ea. Ar fi interesant un sondaj peste câțiva ani pentru a se vedea impactul efectiv al *Istoriei literaturii contemporane*.

Nu pot face mai departe o conturare detaliată a profilului „Observatorului Cultural“; viața politică, plastică, teatrală, cinematografică, atitudinea politică a scriitorilor, mentalități, literatura virtuală, sunt toate prezente și bine marcate, reprezentând un ver-

C OBSERVATOR CULTURAL

• anul VII • an II • nr. 67 (314) • 30 martie-5 aprilie 2006 • 42 pagini • 3 lei (20.000 lei) • săptămânal de informație și analiză culturală
ANDREI CRETULESCU, MIHAI CHIRILOV, ANDREI GORZO, TUDOR GIURGIU, ALEX. LEO SERBAN ȘI VALERIAN SAVA DESCHID OSTILITĂȚILE ÎMPOTRIVA SISTEMULUI MAFIOT

Avem cinematografia pe care o merităm?

sant valoric semnificativ pentru perspectiva actuală a culturii române. E drept, nu singurul. Un interviu cu Mircea Cărtărescu (realizat de Ovidiu Șimonca în nr. 55) ni-l amintește așa cum îl știm: perseverent și serios în planurile literare, un model de scriitor al vremurilor noastre, nu atât de eroic și magistral cum eram obișnuiți, un model *uman* deschis *către cititorii lui*, cu limite și aspirații. Un alt interviu, de astă dată cu Neagu Djuvara, unul dintre cei mai percutanți istorici contemporani, se deschide cu un subiect pe măsură: „Cine a câștigat Războiul de 77 de ani (1914 – 1991)?“. Și pentru că am accentuat aici reperetele artistice pe care le trasează „Observatorul“, totuși mai mult *observând* (iar nu impunând neapărat, cum s-ar crede), conform politicii sale editoriale, iată altele (selectate din cele trei numere ale revistei): romanul *Băiuții* – Filip Florian – Matei Florian (în patru lecturi); *Crucea copiilor* – Florina Ilis; *Iamblichos – Viața lui Pitagora*; și filme: *Moartea domnului Lăzărescu* – regizat de Cristi Puiu, *Legături bolnăvicioase*, în regia lui Tudor Giurgiu (după romanul Ceciliei Ștefănescu); iată și un teatru: *Vitamine* – la Teatrul Foarte Mic, în regia Anei Mărgineanu, după piesa Verei Ion. Celelalte subiecte, le amintim și pe ele în treacăt: situația cinematografiei românești, a manualelor școlare, noua conducere a Academiei Române, „Călătoriile între literatură și viața reală“ – Mircea Angheliescu, și pentru acei rafinați cititori ai lui Sorin Alexandrescu, ca un semn de salut de suflet: într-o lume a cinismului, în care nimic nu ne mai miră, „*nu mai există decât țipătul meu interior: nu, nu vreau asta, nu vreau să fiu ca voi, nu pot să fiu ca voi*“. Să aduc cititorul și către sine, amintindu-i că până la urmă rămâne cu sine, dincolo de agitația publică, de lupta pentru informația cea valoroasă. Sorin Alexandrescu are dreptate: „*trăim de ochii lumii, nu de ochii noștri, ne orientăm exclusiv spre lume, nu spre noi înșine, ne preocupă aparența, nu substanța, performanța, nu competența, vizibilitatea, nu viziunea*“.

Sursele ilustrațiilor: pp. 2, 4 – 6 – Adrian-Silvan Ionescu, *Artiști documentariști și corespondenți de front în Războiul de Independență (1877 – 1878)*, Editura Biblioteca Bucureștilor, 2002; pp. 7 – 10 – Biblioteca Națională a României, Fondul St. Georges; pp. 18, 20, 35 și coperta III – Michael Bockemühl, *Rembrandt 1606 – 1669. Misterul formei*, Taschen GmbH, Köln, 2003; p. 19 – *A History of Romania*, The Center for Romanian Studies. The Romanian Cultural Foundation, 1996; pp. 24 și 26 – *Presa literară românească*, I și II, Editura pentru Literatură, 1968; p. 34 – N. Cartoian, *Istoria literaturii române vechi*, vol. II, Fundația Regală pentru Literatură și Artă, 1942; coperta II – „România Literară“, nr. 26/30 iunie, 2006, anul XXXIX; coperta IV – Academia Română, *Dicționarul General al Literaturii Române*, C/D, Editura Univers Enciclopedic, 2004.

Sursele citatelor: coperta II – „România Literară“, nr. 26; coperta III – Michael Bockemühl, *Rembrandt 1606 – 1669*; coperta IV – G. Călinescu, *Istoria literaturii române dela origini până în prezent*, Fundația Regală pentru Literatură și Artă, 1941.

Calendar

Iulie 2006

- ◆ 11 iulie 18881. 1225 de ani de la apariția la Hagă a revistei „Contemporaneu”, sub conducerea lui Ioan Nădejde
- ◆ 21 iulie 19006. 1000 de ani de la nașterea lui Emeric Akthardt Bacher, fizician austriac, laureat al Premiului Nobel pentru Fizică, 1906/7 (22 iul. 19006 – 6 mart. 2005)
- ◆ 22 iulie 19226. 800 de ani de la nașterea scriitorului și publicistului (Cehoslovacia) Bohar
- ◆ 22 iulie 19311. 75 de ani de la moartea lui Hansali Hoffding, filosof danez (111 mart. 1843 – 2 iul. 19311)
- ◆ 22 iulie 19446. 60 de ani de la nașterea lui Heinrich Axel, chimist suedez, laureat al Premiului Nobel pentru Medicină, 2004
- ◆ 23 iulie 19441. 65 de ani de la nașterea lui Mihnea Dumitrescu, pictor, grafician
- ◆ 33 iulie 1976. 30 de ani de la moartea lui Aleksandru Bistrițeanu, istoric literar, folclorist (7 sept. 1911 – 3 iul. 1976)
- ◆ 33 iulie 1991. 15 ani de la moartea lui Ștefanur Tuduș, compozitor (17 mai 1908 – 3 iul. 1991)
- ◆ 44 iulie 18826. 1880 de ani de la moartea lui Thomas Jefferson, filosof american, om politic american (13 apr. 1743 – 4 iul. 1826)
- ◆ 5 iulie 19106. 1000 de ani de la moartea lui Paul Durand, fizician german (12 iul. 1865 – 5 iul. 19106)
- ◆ 6 iulie 1916. 90 de ani de la nașterea pictorului Margu Eric compozitor, dirijor (7 iul. 1886 – 2 apr. 1989)
- ◆ 7 iulie 1926. 80 de ani de la moartea lui Ștefan Proșescu, compozitor, dirijor (9 nov. 1884 – 7 iul. 1926)
- ◆ 9 iulie 18856. 150 de ani de la moartea lui Américo Avegado, chimist italian (9 aug. 1776 – 9 iul. 1856)
- ◆ 9 iulie 1926. 80 de ani de la nașterea lui Ron Roy, fotbalist, fizician danez, laureat al Premiului Nobel, 1975
- ◆ 10 iulie 1806. 200 de ani de la moartea lui George Shubs, pictor englez (25 aug. 1724 – 10 iul. 1806)
- ◆ 10 iulie 1856. 150 de ani de la nașterea lui Nichita Testa, fizician, inginer coreat (10 iul. 1856 – 7 ian. 1943)
- ◆ 10 iulie 1891. 115 ani de la moartea lui Benito Antonio de Alarcón, scriitor spaniol (10 mart. 1833 – 10 iul. 1891)
- ◆ 11 iulie. Ziua Mondială a Populației
- ◆ 11 iulie 1876. 130 de ani de la nașterea lui Wess Jansz, scriitor, critic literar, pictor francez (11 iul. 1876 – 5 mart. 1944)
- ◆ 11 iulie 1926. 80 de ani de la nașterea lui Pierre de Bruchère, romanșist, critic și istoric literar francez
- ◆ 12 iulie 1536. 470 de ani de la moartea lui Erasmus din Rotterdama, umanist, romanșist olandez (28 oct. 1466 – 12 iul. 1536)
- ◆ 13 iulie 1886. 120 de ani de la nașterea actriței Maria Ventura (13 iul. 1886 – 3 dec. 1954)
- ◆ 13 iulie 1916. 90 de ani de la moartea lui Nicolae Testa, chimist (18 oct. 1839 – 13 iul. 1916)
- ◆ 15 iulie 1606. 400 de ani de la nașterea lui Rembrandt, pictor, gravor olandez (15 iul. 1606 – 4 oct. 1669)
- ◆ 15 iulie 1896. 110 ani de la nașterea lui Eugen Filid, publicist, traducător, diplomat (15 iul. 1896 – 11 ian. 1975)
- ◆ 15 iulie 1946. 60 de ani de la moartea lui Dumitru D. Băguțeanu, medic român (17 dec. 1883 – 15 iul. 1946)
- ◆ 16 iulie 1486. 520 ani de la nașterea lui Armand de Sancerre, pictor italian (16 iul. 1486 – 28 sept. 1530)
- ◆ 16 iulie 1936. 70 de ani de la nașterea poetului Șteglu Adrian
- ◆ 17 iulie 1931. 75 de ani de la moartea lui Nicolae Paulescu, om

- de știință, medic, fiziolog (8 nov. 1869 – 19 iul. 1931)
- ◆ 20 iulie 1926. 80 de ani de la moartea lui Konrad L. Adenauer, medic veterinar (27 apr. 1868 – 20 iul. 1926)
- ◆ 21 iulie 1796. 210 ani de la moartea lui Robert Baran, poet saxon (25 ian. 1739 – 21 iul. 1796)
- ◆ 21 iulie 1906. 1000 de ani de la nașterea lui Paulin Chelariu, poet, prozator, esecist și dramaturg (21 iul. 1906 – 4 nov. 1966)
- ◆ 21 iulie 1986. 20 de ani de la moartea lui Ron Cassion, poet, esecist, traducător (24 mai 1923 – 21 iul. 1986)
- ◆ 22 iulie 1911. 95 de ani de la nașterea lui George Bogdan, istoric literar, publicist (22 iul. 1911 – 21 ian. 1988)
- ◆ 22 iulie 1976. 30 de ani de la moartea lui Sir Robert Eric Morimer, arheolog englez (10 sept. 1890 – 22 iul. 1976)
- ◆ 23 iulie 1906. 100 de ani de la nașterea lui Vladimir Fedug, critic coreat, laureat al Premiului Nobel, 1975 (23 iul. 1906 – 7 ian. 1993)
- ◆ 24 iulie 1886. 120 de ani de la nașterea actorului Miljan Prohoro (24 iul. 1886 – 4 ian. 1970)
- ◆ 24 iulie 1976. 30 de ani de la moartea lui Paul Morand, scriitor, diplomat francez (13 mart. 1888 – 24 iul. 1976)
- ◆ 24 iulie 1991. 15 ani de la moartea lui Isaac Bashevis Singer, scriitor american, laureat al Premiului Nobel pentru Literatură, 1978 (21 nov. 1902 – 24 iul. 1991)
- ◆ 25 iulie 1876. 130 de ani de la nașterea poetului Nichita Corbeanu (25 iul. 1876 – 23 oct. 1957)
- ◆ 25 iulie 1926. 80 de ani de la nașterea compozitorului Theodor Celibidache
- ◆ 26 iulie 1806. 200 de ani de la nașterea lui Bonanno Minicic, căntăreț, traducător (26 iul. 1806 – 18 ian. 1873)
- ◆ 26 iulie 1856. 150 de ani de la nașterea lui George Bernard Shaw, scriitor englez, laureat al Premiului Nobel pentru Literatură, 1925 (26 iul. 1856 – 2 nov. 1950)
- ◆ 26 iulie 1931. 75 de ani de la nașterea artistei plastice Eugenia Danitescu Laraua
- ◆ 26 iulie 1976. 30 de ani de la moartea lui Dominic Shtana, poet, prozator, dramaturg (31 ian. 1926 – 26 iul. 1976)
- ◆ 27 iulie 1906. 100 de ani de la nașterea lui Jerry Chaboy, scriitor, zănist galonez (27 iul. 1906 – 14 sept. 2000)
- ◆ 27 iulie 1966. 40 de ani de la moartea lui Ron Waugha, bibliotecar, conducător al arhivei de folclor a Academiei Române (29 sept. 1899 – 27 iul. 1966)
- ◆ 28 iulie 1741. 265 de ani de la moartea lui Antonio Vivaldi, violonist, compozitor italian (4 mart. 1678 – 28 iul. 1741)
- ◆ 28 iulie 1931. 75 de ani de la nașterea lui Aleksandru Ciobașkiș, sculptor
- ◆ 29 iulie. Ziua Internațională a Românilor, „Zăgăzită de noroi”!
- ◆ 29 iulie 1856. 150 de ani de la moartea lui Robert Schumann, compozitor, pianist german (8 ian. 1810 – 29 iul. 1856)
- ◆ 29 iulie 1976. 30 de ani de la moartea lui Oskar Dowla, prozator, dramaturg (4 dec. 1895 – 29 iul. 1976)
- ◆ 31 iulie 1886. 120 de ani de la nașterea lui Fernz Liszt, compozitor, pianist ungur (22 oct. 1811 – 31 iul. 1886)
- ◆ 31 iulie 1936. 70 de ani de la moartea lui Ron Barnea, fiziolog (13 ian. 1879 – 31 iul. 1936)
- ◆ 31 iulie 1886. 120 de ani de la nașterea lui Constantin Parnale, pictor, sculptor belgian (31 iul. 1886 – 4 ian. 1952)

Contents

<i>Paul ANGHEL</i> – The Romanian War for Independence – Letter from Rahova	2
<i>Georgeta FILITTI</i> – Bucharest Archives – Al. I. Cuza	7
<i>Ana Maria ORĂȘANU</i> – Bucharest in the Time of King Carol I – The Monuments of Public Forum	11
Bucharest Metropolitan Library – Patrimony	13
History of the Book – ROMULUS VULCĂNESCU	14
Contemporary Autographs – <i>Ion MIRCEA</i>	16
Awards for the Bucharest Metropolitan Library's Branches	18
Nicolae Bălcescu in Romanians' Memory	19
The International Museum Day at the LIVIU REBREANU Library Branch	20
EBLIDA Hot News. May 2006 – Library and Information Society Issues	21
<i>Liviu BUTUC</i> – Short History of Communication in Romania (VI). The Romanian Printing Press between 1859 – 1918	22
<i>Sima PETROVICI</i> – Letter from Belgrad – Evocations and Literary Distinctions	27
<i>Gheorghe BULUȚĂ</i> – A Monumental Monography	30
<i>Gabriela TOMA</i> – <i>Starry Dreams</i> : A Poetical Portrait with Two Ages and a Variable Season	31
<i>Maria CRIȘAN</i> – Ancient Signs of the Romanian Written Language: The Cave Inscriptions from Carpați	33
<i>Florentina DOBROGEANU-IPSILANTE</i> – The New Testament from Bălgrad	34
Catalogue	36
<i>Nina VASILE</i> – Review – „Observator Cultural“	38
Calendar – July 2006	39

REDAȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA

București, str. Tache D. Ionescu nr. 4

Sector 1, Cod poștal 010354

Redacția: Tel./Fax: 212.83.11

E-mail: bibliobuc@yahoo.com

ISSN 1454-0487

Director: Florin ROTARU

Director artistic: Mircea DUMITRESCU

Redacția: Ion HOREA (redactor șef), Georgeta FILITTI,
Iulia MACARIE (secretar de redacție), Radu VLĂDUȚ

CUPON

ABONAMENT LA BIBLIOTECA BUCUREȘTILOR

Numele

Prenumele

Adresa

Cod..... Telefon.....

Solicit abonarea la revista **BIBLIOTECA BUCUREȘTILOR** pe o perioadă de luni.

Adresa: București, str. Tache D. Ionescu nr. 4, Sector 1, Cod poștal 010354.

Anexez chitanța de plată a sumei de RON în contul dvs.

nr. RO82 RNCB 0072 0497 1003 0001 BCR Sector 1. C.U.I. 10141341.

Asociația noastră ABIDOR și Biblioteca Metropolitană București sunt singurele reprezentante din România, în calitate de membre, în asociațiile INTAMEL și EBLIDA începând cu anul 1998. Astfel, revista noastră este unica publicație care vă oferă ultimele noutăți din comunitatea internațională a bibliotecilor.

Administrația noastră face, prin plata directă sau prin mandat poștal, abonamente la revista lunară **BIBLIOTECA BUCUREȘTILOR**. Prețul unui număr este de 20.000 lei / 2 RON. Prețul unui abonament anual (12 numere) este de 240.000 lei / 24 RON.

Tipărit la Tipografia SEMNE '94

Redacția revistei **BIBLIOTECA BUCUREȘTILOR** respectă opțiunile autorilor cu privire la normele ortografice

REMBRANDT HARMENSZOOM VAN RIJN

1606 – 1669

400 de ani de la naștere

„... Drumul creației lui Rembrandt nu este de la incomplet la perfect, de la aproximativ la precis, de la schițat la împlinit, și nici nu urmează calea inversă. Artistul transformă tot ceea ce este comprehensibil în lucrare – simbolurile, narațiunea, siluetele, dimensiunea spațială, lumina, chiar evenimentul temporal – în realitatea observabilă a pânzei, pe scurt, transformă înțelegerea în viziune. Astfel, această artă atinge certitudinile fundamentale ale cunoașterii. Experiența artei lui Rembrandt apare mai relevantă decât oricând înainte. E o provocare neîncetată de a deveni conștient de șansele oferite în procesul observației directe.

Rembrandt – o experiență fără sfârșit“.

Michael Bockemühl

Portret de Marcel Iancu

MIHAI CODREANU

1876 – 1957

130 de ani de la naștere

*„De neurastenie fugărit,
M'am dus să caut liniște la țară;
Dar monotona pace seculară
Cântată de poeți, – m'a plictisit.*

*Lumine 'n zori și umbre 'n asfințit...
Și toamnă, iarnă, primăvară, vară...
Și 'n casă gol... și-același gol afară,
Și totul repetat neconținut.*

*Oraș ori sat, – netrebnice fermente,
Aceleași în palate turbulente
Și 'n pașnicul colibelor azil.*

*Oriunde trudă fără de repaos...
Și 'n sfere vide: Astrul inutil,
Perpetuând banalitatea 'n haos“.*

Spleen

ISSN 1454-0487

9 771454 048009